

ZAVOD za GOZDOVE
SLOVENIJE

Območna enota Novo mesto
Gubčeva 15

8000 NOVO MESTO

tel. 07 39 42 550, fax. 07 39 42 560

e-pošta: oenovomesto@zgs.gov.si

LETNI NAČRT

za

I. Novomeško LOVSKO UPRAVLJAVSKO OBMOČJE

za

LETO 2013

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
2	OPIS LUO S SEZNAMOM LOVIŠČ	2
3	ŽIVLJENJSKO OKOLJE DIVJADI	4
3.1	Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2012.....	4
3.2	Načrtovani ukrepi v življenjskem okolju v letu 2013.....	5
3.3	Škode na kmetijskih kulturah in domači živini.....	10
3.4	Vpliv rastlinojede divjadi na pomlajevanje gozda.....	14
4	ŽIVALSKÉ VRSTE - DIVJAD	17
4.1	Srna (<i>Capreolus capreolus</i>)	17
4.2	Navadni jelen (<i>Cervus elaphus</i>).....	23
4.3	Damjak (<i>Dama dama</i>).....	29
4.4	Muflon (<i>Ovis ammon musimon</i>).....	31
4.5	Gams (<i>Rupicapra rupicapra</i>).....	31
4.6	Divji prašič (<i>Sus scrofa</i>)	32
4.7	Lisica (<i>Vulpes vulpes</i>)	38
4.8	Jazbec (<i>Meles meles</i>)	40
4.9	Kuna belica (<i>Martes foina</i>) in kuna zlatica (<i>Martes martes</i>).....	42
4.10	Navadni polh (<i>Glis glis</i>)	44
4.11	Pižmovka (<i>Ondatra zibethia</i>).....	45
4.12	Poljski zajec (<i>Lepus europaeus</i>)	46
4.13	Fazan (<i>Phasianus colchicus</i>)	48
4.14	Poljska jerebica (<i>Perdix perdix</i>)	49
4.15	Raca mlakarica (<i>Anas platyrhynchos</i>).....	50
4.16	Sraka (<i>Pica pica</i>), šoja (<i>Garrulus glandarius</i>) in siva vrana (<i>Corvus cornix</i>)	52
4.17	Nutrija (<i>Myocastor coypus</i>) in rakunasti pes (<i>Nyctereutes procyonoides</i>)	54
4.18	Načrt dodajanja divjadi.....	55
5	EVIDENCE	56
6	PRILOGE.....	57

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1.1: Kronologija nastanka letnega načrta za I. Novomeško LUO za 2013	1
Preglednica 2.1: Pregled lovišč.....	2
Preglednica 3.1: Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2012	4
Preglednica 3.2: Načrtovani ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2013	6
Preglednica 3.3: Največje dovoljeno število krmišč za divje prašiče po posameznih loviščih	7
Preglednica 3.4: Odškodnine za škode, ki jo je povzročila divjad v letu 2012.....	11
Preglednica 3.5: Dinamika izplačanih odškodnin za škodo od divjadi v LUO.....	11
Preglednica 3.6: Število primerov izplačanih odškodnin in izdanega materiala za škodo od divjadi po lovskih družinah in povzročitelju škode.....	12
Preglednica 3.7: Opravljeni ukrepi za preprečevanje škod od divjadi 2012	12
Preglednica 3.8: Objedenost po višinskih razredih v obdobju 1996 – 2004	14
Preglednica 3.9: Objedenost po drevesnih vrstah v obdobju 1996 – 2004	14
Preglednica 3.10: Število mladja in njihov delež po višinskih razredih v letu 2010 v novomeškem LUO	16
Preglednica 4.1.1: Načrt odvzema srne.....	19
Preglednica 4.1.2: Struktura načrtovanega odvzema srne.....	20
Preglednica 4.1.3: Dovoljena odstopanja realizacije od načrtovanega odvzema srne	20
Preglednica 4.1.4: Analiza odvzema in telesnih mas srn.....	21
Preglednica 4.2.2: Načrt odvzema jelenjadi v skupini lovišč A	25
Preglednica 4.3.1: Analiza odvzema in telesnih mas jelena damjaka	30
Preglednica 4.6.1: Načrt odvzema divjih prašičev	34
Preglednica 4.6.2: Struktura načrtovanega odvzema divjih prašičev (v %).....	34
Preglednica 4.6.3: Analiza odvzema in telesnih mas divjih prašičev	36
Preglednica 4.7.1: Analiza odvzema lisic.....	39
Preglednica 4.8.1: Analiza odvzema jazbecev.....	40
Preglednica 4.9.1: Analiza odvzema kun.....	43
Preglednica 4.11.1: Analiza odvzema pižmovk	45
Preglednica 4.12.1: Analiza odvzema poljskih zajcev	47
Preglednica 4.13.1: Analiza odvzema fazanov	49
Preglednica 4.15.1: Analiza odvzema race mlakarice	51
Preglednica 4.16.1: Analiza odvzema srak, šoj, sivih vran	53
Preglednica 4.18.1: Dodajanje divjadi.....	55

KAZALO SLIK

Slika 2.1: Položaj LUO v Sloveniji	3
Slika 2.2: Lovišča v LUO	3
Slika 3.1: Dinamika škod od divjadi v LUO	11

1 UVOD

Letni lovsko upravljavski načrt za I. Novomeško lovsko upravljavsko območje za leto 2013 je izdelan v skladu z Zakonom o divjadi in lovstvu (Ur.l. RS, št.16/04; Odločbo US, Ur.l. RS, št. 120/06) ter Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o divjadi in lovstvu (Ur.l. RS, št. 17/08). Zakon določa izdelavo letnih lovsko upravljavskih načrtov za lovsko upravljavska območja (Ur.l. RS, št. 110/04), ki so nadomestila nekdanja lovsko gojitvena območja. Znotraj LUO so opredeljena lovišča in lovišča s posebnim namenom (Ur.l. RS, št. 128/04). Za vsa lovišča so podeljene koncesije. Koncesijo so pridobili upravljavci lovišč, ki so že v preteklosti upravljali z lovišči. V okviru LUO je ustanovljeno Območno združenje upravljavcev lovišč v I. Novomeškem LUO. Skladno z omenjenim zakonom je bil izvoljen devetčlanski izvršni odbor. Pričujoči načrt temelji na usmeritvah in ciljnih območnih načrtov.

Letni načrt za Novomeško LUO za leto 2013 je poleg zgoraj navedenih predpisov napisan tudi v skladu z:

- Zakonom o gozdovih (Ur.l. RS, št.30/93) ter Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o gozdovih (Ur. L. RS, št. 76/02 in 110/07),
- Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur.l. RS, št.91/10),
- Uredbo o določitvi divjadi in lovnih dob (U.l. RS št. 101/04),
- Odlokom o lovsko upravljavskih območjih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur.l., RS št. 110/04),
- Odlokom o loviščih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur.l. RS št. 128/04),
- Cilji in usmeritvami gozdnogospodarskih in lovsko upravljavskih načrtih območij (potrjeni z Odlokom Ur. l. RS, št.87/2012),
- Navodili za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji (usklajeno ZGS, znanstveno – raziskovalne institucije, LZS, OZUL-i in IRSKGHO, 2011)

Najpomembnejši dogodki, ki so vplivali na sam nastanek načrta, so prikazani v spodnji preglednici:

Preglednica 1.1: Kronologija nastanka letnega načrta za I. Novomeško LUO za 2013

LUO	Datum	Kraj	Organ	Vsebina
Novomeško	15.-17. 1. 2013	NM	komisija	Pregled odstrela in izgub divjadi
	3. 3. 2013	OE NM	OZUL	Usklajevalni sestanek
	11. 3. 2013	OE NM	Strok. svet	Določitev osnutka načrta
	22.3.2013	OE NM		Javna predstavitev načrta
	27.3.2013	OE NM	Svet OE	Določitev predloga načrta
	5.4.2013	Ljubljana	MKO	Oddaja načrta na MKO

Za pogosteje uporabljene izraze so v pričujočem načrtu uporabljene naslednje okrajšave:

- LUO – I. Novomeško lovsko upravljavsko območje,
- LD – lovsko družina,
- GGO – gozdnogospodarsko območje,
- ZGS – Zavod za gozdove Slovenije,
- MKO – Ministrstvo za kmetijstvo in okolje.

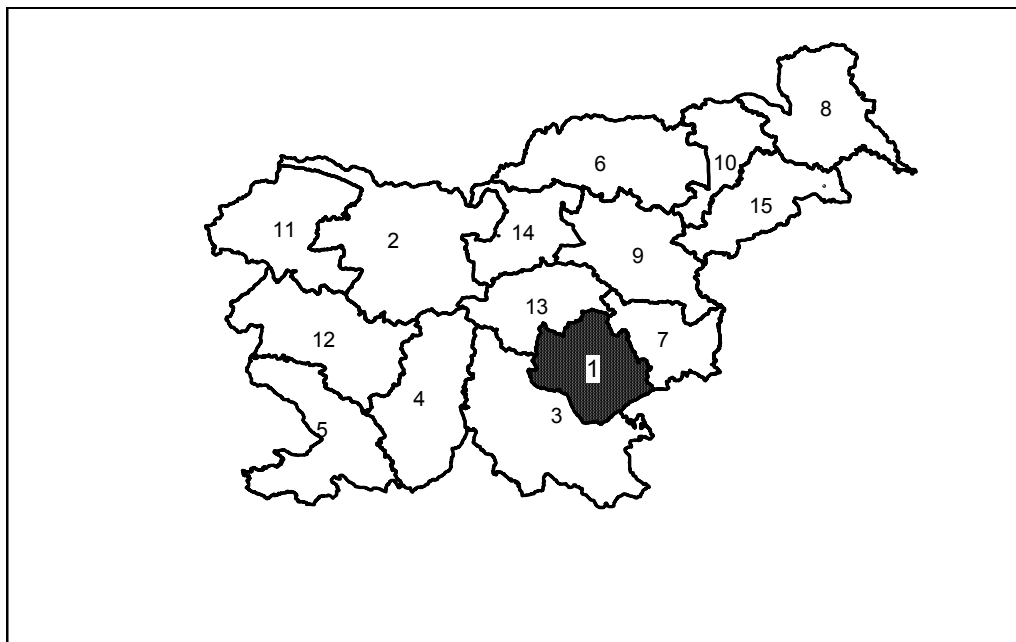
2 OPIS LUO S SEZNAMOM LOVIŠČ

Novomeško lovsko upravljavsko območje obsega 105.020 ha skupne površine vseh lovišč, od tega je 97.679 ha (93 %) lovne površine. Območje leži na JV delu Slovenije. Meje LUO se ne ujemajo z mejami Novomeškega gozdnogospodarskega območja, vendar LUO z večjim delom pokriva Novomeško GGO. Lovišča Mirna, Trebelno, Šentrupert, Mokronog, Tržišče in Šentjanž ležijo v celoti v Brežiškem GGO, lovišča Škocjan in Šentjernej pa v obeh GGO. Manjši del lovišča Velika Loka in Veliki Gaber segata na Ljubljansko GGO. Upravljavci lovišč Novomeškega LUO so združeni v Območno združenje upravljavcev lovišč Novomeškega LUO. Z lovišči upravljajo LD z enakimi imeni kot so imena lovišč, razen z loviščem Brusnice, s katerim upravlja LD Trdinov vrh.

Večina LUO leži v kolinskem pasu, s prevladujočo nadmorsko višino do 500 m. Prevladujejo ohranjeni gozdovi listavcev, katerim je skupinsko do sestojno primešana predvsem smreka. Lastništvo zemljišč je pretežno v zasebni lasti, večja državna posest je na območju strnjenih gozdov GGE Brezova reber in GGE Radohe. Od večjih strnjenih kompleksov gozdov velja omeniti še predel Gorjancev in Kremenjaka. V ostalih predelih se mozaično prepletajo gozdne in kmetijske površine z naselji. Ravninska, predvsem kmetijska območja, ki so pomembna za malo divjad, so na območju nižjega toka reke Krke ter v Mirnski in Trebanjski dolini. Največji vodotok, ki praktično deli LUO (naravna pregrada) na dva dela, je reka Krka. Drugo, umetno mejo, predstavlja avtocesta LJ – Obrežje, ki ima na posameznih odsekih urejene posebne prehode za divjad ali viadukte, pod katerimi je tudi možno prehajanje le-teh iz enega na drugo stran ograjene prometnice.

Preglednica 2.1: Pregled lovišč

Nekdanja	Sedanja	Ime lovišča	Upravna enota	Površina (ha)		
				Skupna	Lovna	Nelovna
376	0101	Veliki Gaber	Trebnje	4.141	3.909	232
375	0102	Velika Loka	Trebnje	3.955	3.684	271
221	0103	Plešivica	Novo mesto	9.094	8.751	343
377	0104	Dobrnič	Trebnje	4.224	4.074	150
378	0105	Trebnje	Trebnje	5.490	4.894	596
372	0106	Mirna	Trebnje	3.689	3.432	257
373	0107	Šentrupert	Trebnje	4.811	4.399	412
288	0108	Šentjanž	Sevnica	3.933	3.695	238
216	0109	Novo mesto	Novo mesto	6.590	5.676	914
215	0110	Mirna peč	Novo mesto	4.678	4.333	345
374	0111	Trebelno	Trebnje	4.089	3.962	127
371	0112	Mokronog	Trebnje	3.171	2.946	225
289	0113	Tržišče	Sevnica	4.698	4.428	270
217	0114	Otočec	Novo mesto	5.500	4.901	599
219	0115	Škocjan	Novo mesto	5.099	4.756	343
222	0116	Toplice	Novo mesto	6.710	6.417	293
218	0117	Padež	Novo mesto	6.651	6.028	623
226	0118	Gorjanci	Novo mesto	5.887	5.531	356
225	0119	Brusnice	Novo mesto	3.523	3.331	192
224	0120	Orehovica	Novo mesto	2.747	2.630	117
220	0121	Šentjernej	Novo mesto	6.340	5.902	438
		SKUPAJ		105.020	97.679	7.341

Slika 2.1: Položaj LUO v Sloveniji

Slika 2.2: Lovišča v LUO

3 ŽIVLJENJSKO OKOLJE DIVJADI

Lovske družine s svojim delom pripomorejo k ohranjanju in izboljševanju življenjskega okolja prosto živečih živali. Učinki izvedenih ukrepov so, poleg izboljševanja prehranske kapacitete in bivalne kakovosti okolja divjadi, pomembni tudi za omogočanje izvrševanja načrtovanega odvzema divjadi. V primerjavi s preteklim desetletjem podatki nakazujejo povečanje aktivnosti na področju ukrepov za varstvo in monitoring divjadi. Obseg izvajanja biomeliorativnih ukrepov ostaja v petletju na približno enaki višini, nekoliko pa se je zmanjšal skupni obseg krmljenja. Glede na povprečje v petletju se je zmanjšal obseg zimskega krmljenja ter povečal obseg privabljalnega in preprečevalnega krmljenja. V letu 2012 je bil obseg krmljenja za namene privabljanja divjadi in preprečevanja nastanka škod na podobni višini, kot leta 2011. Evidentiranje količin krme po posameznih namenih krmljenja je težavno, saj se različen namen krmljenja (privabljalno, preprečevalno) izvaja na istih krmiščih. Ker ima krmljenje hkrati tudi več učinkov, je delitev krmljenja tudi po namenih pogosto nemogoče. Razen krmljenja se ostalih del v okolju z načrti ni omejevalo, prav tako pa izvedba del ni bila obvezna. Priporočeno je bilo, da se ostalih del opravi čim več.

3.1 Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2012

Preglednica 3.1: Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2012

Vrsta ukrepa	Enota mere	Načrtovan obseg	Realiziran obseg	Stopnja uresničitve načrta (%)
1. UKREPI ZA VARSTVO IN MONITORING DIVJADI				
Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi	ure	*	7026	100
2. BIOMELIORATIVNI UKREPI				
Vzdrževanje pasišč s košnjo (ročna in strojna košnja)	ha	50	41,8	84
Spravilo sena z odvozom	ha	17,9	17,9	100
Priprava pasišč za divjad	ha	5,7	5,7	100
Gnojenje travnikov	ha	7,3	7,3	100
Vzdrževanje grmišč	ha	11,3	11	97
Vzdrževanje remiz za malo divjad	ha	11	10,5	95
Vzdrževanje gozdnega roba	ha	7,6	7,6	100
Izdelava in vzdrževanje kaluž	število	88	87	99
Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira	število	13	14	108
Sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja in grmovja	število	199	16	8
Postavitev in vzdrževanje gnezdnic	število	21	20	95
3. BIOTEHNIČNI UKREPI				
Zimsko krmljenje	kg	15.600	14.000	90
Preprečevalno krmljenje	kg	40.000	31.100	78
Privabljalno krmljenje	kg	40.000	32.500	81
Krmne njive	ha	18,5	18,6	100
Pridelovalne njive	ha	*	3,1	100
Solnice	kg	5.000	4.400	88
4. LOVSKI OBJEKTI				
Solnice (obnova in novogradnja)	število	*	0	100
Lovske preže (obnova in novogradnja)	število	*	272	100
Krmišča (obnova in novogradnja)	število	*	58	100
Lovske steze (obnova in novogradnja)	km	*	13	100

* podane so bile usmeritve, ki višine del niso omejevale

Ukrepi za varstvo divjadi:

Lovske družine so med ukrepi za varstvo divjadi in spremljanje njene številčnosti namensko opravile 7026 ur dela, kar je 179 % obsega iz leta 2011. Obseg del se je v primerjavi s preteklim petletjem povečal. Med temi ukrepi so upoštevana dela lovsko čuvajske službe, določanje mest prehodov divjadi preko cest in ukrepi na površinah dodajanja fazanov. Največ opravljenih ur za ta namen so evidentirali v LD Dobrnič (2000 ur), Otočec (728 ur) in LD Šentrupert (750 ur). Manj kot 20 ur teh del so evidentirali v LD Škocjan in LD Velika Loka. Verjetno je v teh loviščih za ta namen bilo opravljenih več ur dela, vendar te ure niso bile prikazane. V kolikor je bilo v posameznih loviščih za nadzor lovišča porabljenih le toliko ur dela, kot so jih prikazali upravljavci lovišč, potem naloge lovsko čuvajske službe niso bile povsem ustrezno opravljene.

Vzdrževanje pasišč in grmišč:

Ukrep vzdrževanja pasišč in grmišč je namenjen izboljšanju prehranjevalnih in bivalnih razmer rastlinojede divjadi. S tem ukrepom se poveča prehranska kapaciteta v okolju ter zmanjša pritisk teh vrst na gozdne in kmetijske površine. Ob procesih zaraščanja kmetijskih, predvsem odročnejših travnatih površin ima ta ukrep tudi pomembno vlogo ohranjanja kulturne krajine. Glede na trenutni obseg vzdrževanih površin ocenjujemo, da bi se obseg teh ukrepov lahko v prihodnje še povečal. Poleg interesa upravljavcev lovišč, je ta obseg odvisen tudi od pripravljenosti lastnikov zemljišč za dogovor o najemu teh površin. V preteklem lovskem letu se je grmišča vzdrževalo na 11 ha in pokosilo 41,8 ha pašnikov in travnikov. Pašnike in travnike je vzdrževalo 16 LD. Pasišča so vzdrževale 4 LD. Največ pasišč so vzdrževale LD Šentjernej, LD Toplice, LD Plešivica in LD Trdinov vrh.

Vzdrževanje remiz za malo divjad:

Vzdrževane remize predstavljajo pomembno zatočišče (ekocelice) za malo divjad. V preteklem letu je 8 LD vzdrževalo skupaj 10,5 ha remiz, od tega samo LD Otočec 4 ha, LD Šentjernej 1 ha in LD Orehovica 1,8 ha. Vsi upravljavci, ki so v lovišča dodajali fazane, so izvajali ukrep vzdrževanja remiz.

Vzdrževanje mokrišč in kaluž:

V predelih, kjer zaradi matične podlage – apnenca (kraški svet) primanjkuje vode, so ta dela potrebna (vzdrževanje kaluž) in primerna za celo vrsto živalskih vrst, ne samo za divjad. V kombinaciji s privabljalnimi krmišči ali tudi samostojno, predstavljajo lokacije za izvajanje odstrela divjih prašičev. Po podatkih lovskih družin je bilo s strani 17 LD vzdrževanih v preteklem letu 87 kaluž in 14 večjih vodnih virov.

Preprečevalno, zimsko in privabljalno o krmljenje:

Za namene preprečevalnega, privabljalnega in zimskega krmljenja je bilo v območju položenih 72.600 kg krme. V strukturi krme so žita in semena predstavljala 84 % delež, ter seno in silaža 15 %. Večina krme je bila namenjena divjemu prašiču.

Krmne in pridelovalne njive:

Lovske družine so z namenom odvratanja divjih prašičev od ostalih kmetijskih površin, pridelave krme za zalaganje krmišč in tudi z namenom vzdrževanja kulturne krajine obdelovale 18,6 ha krmnih njiv ter 3,1 ha pridelovalnih njiv. Krmne njive so bile v 77 % zasejane z žiti in koruzo in 12 % z okopavinami.

Ostala dela:

V solnice je bilo položene 4400 kg soli. Obnovljenih je bilo 201 obstoječih visokih prež ter zgrajenih 71 novih prež. Število novo zgrajenih prež je po naši oceni (pre)nizko, saj so povprečju zgrajene po 3 preže/lovišče. Ocenjujemo, da je za uspešno realizacijo odstrela srnjadi to število prenizko.

3.2 Načrtovani ukrepi v življenjskem okolju v letu 2013

Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi:

Lovske družine naj ta dela izvajajo v obliki spremljav stanja, varovanja habitatov in nadzora pred morebitnim nelegalnim lovom divjadi v okviru delovanja lovsko čuvajske službe ter nadzora lovišča s strani vseh ostalih članov LD. Količinsko ukrepov s tem načrtom ne predpisujemo. Lovske družine morajo skladno z zakonodajo poskrbeti za ustrezno organiziranost lovsko čuvajske službe. Poleg tega je priporočljivo, da v loviščih, kjer se dodajajo fazani, spremlja razvoj njihove številčnosti (zimska in spomladanska štetja) ter poveča lov plenilskih vrst divjadi.

Vzdrževanje pašnikov in grmišč:

Ukrep je poleg preprečevalnega krmljenja ter obdelave krmnih njiv in remiz v okolju divjadi najpomembnejši. S tem ukrepom se izboljšujejo bivalni in prehranski pogoji za rastlinojede in ostalo divjad. Priporočen obseg vzdrževanja pašnikov (košnja, gnojenje) v letu 2013, je v obsegu kot so ga predlagale LD in je predstavljen v preglednici 3.2. Kljub temu, da vzdrževanja pašnikov in grmišč niso načrtovale 4 LD (Mirna peč, Mokronog, Novo mesto, Škocjan)) priporočamo tem LD, da skušajo izvajati ta dela. Za izvedbo teh ukrepov so najprimernejše travniške površine obdane z gozdovi velikosti do 3 ha, površine na območjih pogostejšega zadrževanja divjadi v zimskem času in površine pod daljnovodi. Ob travniških površinah obdanih z gozdom, je priporočljivo vzdrževanje gozdnega roba (pas grmišča). Za vzdrževanje grmišč je potreben dogovor med lastnikom zemljišča in LD.

Obsega priprave pašnikov, vzdrževanja grmišč, gozdnega roba, prav tako tudi sadnje plodonosnega drevja in grmovja ter postavitve gnezdnic se navzgor ne omejuje.

Preglednica 3.2: Načrtovani ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2013

Vrsta ukrepa	Enota mere	Načrtovan obseg
1. UKREPI ZA VARSTVO IN MONITORING DIVJADI		
Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi	ure	*
2. BIOMELIORATIVNI UKREPI		
Vzdrževanje pasišč s košnjo (ročna in strojna košnja)	ha	41,6
Spravilo sena z odvozom	ha	17,9
Priprava pasišč za divjad	ha	5,7
Gnojenje travnikov	ha	7
Vzdrževanje grmišč	ha	10,5
Vzdrževanje remiz za malo divjad	ha	10,2
Vzdrževanje gozdnega roba	ha	8,5
Izdelava in vzdrževanje kaluž	število	90
Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira	število	14
Sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja in grmovja	število	15
Postavitev in vzdrževanje gnezdnic	število	19
Solnice	kg	5500
3. BIOTEHNIČNI UKREPI		
Zimsko krmljenje	kg	13.600
Preprečevalno krmljenje	kg	40.000
Privabljalno krmljenje	kg	40.000
Krmne njive	ha	21,5
Pridelovalne njive	ha	3,3
Solnice	kg	5.000
4. LOVSKI OBJEKTI		
Solnice (obnova in novogradnja)	število	*
Lovske preže (obnova in novogradnja)	število	*
Krmišča (obnova in novogradnja)	število	*
Lovske steze (obnova in novogradnja)	število	*

* skladno z usmeritvami v poglavju 3.2

Vzdrževanje remiz in krmnih njiv:

Priporočen obseg vzdrževanja remiz v letu 2013 je v okviru obsega tega ukrepa preteklega leta. Najbolj smiselno je vzdrževanje remiz v območjih, kjer obstajajo tudi v okolici še primerne razmere za poljsko jerebico in fazana, pa tudi v ostalih predelih, kjer se z dopolnilnim zimskim krmljenjem skuša izboljšati razmere za poljskega zajca.

Načrtovan obseg vzdrževanja krmnih njiv v letu 2013 je 21,5 ha, ter je po višini enak predlogu upravljavcev lovišč. Krmne njive so najprimernejše v odročnejših območjih, kjer se skuša divjad (predvsem divje prašiče) odvrniti od ostalih kmetijskih površin.

Krmnih njiv na območjih Nature 2000 se ne sme zasajati s topinamburjem.

Vzdrževanje mokrišč in kaluž:

Vzdrževanje in izdelava kaluž je primeren ukrep na kraških terenih. Vzdrževanje mokrišč naj obsega predvsem njihovo varovanje in nadzor, po potrebi pa tudi sadnjo grmovnih in plodonosnih vrst v njihovi okolici. Količinsko se teh del ne omejuje. Nasprotno, zaželeno je, da se teh del opravi čim več.

Na hidroloških naravnih vrednotah, pa tudi kalih in kalužah je potrebno, da se pri morebitnem njihovem vzdrževanju upošteva ohranjanje biotske pestrosti (vzdrževanje izven obdobja razmnoževalnega cikla dvoživk in drugih organizmov, da se ohranjajo živalim prehodne brežine, ter se pri vzdrževanju uporablja naravne materiale. V vodna telesa (luže, kali, zajetja.....) se ne sme vnašati soli.

Preprečevalno, privabljalno in zimsko krmljenje:**Divji prašič:**

Zimsko krmljenje divjega prašiča je prepovedano.

Preprečevalno krmljenje divjega prašiča je dovoljeno v vseh loviščih, kjer povprečni letni odvzem divjega prašiča v zadnjih treh letih dosega 5 ali več živali. **Preprečevalno krmljenje tako ni dovoljeno v loviščih Velika Loka, Veliki Gaber in Trebnje.** Dovoljeno obdobje izvajanja preprečevalnega krmljenja je od začetka junija do konca oktobra, izjemoma v primeru večletnega pojavljanja škod pred junijem, tudi prej. Najbolj smiselno pa je v obdobju julija, avgusta in septembra. Podroben časovni termin izvajanja preprečevalnega krmljenja z letnim načrtom lovišča opredeli upravljavec lovišča. Lovišče sme praviloma imeti le eno preprečevalno krmišče na začetnih 1000 ha gozdne površine, pri določanju primernosti lokacij se upošteva tudi strnjenost gozdnega kompleksa (gozdne krajine). Preprečevalno krmišče mora biti oddaljeno praviloma vsaj 500 m od zunanje meje gozdnega kompleksa z ne gozdno krajino. Lov na teh krmiščih je prepovedan v obdobju preprečevalnega krmljenja.

Privabljalno krmljenje divjih prašičev je prvenstveno namenjeno opazovanju ter lažjemu izvrševanju odstrela. Za doseganje učinka privabljanja so na krmišču potrebne in priporočene le minimalne količine krme, ki opravljajo funkcijo privabljanja divjih prašičev. Privabljalno krmljenje divjega prašiča se lahko izvaja vse leto. Divjadi naj bo dnevno dostopno na privabljalnem krmišču največ do 2 kg ustrezne vrste krme (žit ali koruze), oziroma največ 600 kg močne krme/krmišče letno. Termin založenosti (v letu) je v pristojnosti upravljavca lovišča. Krmišča, kjer se bo izvajalo privabljalno krmljenje, morajo biti oddaljena od preprečevalnih krmišč praviloma vsaj 300 m. Na posamezno krmišče je dovoljeno letno položiti največ do 600 kg močnih krmil. Skupaj je v LUO dovoljeno položiti do 80.000 kg močne krme za krmljenje divjih prašičev.

Za krmo je priporočljivo uporabljati sadje ter vse vrste žit in koruze. Priporočeno je krmljenje na način, da je močna krma na krmiščih dostopna predvsem divjemu prašiču (npr: krmni valj, polaganje krme v tla, prekrivanje krme, ...) in ne ostali divjadi (srnjadi).

Krmljenje je dovoljeno le na lokacijah krmišč, ki so določena v prilogi načrta in hkrati v letnem načrtu posameznega lovišča.

V posameznem lovišču je maksimalno dovoljeno število krmišč za divje prašiče, kjer se krmi z močno škrobno krmo, predstavljeno v spodnji preglednici, podrobne lokacije pa v prilogi načrta.

Preglednica 3.3: Največje dovoljeno število krmišč za divje prašiče po posameznih loviščih

IME LOVIŠČA	število krmišč
VELIKI GABER	11
VELIKA LOKA	10
PLEŠIVICA	25
DOBRNIČ	12
TREBNJE	12
MIRNA	10
ŠENTRUPERT	12
ŠENTJANŽ	11
NOVO MESTO	17
MIRNA PEČ	11
TREBELNO	12
MOKRONOG	8
TRŽIŠČE	13
OTOČEC	10
ŠKOCJAN	9
TOPLICE	21

PADEŽ	20
GORJANCI	14
BRUSNICE	10
OREHOVICA	7
ŠENTJERNEJ	12
SKUPAJ	268

V prilogi načrta so opredeljene možne lokacije krmišč. LD so imele možnost, da predlagajo morebitne nove lokacije krmišč do izdelave osnutka načrta.

Jelenjad:

Zimsko krmljenje jelenjadi je dovoljeno le v skupini lovišč A (Mirna peč, Novo mesto, Veliki Gaber, Dobrnič, Plešivica, Toplice in Padež) na površinah, kjer se vzdržujejo pasišča s košnjo in naknadno suši seno, ali na lokacijah krmnih njiv. V primerih, ko lokacija vzdrževane pašne površine s košnjo prostorsko ni ustrežna za izvajanje krmljenja, se lahko krma s teh lokacij položi na ustrežnejšo lokacijo blizu vzdrževane površine. V vseh loviščih, kjer je prisotna jelenjad, je dovoljeno tudi privabljalno krmljenje jelenjadi za namen lažje izpolnitve načrta odvzema. Privabljalno krmljenje jelenjadi se lahko izvaja le v času lovne dobe na jelenjad. V primeru privabljalnih krmišč na lokacijah kjer se nahaja seno pokošeno na površinah, ki se namensko vzdržujejo za divjad, je krma lahko divjadi na razpolago tudi po končani lovni dobi.

Pri privabljalnem krmljenju je dovoljeno v skupini lovišč A (Mirna peč, Novo mesto, Veliki Gaber, Dobrnič, Plešivica, Toplice in Padež) zalagati največ 1 krmišče na 500 ha lovne površine lovišča, pri čemer je na posameznem krmišču dovoljeno dnevno položiti skupno največ 50 kg krme, pri tem pa ni dovoljeno polagati močne krme. V ostalih loviščih v LUO je dovoljeno zalagati največ 1 krmišče na 1000 ha lovne površine lovišča. Lokacije krmišč so opredeljene v prilogi načrta, prav tako pa morajo biti opredeljene v letnih načrtih lovišč. Privabljalno krmljenje jelenjadi na lokacijah, ki niso opredeljene v prilogi načrta in hkrati v letnem načrta lovišča ni dovoljeno.

Izjemoma, le ob posebnih (izjemnih) vremenskih razmerah se lahko izvaja še dodatno zimsko krmljenje jelenjadi. Oceno izrednih razmer, ki bi opravičevale izjemno zimsko krmljenje jelenjadi opravi upravljavec lovišča samostojno ter o tem z vlogo (opis izrednih razmer, kraj oz. območje potrebnega krmljenja, čas, vrsta divjadi) pisno obvesti OE ZGS. Soglasje (pozitivno ali negativno) k začetku krmljenja izda pristojna OE ZGS pisno ter o tem obvesti tudi lovsko inšpekcijo. Pred izdajo dovoljenja za krmljenje morajo biti izvedeni in preverjeni ukrepi povečevanja prehranske ponudbe z naravno hrano (posek gozdnogojitveno neperspektivnega drevja in grmovja za objedanje, pluženje). Povečevanje prehranske ponudbe, z ukrepi omogočanja prehrane z naravno hrano (posek drevja in grmovja za objedanje, pluženje) je dovoljeno in v ostrejših zimski razmerah priporočljivo in se ga ne omejuje.

Srnjad:

Krmljenje srnjadi, razen v izjemnih primerih, ni dovoljeno.

V primeru izjemnih zimskih razmer (dolgotrajnejša visoka snežna odeja), je dovoljeno krmljenje srnjadi le v predelih, kjer je na večjih površinah s prehranskega vidika osiromašeno življenjsko okolje, a je tudi v tem primeru dovoljeno krmljenje samo s kombinacijo krme (sočna, močna in voluminozna krma) in ne zgolj samo z eno od teh. Oceno izrednih razmer, ki bi opravičevale izjemno zimsko krmljenje srnjadi, opravi upravljavec lovišča samostojno ter o tem z vlogo (opis izrednih razmer, kraj oz. območje potrebnega krmljenja, čas) pisno obvesti OE ZGS. Soglasje (pozitivno ali negativno) k začetku krmljenja izda pristojna OE ZGS pisno ter o tem obvesti tudi lovsko inšpekcijo. Pred izdajo dovoljenja za krmljenje srnjadi morajo biti izvedeni in preverjeni ukrepi povečevanja prehranske ponudbe srnjadi z ukrepi omogočanja prehrane srnjadi z naravno hrano (posek gozdnogojitveno neperspektivnega drevja in grmovja za objedanje, pluženje). Povečevanje prehranske ponudbe srnjadi, z ukrepi omogočanja prehrane srnjadi z naravno hrano (posek drevja in grmovja za objedanje, pluženje) je dovoljeno in v ostrejših zimski razmerah priporočljivo, zato se ga ne omejuje.

Z namenom zmanjšanja povoza srnjadi je izjemoma v bližini prometnic z močno povečanim povozom srnjadi v zimskem času za kratek čas (največ 1-2 tedna) dovoljeno t.i. prestrezno krmljenje (*»intercept feeding«*), s katerim zmanjšamo potrebo po približevanju (prehranjevanju) srnjadi na brežinah cest. Tovrstno prestrezno krmljenje je mogoče dovoliti le, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

- dolgotrajna ali visoka snežna odeja;

- zaznana pogosto prehranjevanje srnjadi na brežini ceste;
- registrirano večje število povožene srnjadi v dotičnem lovišču v času te zime (>3 po 1.12.);
- krmljenje se izvaja v pasu 300-500 m od problematičnega/ih odseka/ov cest(e).

Za pridobitev dovoljenja za prestrezno krmljenje veljajo enaki pogoji kot za izjemoma dovoljeno zimsko krmljenje srnjadi (podana pisna informacija z vlogo na ZGS s strani upravljavca, izdano soglasje s strani OE ZGS ter obveščanje lovske inšpekcije). Pred izdajo dovoljenja morajo biti predhodno vzpostavljeni ukrepi dostopa srnjadi do naravnih prehranskih virov (pluženje visokega snega do robidovja, grmišč in ostalih virov naravne hrane,...).

Male zveri:

Krmljenje malih zveri (lisica, kuna belica) ima izključno značaj privabljalnega krmljenja z namenom lova. Izvaja se s krmo živalskega izvora ter s krmo rastlinskega izvora (sadje). Krmljenje mora biti izvajano na lokacijah in na način, ki je skladen z veterinarskimi predpisi o ravnanju s stranskimi živalskimi proizvodi.

Mala divjad:

Zimsko krmljenje poljskega zajca je dovoljeno v vseh loviščih. Poleg kakovostnega sena, ki naj se polaga v za to narejena krmišča, je priporočljivo polagati tudi sočno krmo. Krmišča morajo biti urejena tako, da se prepreči dostop rastlinojedim parkljarjem.

Zimsko krmljenje fazanov je obvezno v vseh loviščih, ki so v lovišče dodala fazane. Kljub temu, da je krmljenje fazanov smiselno in potrebno izvajati tudi izven zimskega obdobja, se krmljenje v smislu biotehniških del opredeljuje kot zimsko krmljenje. Pri krmljenju z močno škrobno krmo mora biti le ta položena tako oziroma zaščitena s tehničnimi objekti (nadkritje, lese), da se prepreči, da bi pretežni del krme zaužila srnjad. Fazanov se na krmiščih ne lovi.

Za izboljšanje uspehov gnezdenja rase mlakarice je priporočljiva izdelava in nameščanje umetnih gnezdnic. Krmljenje rac mlakaric sicer ni nujno potreben ukrep, vendar se ga dovoljuje, čemur je razlog tudi ta, da je krmljenje, ki ga izvajajo nelovci na nelovnih površinah (npr. v naseljih, ob turističnih krajih npr. Otočec, Dolenjske in Šmarješke Toplice), nemogoče omejiti.

Lokacije krmljenja male poljske divjadi se ne upoštevajo kot krmišča, katere se vodi v katastru krmišč, morajo pa biti opredeljena v letnem načrtu lovišča oz. lovišča s posebnim namenom.

Mrhovišča:

Krmljenje medveda z mrhovino ni dovoljeno. Po določenih Strategije upravljanja z rjavim medvedom v Sloveniji, katero je leta 2002 sprejela Vlada RS, v območju izven osrednjega življenjskega prostora rjavega medveda, kamor spadajo vsa lovišča novomeškega LUO, krmljenje medvedov z mrhovino ni dovoljeno. Dovoljenoni niti krmljenje s kadavri v prometu povožene divjadi. Medveda se lahko krmi s koruzo in sadjem na krmiščih namenjenim krmljenju divjih prašičev.

Solnice:

Namen solnic je olajšati predvsem spomladanski prehod na sočno naravno hrano, preskrbo z mineralnimi snovmi ter doseganje načrta odvzema, zato je priporočljivo zalaganje solnic v zmernih količinah s soljo in mineralnimi kamni (priporočeno do največ 3 kg na solnico). Postavljanje solnic je prepovedano:

- V gozdnih sestojih – mladovjih (mladje, gošča) in sestojih v obnovi, oz. je dovoljeno le ob soglasju lastnika gozda in ZGS.
- Ob cestah in v območju gozdnih rezervatov.
- Ob vodnih virih oz. le v minimalni oddaljenosti 50 m in na način, ki onemogoča vnos soli vanje. Soli tudi ni dovoljeno neposredno vnašati v luže, kaluže in ostala vodna telesa.
- V območju ali bližini območij, kjer so prisotne redke, ogrožene in zavarovane vrste živali ter rastiščih redkih, ogroženih in zavarovanih rastlinskih vrst.
- V bližini območij naravnih vrednot, v ožjih zavarovanih območjih in v delih širših zavarovanih območjih s strožjim varstvenim režimom (IUCN kategorija II). Izjemoma je tudi na teh območjih možna začasna postavitev.

Lovske preže:

Priporočamo, da lovske družine povečajo število prež. Število prež naj se poveča zlasti v predelih, kjer se srnjad manj intenzivno lovi. To so zlasti območja gozdnih kompleksov, znotraj katerih so posamezne pomlajene površine, pa tudi druga območja, kjer so življenjske razmere za srnjad ugodne, pa se lov izvaja z

majhno intenzivnostjo. Pri pregledu odstrela srnjadi po posameznih kvadrantih kilometrske mreže smo namreč ugotovili, da so v loviščih območja, kjer se v zaporedju nekaj let ni odstrelilo nobenega kosa srnjadi na nekaj 100 hektarskih zaokroženih območjih. V letu 2013 ima le 16 LD namen zgraditi nove preže, ter 19 LD obnoviti 220 lovskih prež. Predlagamo, da upravljavci lovišč pregledajo stanje prež in obnovijo ali podrejo dotrajane preže. Pregled varnosti prež naj izvedejo tudi ostala lovišča.

V odprti krajini so priporočljive samostoječe preže, v gozdu na pomlajenih površinah, kjer je funkcionalnost preže omejena z preraščanjem gozdnega mladja pa tudi preže pritrjene na gozdno drevje. Pri postavitvi prež na gozdno drevje je priporočljivo po predhodnem dogovoru z lastnikom zemljišča izbrati drevje manj kvalitetnih listavcev. Lovskih prež ni dovoljeno graditi (in vzdrževati obstoječih) na območjih, kjer njihovo gradnjo omejujejo naravovarstvene usmeritve (jame, bregovi vodotokov).

V predelih zavarovanih območij in naravnih vrednot veljajo omejitve pri izvajanju biotehniških in biomeliorativnih del tako, da se upoštevajo varstveni režimi.

Dopustna odstopanja realizacije biotehniških in biomeliorativnih del od načrta:

Načrtovanih količin položene krme za privabljalno, preprečevalno in zimsko krmljenje, ter količin položene soli, ni dovoljeno presežati ter jih tudi ni obvezno dosegati.

Načrtovan obseg vzdrževanja pasišč s košnjo, vzdrževanja remiz, izdelave in vzdrževanja vodnih virov in vzdrževanja krmnih njiv je potrebno dosegati v višini vsaj 70 %, presežanje obsega teh del pa ni omejeno. Načrtovan obseg ostalih del ni potrebno dosegati.

3.3 Škode na kmetijskih kulturah in domači živini

Povzročene škode v letu 2012

V preteklem letu so LD izplačale, oziroma poravnale oškodovancem v materialu za 25.742 EUR odškodnin za nastalo škodo od divjadi na kmetijskih površinah. V denarju je bilo izplačanih 21.065 EUR odškodnin, ter v materialu kompenzirane odškodnine v vrednosti 4696 EUR. Z lastnim delom v obsegu 52 ur so poravnali škodo v LD Brusnice in Dobrnič. V primerjavi s preteklimi leti se je povečala višina izplačanih odškodnin za škodo, katero so povzročili divji prašiči. Zaradi divjih prašičev je bilo izplačanih 83 % vseh odškodnin. LD Mirna peč, LD Novo mesto, LD Toplice, LD Plešivica so izplačala 64% vseh odškodnin za škodo od divjadi v LUO. Za poravnavo škod so upravljavci lovišč opravili tudi 42 ur dela na sanacijah škod.

Medtem, ko se je kljub povečevanju številčnosti divjih prašičev v sredini petletja obseg škod v tem obdobju zmanjševal, je bil obseg škod v letu 2012 zopet velik. Obseg škod je bil zopet največji v loviščih Plešivica, Novo mesto in Mirna peč. V teh loviščih se je v primerjavi s preteklimi leti, v letu 2012 znatno povečal odstrel divjih prašičev. Zaradi visokega odstrela, ter tudi ustrežnejše strukture odstrela v kateri je bilo zopet več svinj in lanščakinj pričakujemo, da bo obseg škod v letu 2013 nižji. Od divjih prašičev je bila izplačana odškodnina za škodo na 19,6 ha koroze in 14,5 ha travne ruše.

Glede na površino območja sicer ocenjujemo, da obseg škod ni prevelik. Glede na to, da s strani oškodovancev ni bilo zahtev po cenzitvi škod na drugi stopnji (komisiji v LUO), ocenjujemo, da so bile za vse škode izplačane ustrezne odškodnine. K dokaj nizkim škodam povzročenih od divjih prašičev v večjem delu LUO prispevajo tudi izvedena dela za preprečevanje škod.

Škode od jelenjadi so se v primerjavi s preteklim letom sicer povečale, vendar so na višini petletnega povprečja. Odškodnina za škodo od jelenjadi je bila izplačana v devetih loviščih. Največ odškodnin za škodo od jelenjadi je bilo izplačanih v LD Plešivica, LD Toplice in LD Trebelno.

Od srnjadi je škoda na vinski trti in sadnem drevju nizka. Temu je razlog predvsem dejstvo, da se za večino škod od srnjadi ne uveljavlja odškodnina, ker je ta neznatna in za potencialne oškodovance sprejemljiva. Odškodnino za škodo od srnjadi je izplačalo le 5 LD. Kar 83 % odškodnin za škode od srnjadi je izplačala LD Otočec. Poleg izplačanih odškodnin, so pomembne tudi škode, ki nastanejo zaradi trkov vozil s srnjadjo. Število prometnih nesreč z udeležbo srnjadi se v zadnjih letih zmanjšuje, tudi kot posledica sprejetih ukrepov pri upravljanju s srnjadjo s strani LD, kot so jih narekovali pretekli letni načrti LUO.

V preteklem letu ni bilo obravnavanih zahtevkov za škodo od divjadi na nelovnih površinah.

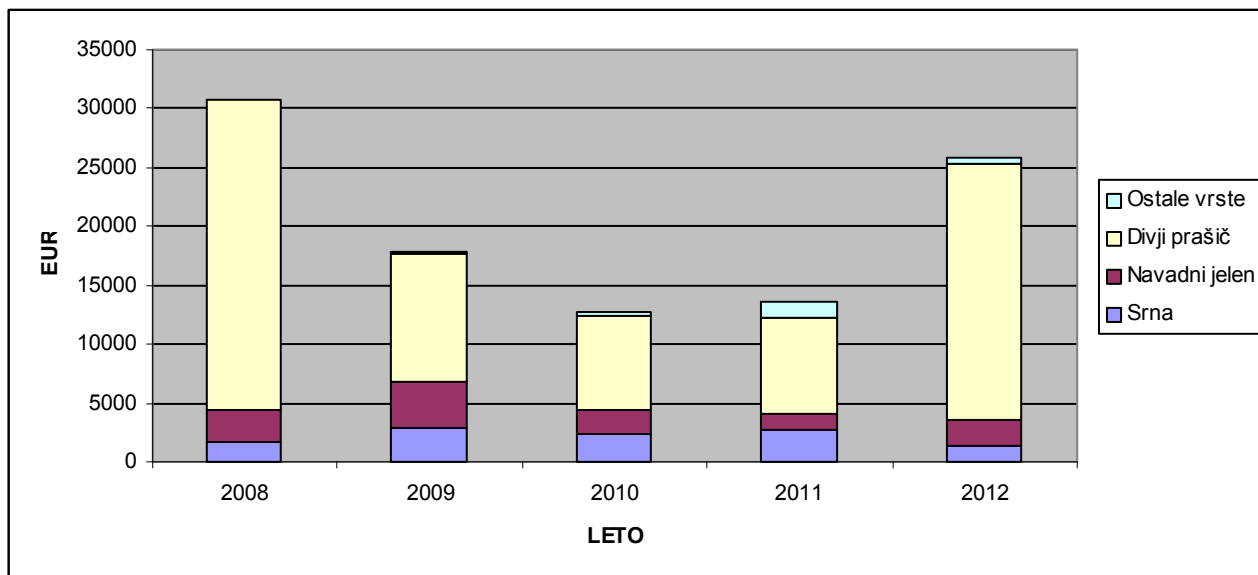
Preglednica 3.4: Odškodnine za škode, ki jo je povzročila divjad v letu 2012

Vrsta divjadi	Kultura	Izplačana škoda	
		2012	EUR / 100 ha
srna	travniki	67	0,07
	sadno drevje	63	0,06
	vinska trta	961,5	0,98
	vrtnine	194,5	0,20
skupaj		1286	1,32
navadni jelen	kulture	2213,01	2,27
skupaj		2213,01	2,27
divji prašič	kulture	17776,31	18,20
	travniki	4082	4,18
skupaj		21858,31	22,38
SKUPAJ PARKLJARJI		25357,32	25,96
jazbec		204,25	0,21
siva vrana		180	0,18
SKUPAJ OSTALO		384,25	0,39
VSE SKUPAJ		25741,57	26,35

Preglednica 3.5: Dinamika izplačanih odškodnin za škodo od divjadi v LUO

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
JELENJAD	1903	2062	3090	2755	3869	1937	1383	2213
SRNJAD	2265	1013	904	1682	2896	2405	2654	1286
D. PRAŠIČ	19505	9769	9587	26383	10925	8076	8185	21858
SKUPAJ	23673	12844	13581	26383	17691	12418	12222	25357

Slika 3.1: Dinamika škod od divjadi v LUO

Preglednica 3.6: Število primerov izplačanih odškodnin in izdanega materiala za škodo od divjadi po lovskih družinah in povzročitelju škode

Lovska družina	divji prašič	jelenjad	srnjad	skupaj
Brusnice	2		1	3
Dobrnič	1	2		3
Gorjanci	1			1
Mirna	8			8
Mirna peč	16			16
Mokronog	5	1	1	7
Novo mesto	30		1	31
Orehovica	1			1
Otočec	1		5	6
Padež	12	1		13
Plešivica	48	12		60
Šentjanž		1		1
Šentjernej				0
Šentrupert	5	3		8
Škocjan				0
Toplice	22	6		28
Trebelno	8	1		9
Trebnje				0
Tržišče	6	1	1	8
Velika Loka	5			5
Veliki Gaber	3			3
skupaj	174	28	9	211

Opravljeni ukrepi za preprečevanje škod od divjadi v letu 2012

Preglednica 3.7: Opravljeni ukrepi za preprečevanje škod od divjadi 2012

Vrsta ukrepa	Število objektov	Opravljenе ure
preprečevanje škod	48	2025

15 upravljavcev lovišč je izvajalo ukrepe preprečevanja nastanka škod na 48 lokacijah. Pri tem so porabile 2025 ur dela, kar je na podobni višini kot leto poprej. Glede na nizek obseg škod, z izjemo v LD Mirna peč ocenjujemo, da so bili ukrepi primerni ter tudi učinkoviti. Ocenjujemo, da se je ukrep preprečevanja nastanka škode izvajal na več lokacijah kot pa to izkazujejo podatki LD.

Načrtovani ukrepi za preprečevanje škod v letu 2013

Glede na to, da so LD zainteresirane za zmanjševanje škod na kmetijskih površinah, ki se izplačujejo iz računov LD predvidevamo da bodo ukrepom za preprečevanje škod na kmetijskih površinah namenile potrebno pozornost. Potrebno je vzdrževati obstoječe ograde z električnim pastirjem, na najbolj izpostavljenih predelih z večjimi škodami v preteklem letu pa postaviti nove ograde. Velik pomen za preprečevanje škod od divjadi ima tudi preprečevalno krmljenje, krmne njive in režim odstrela. Pri tem priporočamo lovskim družinam tudi, da pri izvajanju lova na divje prašiče upoštevajo predvsem priporočeno načrtovano višino in starostno strukturo odstrela. Lovskim družinam, kjer bi se število divjih prašičev zelo povečalo, priporočamo primerno povečan odstrel lanščakinj in večletnih svinj. Ta ukrep bo zaradi dokaj visokega odstrela divjih prašičev v letu

2012, verjetno nepotreben Zaradi visokih izgub srnjadi v prometu, ki povzročajo udeležencem prometa tudi materialno škodo oz. celo nevarnost za njih same, priporočamo intenzivnejši odstrel srnjadi v predelih vsakoletnih izgub v prometu.

Upravljavci lovišč so za leto 2013 predvideli 2058 ur dela za preprečevanje škod od divjadi. 1009 ur del so načrtovale LD Mirna peč, LD Plešivica in LD Toplice. V teh loviščih je bilo v preteklem, ter tudi v preteklih letih največ škod od divjadi. V primerjavi z letom 2012 je znatno manj del načrtovala LD Mirna peč, ostala lovišča pa v primerljivem obsegu s preteklim letom. LD Novo mesto, LD Toplice in LD Plešivica načrtujejo vzdrževanje obstoječih elektroograj, ki so se izkazale za uspešne pri preprečevanju škod od divjih prašičev, medtem, ko LD Mirna peč načrtuje le zaščito s kemičnimi sredstvi. LD Mirna peč priporočamo, da namesto uporabe kemičnih sredstev, na najbolj izpostavljenih lokacijah, kjer se pojavljajo škode, namesti elektroograje.

Pri škodah moramo ločiti povzročitelje škod oziroma kdo za škodo odgovarja glede nato, kje je le-ta nastala.

ŠKODA NA PREMOŽENJU

A. Za škodo, ki jo povzroči **divjad, na lovni površini** v lovišču in lovišču s posebnim namenom odgovarja upravljavec lovišča. Postopek prijave in sklenitve sporazuma o višini odškodnine:

1. **Oškodovanec** mora v roku treh dni od dneva, ko je škodo opazil, pisno prijaviti nastalo škodo **pooblaščenцу upravljavca**, katerega osebne podatke in naslov do 31. 12. tekočega leta upravljavec javno objavi na krajevno običajen način.
1. **Pooblaščenec lovišča ali lovišča s posebnim namenom** v osmih dneh po prijavi škode opravi ogled kraja dogodka in ob tem svoje ugotovitve zapiše v poseben obrazec.
2. Če se oškodovanec in pooblaščenec upravljavca, na kraju ogleda ali v osmih dneh, ne sporazumeta o višini odškodnine, pošlje **oškodovanec pisno prijavo škode komisiji**, ki jo za lovsko upravljavsko območje imenuje minister za dobo petih let.
3. Komisijo za določanje višine škode na kmetijskih in gozdnih kulturah sestavljajo predsednik ali njegov namestnik ter dva člana ali njuna namestnika. En član komisije in njegov namestnik sta usposobljena za kmetijsko stroko, drugi član komisije in njegov namestnik pa za gozdarsko in lovsko stroko. Komisija zaseda v tričlanski sestavi in odloča z večino glasov. V delu komisije sodeluje tudi lovski inšpektor oziroma inšpektorica brez pravice glasovanja.
4. Na podlagi ocene komisije, ki mora opraviti ogled najpozneje v petnajstih dneh od prijave, poizkusita oškodovanec in upravljavec skleniti sporazum o plačilu odškodnine.
5. **Oškodovanec ali upravljavec**, ki se ne strinja z odločitvijo komisije, **lahko s tožbo zahteva**, da o odškodnini **odloči pristojno sodišče**. Tožbo morata vložiti najkasneje v treh letih od dneva, ko je škoda nastala. Sodišče tožbo zavrže, če oškodovanec ni vložil pisne prijave v skladu s prvim in drugim odstavkom tega člena.

B. Za škodo, ki jo povzroči **divjad, na nelovni površini** v lovišču in lovišču s posebnim namenom odgovarja upravljavec lovišča, če je nastala po njegovi krivdi (krivdna odgovornost), sicer pa Republika Slovenija. Postopek prijave in sklenitve sporazuma o višini odškodnine:

1. Oškodovanec mora v roku treh dni od dneva, ko je škodo opazil, pisno prijaviti nastalo škodo krajevno pristojni območni enoti Zavoda za gozdove Slovenije.
2. Pooblaščenec oseba območne enote Zavoda za gozdove Slovenije v osmih dneh po prijavi škode opravi ogled kraja dogodka in ob tem svoje ugotovitve zapiše v *Zapisnik o nastanku škode, ki jo povzročila divjad*.
3. Če se oškodovanec in pooblaščenec oseba ne sporazumeta o višini odškodnine, na kraju ogleda ali v osmih dneh, pošlje oškodovanec pisno prijavo škode ministrstvu, pristojnemu za divjad in lovstvo.
4. Oškodovanec, ki se ne strinja z odločitvijo ministrstva, pristojnega za divjad in lovstvo, lahko s tožbo zahteva, da o odškodnini odloči pristojno sodišče. Tožbo mora vložiti najkasneje v treh letih od dneva, ko je škoda nastala. Sodišče tožbo zavrže, če oškodovanec ni vložil pisne prijave v skladu s prvim in drugim odstavkom tega člena.

C. Za škodo, ki jo povzročajo **zavarovane vrste prostoživečih živali** odgovarja R Slovenija, ki je vrste zavarovala. **Škodo ocenjuje pooblaščenec delavec ZGS**, ki sestavi predpisan zapisnik in ga posreduje na ARSO.

ŠKODA NA ZDRAVJU LJUDI

je tista, ki jo divjad povzroči neposredno zdravju človeka in je vsa nepremoženjska škoda, ki je nastala oškodovancu zaradi delovanja divjadi.

ŠKODA POVZROČENA Z IZVAJANJEM LOVA

je vsaka škoda, ki so jo pri izvrševanju lova povzročili lovci, gonjači ali drugi udeleženci lova in lovski psi. Za škodo, povzročeno z izvrševanjem lova s strelnim orožjem, odgovarja upravljavec, ne glede na krivdo (objektivna odgovornost). Za ostalo škodo nastalo pri izvrševanju lova in upravljanja z loviščem ali loviščem s posebnim namenom ima oškodovanec pravico neposredno uveljavljati škodo od povzročitelja.

ŠKODA NA DIVJADI

je premoženjska in ekološka škoda, povzročena z neposrednim protipravnim uničenjem, poškodovanjem ali prilastitvijo divjadi, njenih legel in gnezd ali povzročena posredno s protipravnimi posegi v prostor, ki spreminja, krči ali uničuje habitate, naravne prehode (biokoridorje) in druge za obstoj divjadi pomembne dejavnike. Odgovoren je tisti, ki je ravnal namenoma ali iz malomarnosti (krivdna odgovornost).

Za škodo na divjadi ob trku s premikajočim se vozilom, odgovarja voznik vozila, v kolikor se ugotovi, da ni vozil v skladu s predpisi, upravljavec lovišča, v kolikor se ugotovi, da je škoda nastala zaradi dejanj upravljavca, ali upravljavec za škodo na divjadi in voznik za škodo na vozilu, v kolikor sta oba storila vse potrebno, da do škode ne bi prišlo.

3.4 Vpliv rastlinojede divjadi na pomlajevanje gozda

Leta 1996 je ZGS pričel s sistematičnim spremljanjem objedenosti gozdnega mladja in sicer v LUO na 130 ploskvah, ki so morala zadostovati v naprej določenim pogojem. Popis smo ponavljali in sicer vsake štiri leta podroben popis (vse poškodbe nad statistično srednjo višino razreda v oddaljenosti od vrha poganjka) skupaj s podrobnim popisom (poškodbe terminalnega poganjka nastale v približno enem letu) ter vsako drugo leto samo podroben popis.

Zaradi izpada številnih ploskev, ker le te niso več izpolnjevala že omenjenih pogojev (osebki so prerasli 1,5 metrov višine, zastor matičnega sestoja se je povečal preko 80 – 90 %), smo leta 2004 izvedli zadnji popis po enotni metodi.

Preglednica 3.8: Objedenost po višinskih razredih v obdobju 1996 – 2004

VIŠINSKI RAZRED	OCENA ŠTEVILA / HA			OBJEDENOST v %		
	1996	2000	2004	1996	2000	2004
do 15 cm	35200	28400	38500	9	17	14
od 16 do 30 cm	35600	32400	50000	14	24	29
od 31 do 60 cm	17600	20400	18600	23	24	45
od 61 do 150 cm	6000	11600	7800	24	16	34
SKUPAJ (od 0 do 150 cm)	94400	92800	115100	15	21	27
SKUPAJ (od 16 do 150 cm)	59200	64400	76600	18	23	33

Preglednica 3.9: Objedenost po drevesnih vrstah v obdobju 1996 – 2004

DREVESNA VRSTA	DELEŽ DREVESNE VRSTE V MLADJU									OBJEDENOST (%)		
	do 30 cm			od 31 do 60 cm			od 61 do 150 cm			1996	2000	2004
	1996	2000	2004	1996	2000	2004	1996	2000	2004			
smreka	61	50	52	32	32	36	7	18	13	4	5	4
jelka	45	37	19	33	40	57	22	23	24	21	48	62
bukev	51	30	69	33	39	18	16	31	13	5	8	10
hrasti	76	82	69	22	16	25	2	2	6	24	39	63
plem. list.	64	59	61	28	30	31	9	11	7	35	28	59
ost.trd.list	66	56	62	27	30	31	7	14	7	29	33	54
mehki list	27	25	36	37	45	57	36	30	7	46	50	64

Analize objedenosti mladja kažejo, da je najbolj objedeno mladje plemenitih listavcev, mehkih listavcev in ostalih trdih listavcev – predvsem belega gabra. Mladje v novomeškem LUO je manj objedeno kot je povprečna objedenost mladja v slovenskih gozdovih.

Upoštevajoč pomladitveni potencial (število mladja posamezne drevesne vrste na ploskvah) ugotavljamo, da razen hrasta vse drevesne vrste uspešno preraščajo v višje višinske razrede. Pri hrastu je primarni vzrok za takšno stanje neustrezen sklep matičnega sestoja na pomlajenih površinah.

Ocenjujemo, da ugotovljena stopnja objedenosti gozdnega mladja ne ogroža razvoja gozdov, vpliva pa na uspešnost pomlajevanja najbolj objedenih vrst, ki je lokalno lahko bolj izrazito.

Glede na to, da je stopnja objedenosti mladja odvisna na eni strani od številčnosti rastlinojede divjadi, na drugi pa od razpoložljive hrane v okolju (delež gozdov, pomlajenih površin, razporeditev gozdov, rabe kmetijskih zemljišč) ter vremenskih razmer v posameznem letu, je direktno sklepanje na gostoto divjadi samo na osnovi stopnje objedenosti mladja neprimerno. Objedenost gozdnega mladja bi bila lahko še manjša v kolikor bi bilo v gozdovih več pomlajenih površin. V primerjavi z modelnim stanjem razvojnih faz gozda, je površin na katerih je sestoj presvetljen in uveden v obnovo premalo. Na teh površinah bi srnjad zaradi pestre zeliščne, grmovne ter tudi drevesne vegetacije lahko zadostila večji del prehranskih potreb.

Popis objedenosti se je o prenovljeni metodi izvajal leta 2010. Nov popis se je izvajal v okviru ti. popisnih enot, ki se ne pokrivajo z mejami LUO. Pri njihovem oblikovanju smo upoštevali populacijska območja rastlinojede parkljaste divjadi in zaokrožena gozdnata območja, ki so si podobna po drevesni sestavi, geološki podlagi, klimi, ipd. V novomeškem LUO z delom ali celoto pokrivajo območje štiri popisne enote. V preglednicah prikazujemo podatke za celotno LUO in ne po teh popisnih enotah, saj je le tako možna določena primerjava s prejšnjimi popisi. Podatki popisa v letu 2010 sicer kažejo, da naj bi bila v povprečju objedenost mladja nižja kot v preteklosti. Neposredna primerjava popisnih podatkov je zaradi izvajanja popisa na povsem drugih ploskvah neprimerna, saj so deleži posamezne drevesne vrste v mladju različne. V popisu leta 2010 je izrazito več bukovega mladja, ki je manj objedeno in manj mladja, ki je v prehrani srnjadi bolj priljubljeno. Primerjava objedenosti mladja po posameznih drevesnih vrstah kaže, da je objedenost bukovega mladja na enaki višini kot leta 1996. Objedenost plemenitih listavcev pa tolikšna kot med leti 2000 do 2004. Ker je pri popisu mreža ploskev redka, saj so v povprečju na posamezno lovišče popisanih le ok. 4 ploskve, je kakršnokoli sklepanje razlikah v gostoti srnjadi med posameznimi deli LUO na podlagi teh podatkov nemogoče in bi bilo celo napačno, ter tudi sam popis ni bil izveden s tem namenom. Osnovni namen popisa je tudi povsem drugačen. S popisi v prihodnje se bo skušalo ugotoviti, ali preraščanje posameznih drevesnih vrst v višje višinske razrede zagotavlja ustrezno obnovo gozda.

Preglednica 3.10: Število mladja in njihov delež po višinskih razredih v letu 2010 v novomeškem LUO

Skup. DV	% DV	< 15cm		R1 15-30cm		R2 30-60cm		R3 60-100cm		R4 100-150cm		Skupaj R1-R4	
		št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%
Smreka	6	588	2	2.021	7	4.003	12	2.739	17	747	15	9.510	11
Jelka	1	719	2	900	3	757	2	249	2	105	2	2.011	2
Bori						19	0					19	0
Ostali iglavci				29	0	19	0					48	0
Bukev	30	9.873	32	17.018	55	19.920	60	11.023	67	3.515	72	51.477	60
Hrasti	4	5.819	19	3.362	11	374	1	19	0	10	0	3.764	4
Plemeniti listavci	27	9.677	31	3.649	12	2.988	9	766	5	201	4	7.604	9
Drugi trdi listavci	32	4.315	14	4.032	13	5.076	15	1.523	9	287	6	10.918	13
Mehki listavci				38	0	96	0	77	0	48	1	259	0
Iglavci	7	1.308	4	2.950	10	4.798	14	2.988	18	852	17	11.588	14
Listavci	93	29.685	96	28.099	90	28.453	86	13.408	82	4.061	83	74.021	86
Skupaj	100	30.993	100	31.049	100	33.252	100	16.396	100	4.913	100	85.609	100

4 ŽIVALSKÉ VRSTÉ - DIVJAD

4.1 Srna (*Capreolus capreolus*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Srno (dalje pogovorno: srnjad) v načrtu obravnavamo enotno v okviru LUO. V analizah ter usmeritvah so poleg enotne obravnave v okviru LUO podane ugotovitve o srnjadi v posameznih skupinah lovišč ali posameznih loviščih. Srnjadi ne obravnavamo v okviru ekoloških enot, saj so že znotraj posameznega lovišča življenjske razmere za srnjad zelo heterogene, poleg tega pa ima na stanje srnjadi velik vpliv lov.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

V zadnjem petletnem obdobju je znašal odvzem srnjadi v Novomeškem LUO povprečno 2046 živali letno oz. 2,09 živali/100 ha lovne površine. Višina odvzema je najnižja v loviščih na desnem bregu reke Krke in se povečuje proti severnem delu LUO. V posameznih loviščih je bil povprečni letni odvzem v intervalu od 1,03 do 2,69 živali/100 ha lovišča.

V strukturi odvzema je bila moška in ženska srnjad zastopana v razmerju 49 : 51. Delež mlade srnjadi (mladičev in enoletne srnjadi) je v odvzemu znašal 57 %. Odvzem srnjadi je bil izvršen v skladu z načrtovano višino in strukturo. Načrtovan odvzem je bil realiziran 104 %. V zadnjih štirih letih je odstrel dve- in več letne srnjadi med spoloma uravnotežen. Odstrel dve- in več letnih srn je v zadnjih štirih letih po višini dosegal 99,5 % višine odstrela dve- in več letnih srnjakov.

Izgube srnjadi predstavljajo 19,5 % vse izločene srnjadi iz lovišč, ter se v deležu odvzema, prav tako pa tudi v absolutnem številu zmanjšujejo. Izgube dosegajo povprečno 0,41 živali/100 ha lovišča. Spolno razmerje izgub (moški : ženski spol) znaša 41 : 59. Med izgubami so dve- in več letne srne zastopane z 32 %, mladiči Ž 15 %, mladice 12 %, dve- in več letni srnjaki 18 %, mladiči M 12 % in lanščaki z 11 %. Izgube dve- in več letnih srn so 1,75 krat višje kot izgube dve- in več letnih srnjakov. V posameznih loviščih je to razmerje v intervalu od 1 : 1 do 1 : 3, le v enem lovišču je v razmerju 1 : 8. V zadnjih štirih letih se je znatno zmanjšalo število izgub dve- in več letnih srn, v zadnjih dveh letih pa tudi število izgub mladičev. Po posameznih loviščih je gostota izgub znašala od 0,19 do 0,57 živali/100 ha lovišča. V primerjavi s preostalimi LUO v Sloveniji, je v Novomeškem LUO razlika v spolnem razmerju izgub pri dve- in več letni srnjadi, najmanjša.

Po vzrokih izgub je največ le-teh (62 %) posledica prometa. Delež izgub zaradi prometa je v vsem petletju skoraj enak. Z izjemo izgub zaradi krivolova, se višina izgub srnjadi zaradi ostalih vzrokov izgub zmanjšuje.

Povprečne telesne mase srnjadi, razen mase mladičev, se v zadnjih petih letih bistveno ne spreminjajo, prav tako povprečne mase trofej. V zadnjih letih nižje mase mladičev so posledica zgodnejšega odstrela mladičev. Analiza telesnih mas mladičev, pri kateri je bil upoštevan tudi čas (mesec) uplenitve, ne nakazuje sprememb mas mladičev. Tudi analize gibanja povprečnih mas posamezne kategorije srnjadi in mas rogovja srnjakov v okviru posameznega lovišča ne kažejo trenda sprememb. V povprečju so dve- in več letni srnjaki od 2,5 do 3 kg težji od srn. Povprečne mase dve- in več letne srnjadi se sicer med lovišči razlikujejo. Razlike med masama so med posameznimi lovišči v razponu do 2 kg. Do 4 kg se med lovišči razlikujejo povprečne mase lanščakov. Telesne mase lanščakov so nekoliko višje v loviščih, za katere ocenjujemo, da je gostota srnjadi nižja in obratno. Najmanjšo maso imajo lanščaki v loviščih Velika Loka, Veliki Gaber, Padež, Trebnje, Dobrnič in Toplice, največjo pa v loviščih Šentjernej, Mirna Peč, Orehovica in Gorjanci. V loviščih, kjer imajo lanščaki nadpovprečno povprečno maso, so nadpovprečno težke tudi srne in mladice. Analize nakazujejo, da je masa rogovij srnjakov višja v loviščih, kjer je višja povprečna starost uplenjenih srnjakov.

Odvzem srnjadi je v zadnjem letu znašal 1915 živali (1,96 živali/100ha lovne površine), kar znaša 102 % načrtovanega odvzema in po višini predstavlja 102 % odvzema v letu 2011. Med posameznimi lovišči so v intenziteti odvzema znatne razlike. Najnižji odvzem je v lovišču Šentjernej 1,07 živali /100 ha lovišča, najvišji pa v loviščih Otočec, Mirna, Velika Loka, kjer je znašal nad 2,3 živali /100 ha lovne površine lovišča. Nižji odvzem v lovišču Šentjernej je tudi posledica dejstva, da je v lovišču od lovne površine v obsegu 5902 ha, le ok. 3000 ha površin, kjer življenjske razmere ustrezajo srnjadi. Spolna struktura odvzema je bilo v razmerju 49 : 51, razmerje med mlado in dve- in več letno srnjadjo pa 57 : 43. V strukturi odvzema so predstavljali mladiči M 14 %, lanščaki 13 %, dve- in več letni srnjaki 22 %, mladiči Ž 18 %, mladice 10 % in dve- in več letne srne 22 %.

V zadnjem letu je bilo odstreljeno 1624 srnjadi in po višini predstavlja 105 % višine odstrela leta 2011. Odstrel je predstavljal 85 % vse izločene srnjadi iz lovišč. V odstrelu so mladiči predstavljali 34 %, lanščaki in lanščakinje skupaj 33 %, dve- in več letni srnjaki 22 % ter srne 21 %. Upravljalci lovišč, z izjemo LD Plešivica, LD Toplice, LD Otočec in LD Trebnje so upoštevali določilo lanskoletnega načrta, ki je določal višino odstrela

dve- in več letnih srn v višini 90 % odstrela dve- in več letnih srnjakov. Odstrel dve in več letnih srn je po višini dosegal 97 % višine odstrela dve- in več letnih srnjakov. V loviščih Plešivica in Otočec, kjer je bil načrt odvzema srnjadi najvišji, ni bila dosežena potrebna višina odstrela srn, vendar pa je bilo odstreljenih nekoliko več mladice. Ocenjujemo, da so si upravljavci lovišč prizadevali za ustrezno realizacijo načrta odvzema srnjadi, vendar je zaradi težjega razlikovanja med srnami in mladnicami ob koncu leta, namesto dve- in več letne srne, velikokrat bila odstreljena mladica. V LD Toplice in Trebnje pa je realizacija odstrela dve- in več letnih srn bila nižja od predpisane le za 1 žival.

Ugotovljene izgube so predstavljale le 15 % vse izločene srnjadi iz lovišč in dosegle 18 % višine odstrela. V primerjavi s povprečjem v petletju so bile izgube v lanskem letu znatno nižje in so dosegle 73 % povprečne višine izgub v petletju. V strukturi izgub so dve- in več letne srne bile zastopane z 29 % deležem, dve- in več letni srnjaki s 24 %, mladice 15 %, mladiči Ž 12 %, mladiči M 9 % in lanščaki 11 % deležem. V primerjavi s preteklimi leti se v strukturi izgub še nadalje povečuje delež dve- in več letnih srnjakov, pri tem pa njihova absolutna višina ostaja na enaki višini. Med izgubami se manjša delež dve- in več letnih srn ter tudi mladice. V posameznih loviščih so izgube nad dvoletnih srn sicer še vedno znatno višje kot izgube srnjakov, vendar je ta razkorak v primerjavi s preteklimi leti majhen. V Novomeškem LUO so bile dve- in več letne srne v izgubah 1,2 krat pogostejše od srnjakov medtem, ko je ta koeficient na nivoju Slovenije 2,3.

Med lovišči so še vedno znatne razlike v intenziteti izgub in so v posameznih loviščih v intervalu od 0,11 do 0,55 živali/100 ha lovne površine. Razlike med lovišči so se v primerjavi s preteklimi leti zmanjšale. Če je še leta 2010 imelo 9 lovišč gostoto izgub srnjadi višje od 0,5 živali/100 ha lovne površine lovišča, je v lanskem letu takšno gostoto izgub evidentirala le 1 LD.

Težišče odstrela dve- in več letnih srn ter mladicev je v mesecu septembru. V septembru je uplenjenih 35 % vseh dve- in več letnih srn ter 59 % mladicev. V petih loviščih je septembra uplenjeno nad 50 % vseh dve- in več letnih srn, v 4 loviščih pa manj kot 10 % celotnega odstrela srn v okviru posameznega lovišča. Pri odstrelu mladicev 4 LD v septembru odstrelijo manj kot 30 % vseh mladicev. Iz teh podatkov je razvidno, da večina lovišč prične z intenzivnim lovom mladicev in dve- in več letnih srn takoj na začetku lovne dobe. V loviščih na področju Gorjancev pa je za razliko od ostalih lovišč, realiziran pretežni del odstrela mladicev in srn šele decembra.

Ocena stanja populacije

Glede na podatke o višini in strukturi izgub ocenjujemo, da se je gostota srnjadi v primerjavi s preteklim petletjem nekoliko zmanjšala. V gostoti srnjadi so znatne razlike med lovišči. Najnižja gostota srnjadi je v loviščih na predelu Gorjancev, kjer je bila nizka že v preteklih letih.

Zaradi enakomernejšega poseganja z odstrelom med dve- in več letne srne in srnjake, je razlika med zastopanostjo obeh spolov v populaciji manjša. Z višjim odstrelom srn v preteklih treh letih je bil narejen korak k naravnejši spolni strukturi srnjadi.

Zaradi nekoliko nižjega odstrela srnjakov in večjega odstrela srn pričakujemo, da se bo v prihodnjih letih starost srnjakov še nekoliko povečala, srn pa zmanjšala.

Glede na ostrejše zimske razmere v letošnji zimi ocenjujemo, da bodo nekoliko višje zimske izgube, prav tako pa bo prirastek srnjadi nižji.

Lisice imajo na prirastek srnjadi v primerjavi s preteklim desetletjem, zaradi njihove nižje številčnosti, manjši vpliv, kljub temu pa se v zadnjem obdobju njihov vpliv verjetno povečuje.

Glede na podatke o objedenosti gozdnega mladja ocenjujemo, da je gostota srnjadi tolikšna, da ne vpliva pomembno na pomlajevanje gozda.

Prilagojeni cilji

Po usmeritvah dolgoročnega načrta za LUO naj bi se številčnost srnjadi v prihodnje ne povečevala, temveč ohranila ali ponekod, kjer so izgube velike oziroma se le te povečujejo, zmanjšala. Ker so se izgube že zmanjšale v vseh loviščih, z izjemo Mirne peči in Velikega Gabra, poleg tega pa je delež izgub v odvzemu med najnižjimi v Sloveniji, hkrati pa je nizka tudi objedenost gozdnega mladja, v večini LUO ni razloga za zmanjševanje gostote srnjadi.

Lovišča, ki ležijo v predelu Gorjancev (Gorjanci, Orehovica, Brusnice, Šentjernej), kjer je najnižji odvzem srnjadi v LUO, se postopoma povečuje odvzem/odstrel srnjadi. Gostota srnjadi je v teh loviščih po naši oceni sicer nekoliko manjša od gostote srnjadi v loviščih s podobnimi ekološkimi značilnostmi. Ob sočasnem povečevanju višine odvzema, naj bi se gostota srnjadi v tem delu območja v prihodnje povečala, za kar bo potrebno, da upravljavci lovišč več pozornosti namenijo nadzoru v lovišču.

Posebnih novih ukrepov glede uravnavanja spolne strukture srnjadi ni potrebno izvajati, saj je štiriletno izvajanje odstrela srn v višini 90 % višine odstrela srnjakov, znatno zmanjšalo prej bistveno večji delež srn v populaciji. Na takšno stanje nakazujejo spremembe v strukturi izgub srnjadi. V loviščih, kjer je odstrel dve- in več letnih srn v letu 2012 presegel 90 % višine odstrela dve- in več letnih srnjakov, se odstrel srn v letu 2013 lahko sorazmerno zniža.

Glede na to, da srnjad prevladuje v vseh loviščih ter, da je jelenjad manj številčna kljub svojemu generalističnemu prehranskemu značaju in s tem konkurenčni prednosti, med obema vrstama ni tekmovanja po virih prehrane. Ker je med tema dvema vrstama iz prehranskega vidika razmerje nepomembno, poleg tega pa tudi podatki o objedenosti gozdnega mladja ne kažejo na probleme, ki bi bili posledica vpliva rastlinojede divjadi, posebnih sprememb v gostoti srnjadi iz tega vidika ni potrebno.

Za optimalnejše upravljanje s srnjadjo v smislu ohranitve ali povečanja možnega odstrela bi bilo potrebno vzdrževati tudi majhno številčnost lisic. V primerih, ko se občasno pojavi v loviščih volk, ki v območju kot prevladujočo vrsto pleni predvsem srnjad, pa je potrebno upoštevati, da gre za naraven pojav medvrstnih odnosov, zato je potrebno del prehranske baze, ki jo predstavlja srnjad, tudi namenjati le-temu. V LUO so bili v letu 2011 in v začetku leta 2012 opaženi volkovi v loviščih Toplice, Plešivica in Dobrnič. V zimskem obdobju leta 2012/2013 pa so volkovi bili stalno prisotni na območju južno od reke Krke v lovišču Plešivica. V primeru daljšega zadrževanja volkov v teh in tudi drugih loviščih, kjer bi se dalj časa zadrževali volkovi imajo upravljavci lovišč možnost, da realizirajo načrtovan odvzem na spodnji meji dovoljenega odstopanja.

Ukrepi in usmeritve

Višina odvzema

V letu 2013 načrtujemo odvzem 1777 srnjadi, kar predstavlja povprečno 1,82 živali/100ha lovne površine lovišč in po višini predstavlja 93 % lanskoletne realizacije. Načrtovana višina odvzema predstavlja 87 % povprečne realizacije zadnjih petih let. Upravljavci lovišč so predlagali odvzem srnjadi v višini 1848 živali. V realizacijo poleg odstrela štejejo vse z materialnimi dokazi (čeljust, rogovje) dokumentirane izgube. V primerih, kjer materialnega dokaza ni možno predložiti, zadostuje tudi uradni zaznamek (zapisnik) pristojnih institucij (VURS, Veterinarska fakulteta, Policija) ob hkratnem tekočem vpisu v evidenčno knjigo.

Spolna in starostna struktura načrta odvzema

Načrtovan odvzem je v spolnem razmerju (moški : ženski spol) 50,9 : 49,1. Po spolni in starostni strukturi je načrtovan odvzem mladičev v deležu 31,6 %, lanščakov 14 %, mladic 11,1 %, dve- in več letnih srnjakov 22,5 in dve- in več letnih srn 20,8 %.

Odstrel dve- in več letnih srn mora v absolutnem številu dosegati vsaj 85 % števila odstreljenih dve- in več letnih srnjakov, razen v loviščih Brusnice (3), Gorjanci (1), Mokronog (1), Novo mesto (2), Orehovica (1), Padež (1), Šentjanž (2), Šentjernej (3), Šentrupert (2), Škocjan (4), Trebelno (3), Tržišče (3), Velika Loka (1) in Veliki Gaber (4). V teh loviščih je zaradi večjega odstrela srn v letu 2012, za toliko srn odstrel lahko nižji od meje 85 %, kolikor je navedeno v oklepaju prejšnjega stavka. V teh loviščih se za toliko srn kot je navedeno, zmanjša tudi načrtovan odvzem dve- in več letnih srn, v primerjavi z načrtovano višino odvzema dve- in več letnih srnjakov. V preostalih loviščih je načrtovan odvzem dve – in več letne srnjadi enak pri obeh spolih.

Preglednica 4.1.1: Načrt odvzema srne

Starostni razred	Število odvzema (število živali)				
	M		Ž		Skupaj
Mladiči M / Mladiči Ž	255	504	306	504	
Lanščaki / Mladice	249		198		
Srnjaki 2+ / Srne 2+	400		369		769
Skupaj	1777				

Preglednica 4.1.2: Struktura načrtovanega odvzema srne

Starostni razred	Delež odvzema (v %)				
	M		Ž		Skupaj
Mladiči M / Mladiči Ž	14,4	28,4	17,2	28,3	
Lanščaki / Mladice	14,0		11,1		
Srnjaki 2+ / Srne 2+	22,5		20,8		43,3
Skupaj	100				

Ostalo:

- Pri izvajanju načrtovanega odvzema z odstrelom v razredu mladičev obeh spolov naj bo poudarek na tem, da je potrebno izvršiti količinsko zadosten odzem v tej starostni kategoriji, pri tem pa je njihov spol drugotnega pomena. Priporočeno je, da se z odstrelom poseže nekoliko več med lanščake (podpovprečno telesno razvite lanščakov ali lanščake s kratkimi šili ali gumbi) na račun moških mladičev.
- Priporočeno je čim hitreje izvršiti odstrel srn in mladičev, predvidoma najmanj 70% do 31. oktobra. Upravljavcem lovišč na področju Gorjancev in LD Škocjan priporočamo, da intenzivneje pričnejo z lovom mladičev in dve- in več letnih srn v začetku lovne dobe.
- Do 25.7. je priporočeno odstreliti največ 2/3 za odzem predvidenih srnjakov 2+.
- Upravljavcem lovišč priporočamo, da načrtovan odzem srnjadi razporedijo po manjših prostorskih enotah v lovišču, ter s tem usmerjajo lovce, da se bo izvajal lov srnjadi po vsem lovišču. Pri razdelitvi načrtovanega odvzema na manjše prostorske enote naj se upošteva razlike v gostoti srnjadi med posameznimi deli lovišča. V območjih, kjer je individualni lov srnjadi manj uspešen (površine, kjer ni pomlajenih ali travniških površin) naj se izvajajo tudi jesenski skupinski lovi na katerih se lovi t.i. mulasta srnjad (srne in mladiči).
- Z namenom zmanjšanja škod v gozdovih upravljavcem lovišč priporočamo postavitve prež na pomlajenih površinah in sestojih uvedenih v obnovo, ter izvajanje odstrela srnjadi v gozdu. To je še zlasti priporočljivo, oz. potrebno v predelih strnjenih gozdov, v katerih je sedaj lov manj intenziven.
- V predelih pogostih povozov srnjadi je smiselno povečati odstrel in s tem zmanjšati gostoto srnjadi.

Dopustna odstopanja realizacije od načrta odvzema v okviru lovišča:

Izraz »odstopanje« v nadaljevanju pomeni razliko med realiziranim in načrtovanim odvzemom srnjadi. Izraženo je lahko v absolutni količini (osebek) ali v % od načrtovanega odvzema.

Preglednica 4.1.3: Dovoljena odstopanja realizacije od načrtovanega odvzema srne

Starostni razred	Dovoljena odstopanja (v % od načrtovanega števila v danem razredu)			
	M		Ž	
Mladiči	+/- 30*	+- 15	+/- 30*	+- 15
Lanščaki / Mladice	+/- 30*		+/- 30%*	
Srnjaki 2+ / Srne 2+	+/- 15		+/- 15	
Skupaj	+/- 15			

* Pri kategorijah mladičev in enoletnih osebkov obeh spolov do +/-30 % pomeni možnost kompenzacije številčnega odvzema obeh navedenih kategorij v okviru istega spola, kar konkretno pomeni, da je možno npr. od načrtovanega absolutnega števila mladičev M spola odvzeti le-teh do 30 % manj/več, to pa je potem potrebno kompenzirati s zmanjšanim/povečanim odvzemom v razredu lanščakov in obratno.

- V posameznem lovišču je po opravljeni kompenzaciji, dovoljeno odstopanje realizacije v obeh kategorijah (mladiči, enoletni) skupaj in pri posameznem spolu v višini do +/-15% načrtovanega števila odvzema. Pri lanščakih in mladica mora realizacija tako dosegati vsaj 70% načrtovanega odvzema, presepati pa jo je dovoljeno do 30%. Realizacija odvzema juvenilnega razreda po posameznem spolu (mladiči in enoletniki posameznega spola skupaj) lahko odstopa od načrtovanega števila v razponu +/- 15 %.
- Dopustno odstopanje v kategoriji dve- in več letnih srnjakov in srn je do +/-15 % od načrtovanega števila odvzema te kategorije.
- Višina realiziranega odstrela dve- in več srn mora dosegati vsaj 85 % višine odstrela dve- in več letnih srnjakov, z izjemo lovišč, ki imajo lahko nižji odstrel dve- in več letnih srn ter so posebej navedena v

načrtu. Preseganje načrtovanega odvzema dve- in več letnih srn v višini + 15 %, ki bi nastalo zaradi evidentiranja izgub srn, ne šteje kot nedovoljeno preseganje načrtovanega odvzema.

- V posameznem lovišču je dovoljeno odstopanje realizacije v višini do +/-15% načrtovanega skupnega odvzema srnjadi. V primeru, da je v posameznem starostnem razredu načrtovan odzem manjši od 10 živali, dopustna toleranca +/-15% pomeni dve (2) živali, pri načrtovanem odvzemu 10 ali več živali pa zaokrožitev na najbližjo celo vrednost.
- Preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj, ki bi nastala kot posledica evidentiranih izgub srnjadi posamezne spolne in starostne kategorije po izpolnitvi načrtovanega odvzema, ne štejejo kot kršitev določil načrta.
- Dodatna omejevanja, oziroma krajšanja lovnih dob srnjadi s strani upravljavcev lovišč niso dovoljena, razen v primeru lovnih dob dve- in več letnih srnjakov, ki imajo v primerjavi s samicami iste vrste daljše lovne dobe, poleg tega pa je rogovje teh vrst v začetku lovne dobe slabše obarvano. Upravljavci lovišč pri tej kategoriji lahko omejijo lovno dobo, v kolikor to ne onemogoča realizacijo načrtovanega odvzema. Omejevanja lova ostalih kategorij srnjadi v času lovne dobe štejejo kot kršitev določil načrta.

Preglednica 4.1.4: Analiza odvzema in telesnih mas srn

Odstrel in izgube								
Starostna in spolna kategorija/leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%/spol	%/skupaj
Mladiči M	416	364	374	246	272	1672	33,1	16,3
Lanščaki	232	240	226	305	253	1256	24,9	12,3
Srnjaki 2+	434	431	428	404	422	2119	42,0	20,7
Skupaj SRNJAKI	1082	1035	1028	955	947	5047	100,0	49,3
Mladiči Ž	422	384	364	319	345	1834	35,4	17,9
Mladice	237	229	206	192	198	1062	20,5	10,4
Srne 2+	453	536	461	412	425	2287	44,1	22,4
Skupaj SRNE	1112	1149	1031	923	968	5183	100,0	50,7
SKUPAJ odstrel in izgube	2194	2184	2059	1878	1915	10230		100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom						
Kategorija / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj
Načrt - skupaj	2222	2040	1889	1856	1.880	9887
Odstrel in izgube / načrt	98,3	100,9	99,4	101,2	101,9	103,5
Delež srnjakov	47,4	49,9	50,9	50,9	49,5	49,3
Delež srnjakov 2+	19,7	20,8	21,5	21,5	22,0	20,7
Delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede na spol	55,7	56,8	56,5	56,5	55,8	56,9

Izgube							
Kategorija / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
Nenaravne izgube	410	361	370	263	260	1664	83,6
Naravne izgube	83	79	63	70	31	326	16,4
Skupaj izgube	493	440	433	333	291	1990	100,0
% izgub	22,6	21,4	23,1	17,7	15,2	19,5	
Odstrel	1691	1619	1445	1545	1624	8240	

Vzroki izgub							
vzrok / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
1 neznan	35	22	23	29	13	122	6,1
2 bolezen	47	53	37	40	18	195	9,8
3 krivolov	19	13	14	14	21	81	4,1
4 cesta	287	257	268	215	205	1232	61,9
5 železnica	11	8	27	0	7	53	2,7
6 zveri	1	3	3	1	0	8	0,4
7 psi	29	37	21	19	10	116	5,8
8 kosilnica	64	46	40	15	17	182	9,1
9 garje	0	1	0	0	0	1	0,1

Telesne mase (biološka telesna mase)					
Starostna in spolna kategorija/leto	2008	2009	2010	2011	2012
Mladiči M	10	9,6	9,3	9,5	9,2
Indeks	96,2	92,3	89,4	91,3	92,0
Lanščaki	14,6	13,4	12,6	13,0	14,0
Indeks	106,6	97,8	92,0	94,9	95,9
Srnjaki 2+	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6
Indeks	102,1	102,1	102,1	102,1	100,0
Mladiči Ž	9,6	9,3	8,9	9,3	9
Indeks	95,0	92,1	88,1	92,1	93,8
Mladice	14,8	13,9	13,6	12,9	14,3
Indeks	101,4	95,2	93,2	88,4	96,6
Srme 2+	16,7	16,2	16,1	16,2	16,4
Indeks	98,8	95,9	95,3	95,9	98,2

Masa trofej srnjakov 2+ (gr)					
Povprečna masa trofej / leto	2008	2009	2010	2011	2012
Srnjaki 2+	271	260	274	265	278
Indeks	97,1	93,2	98,2	95,0	102,6

4.2 Navadni jelen (*Cervus elaphus*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

V načrtu so opravljene analize gospodarjenja z jelenjadjo za nivo celotnega LUO, v posameznih podpoglavjih pa so predstavljeni podatki, ki kažejo na različno prostorsko razširjenost (gostoto) jelenjadi med posameznimi lovišči.

Za načrtovanje in spremljanje učinkov gospodarjenja z jelenjadjo na območju Novomeškega LUO je najprimernejša skupna obravnava naslednjih lovišč: **A)** Mirna Peč, Novo mesto, Padež, Plešivica, Toplice, Dobrnič, Veliki Gaber; **B)** Brusnice, Gorjanci, Orehovica, Šentjernej, Otočec, Škocjan, Mokronog, Trebelno, Tržišče, Mirna, Šentrupert, Trebnje, Velika Loka, Šentjanž. V skupini B se načrtovan odvzem in prerazporeditev načrtovanega odvzema jelenjadi opravi v okviru podskupin lovišč: **1.** Brusnice, Gorjanci, Orehovica, Šentjernej; **2.** Otočec, Škocjan, Mokronog, Trebelno; **3.** Trebnje, Velika Loka; **4.** Šentjanž, Tržišče, Šentrupert, Mirna.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Odvzem jelenjadi je v preteklem petletju znašal povprečno 103 živali/letu. Tako visok odvzem jelenjadi je bil v preteklosti le še v obdobju od leta 1990 do 1993. V vmesnem obdobju je bil odvzem nižji. V strukturi odvzema zadnjega petletja so teleta predstavljala 38 %, lanščaki 10 %, dve- in več letni jeleni 21 %, junice 12 % in košute 19 %. V strukturi odstreljene jelenjadi (odvzem brez upoštevanja izgub) so nad dvoletni jeleni predstavljali 22 % in košute 17 %. Izgube so v zadnjem petletju znašale 84 živali, oz. 16 % vse izločene jelenjadi iz lovišč. V strukturi izgub so dve- in več letne košute predstavljale 29 % in dve- in več letni jeleni 14 % delež.

72 % celotnega odvzema so opravile LD iz skupine lovišč A, oziroma LD Plešivica in LD Toplice skupaj 44 %. V odvzemu zadnjega petletja je v tej skupini lovišč jelenjad obeh spolov zastopana v enakih deležih. V strukturi odvzema so bila teleta zastopana z 41 %, lanščaki 9 %, 2-4 letni jeleni 9 %, 5 in več letni jeleni 9 %, junice 12 % in košute z 19 % deležem. Odvzem je bil v tej skupini lovišč izveden v skladu z načrtovano strukturo. Višina odvzema v loviščih skupine A je v zadnjem petletju višja kot v preteklem petletju. Višina izgub pri katerih dve- in več letne košute dosega 31 % delež, je v petletju na podobni višini, nekoliko nižje so bile le v letu 2011. Kar 71 % vseh izgub jelenjadi je evidentirano v LD Toplice, kar je predvsem posledica povelj na regionalni cesti Soteska – Črnomelj, ki meji z loviščem LPN Medved.

Tudi v skupini lovišč B je bil odvzem jelenjadi v petletju v skladu z načrtovano strukturo, ki je bila v primerjavi s skupino lovišč A bolj splošna. V teh loviščih je bil omejena le spolna struktura odvzema, pri kateri so dve- in več letni jeleni lahko dosegali 33 % delež v odvzemu, oziroma od leta 2012 dalje 25 % delež. V odvzemu so dve- in več letni jeleni dosegali 30 %, teleta 29 %, lanščaki 11 %, junice 13 % in dve- in več letne košute 18 % delež. V skupini lovišč B višina odvzema niha, ob tem pa je kljub temu opaziti rahel trend večanja odvzema jelenjadi. V podskupini lovišč B1 je odvzem v petletju znašal letno 88 živali, oziroma 62 % vsega odvzema v skupini B. V tej skupini lovišč (Šentjanž, Tržišče, Šentrupert, Mirna) je za razliko od preostale skupine lovišč, opazen trend rahlega povečevanja številčnosti jelenjadi. V podskupini B1 je odvzem v petletju znašal 14 živali, v B2 17 živali in v B3 22 živali.

Podatki o povprečnih telesnih masah kažejo, da je jelenjad tega prostora zelo vitalna, kar je posledica nizke številčnosti in bogate prehranske ponudbe. Nobena redkost niso telesne mase telet (iztrebljeno, brez glave in nog) nad 55 kg. V zadnjem petletju so mase telet nekoliko nižje kar je posledica zgodnejšega odstrela le teh, ter verjetno tudi izostanka semenskih let bukve.

V preteklem letu je bil načrtovan odvzem v višini 100 živali, odvzem pa je znašal 124 živali.

V skupini lovišč A je bil načrtovan odvzem v višini 68 živali, realiziran pa je bil v višini 88 živali, kar je sicer izven meja dovoljenih odstopanj. Preseganje dovoljenega odstopanja je posledica evidentiranja izgub po izpolnitvi načrta odvzema. 72 živali jelenjadi je bilo odstreljeno, 16 živali pa so znašale izgube. Spolno razmerje odvzema moška/ženska jelenjad je bilo 44 : 56. Dve- in več letni jeleni so v odvzemu predstavljali 18 %. Delež 2 do 4 letnih jelenov je v odvzemu znašal kar 14 %, delež 5 do 9 letnih jelenov pa le 4 %. Delež odvzema moške jelenjadi je bil v lanskem letu med nižjimi v petletju, poleg tega pa je bil najnižji odvzem pet in več letnih jelenov. Med izgubami so bili evidentirana 4 teleta, 4 lanščaki, 2 dve- in več letna jelena, 3 junice in 3 košute. Na cestah je bilo povoženih 8 živali in na železnici 3 živali, poleg tega pa sta bili dve živali izločeni zaradi krivolova. Odvzem jelenjadi je v loviščih skupine A bil realiziran v skladu z določili načrta.

V loviščih skupine B je znašal odvoz 36 živali od načrtovanih 32 živali. Odvoz je bil realiziran v spolnem razmerju 47 : 53. Odvzetih je bilo 7 nad dvoletnih jelenov, 12 telet, 5 lanščakov, 3 junice ter 9 košut. Med izgubami sta bila 2 teleti, 1 nad- dve letni jelen ter 1 košuta. Odvoz v loviščih skupine B je bil izvršen v skladu z določili načrta.

Ocena stanja populacije

Številčnost jelenjadi se je v vseh loviščih LUO, razen v loviščih na območju Gorjancev, v zadnjem desetletju povečala. Povečanje je najizrazitejše v loviščih Toplice in Šentrupert. Najštevilčnejša je jelenjad v loviščih Toplice (predel Pajkeža) in Plešivica (v delu lovišča južno od reke Krke), ter v večjem gozdnem kompleksu Ajdovske planote (lovišče Novo mesto). Povečanje številčnosti jelenjadi v loviščih skupine A je verjetno tudi posledica naravnih migracij jelenjadi iz Roškega masiva. Zaradi boljše prehranske ponudbe v Novomeškem LUO je verjetno del jelenjadi, ki je sicer občasno zahajala na pašo v Novomeški LUO, v tem LUO tudi ostala.

Na Gorjancih je številčnost jelenjadi v največji meri odvisna od gostote jelenjadi na hrvaški strani. Številčnost te jelenjadi je v zadnjem desetletju manjša kot v preteklosti. Številčnost jelenjadi v bazenu B4 (lovišča Šentjanž, Tržišče in Šentrupert), v katerih je jelenjad od celotne skupine B najštevilčnejša, ter se navezuje na sosednje Zasavsko LUO se je povečala, ob tem pa se je sočasno povečala številčnost tudi v sosednjem LUO. V loviščih, ki jih obravnavamo v okviru skupin jelenjadi upravljavci ocenjujejo, da bi bila gostota jelenjadi lahko večja, medtem, ko upravljavci lovišč skupine A ocenjujejo sedanjo gostoto jelenjadi za primerno, pri tem pa izpostavljajo prenizek delež jelenov v populaciji.

Glede spolne strukture jelenjadi ocenjujemo, da je v vseh loviščih delež ženske jelenjadi večji od moške, kar je sicer tudi v naravno pri poligamnih populacijah. Zaradi večjega odstrela jelenov v preteklosti, ter tudi manjšega odstrela košut v sosednjem Kočevsko – Belokranjskem LUO, je delež košut v populaciji večji, kot bi bil ob uravnoteženem poseganju z odstrelom med oba spola. Spolno razmerje je v loviščih skupine B v primerjavi s skupino lovišč A, izrazitejše v korist ženskega spola.

V vseh loviščih prevladuje mlajša do srednje stara jelenjad, ob tem se povprečna starost košut in jelenov bistveno ne razlikuje. V povprečju je jelenjad v skupini lovišč B mlajša od jelenjadi skupine lovišč A. Prevladujejo mladi, do 4 letni jeleni. Nad 8 - letni ali celo nad 10 - letni jeleni so (še) redki.

Prilagojeni cilji

Cilje gospodarjenja z jelenjadjo v Novomeškem LUO je potrebno definirati ločeno, upoštevajoč dejansko številčnost in strukturo jelenjadi in razlike v primernosti življenjskega okolja za jelenjad med posameznimi deli LUO. Glede zelenega trenda številčnosti jelenjadi v obeh skupinah lovišč ni razlik, saj naj bi se v obeh številčnost jelenjadi ohranila na približno današnjem nivoju ali malo povečala. V loviščih, v katerih opravijo pretežni del odzema jelenjadi (lovišča skupine **A**), ki predstavlja robni del populacije jelenjadi z jedrom v kočevskih gozdovih, je potrebno zaustavljati širjenje jelenjadi v sosednja – agrarna območja, ob tem pa odstrel (struktura) ne sme imeti negativnega vpliva na jedro populacije v sosednjem LUO. Pri tem je potrebno upoštevati, da imajo predvsem mlajši jeleni največji areal gibanja. Sedanja številčnost jelenjadi se naj ne bi bistveno povečala. Manjše povečanje številčnosti jelenjadi pa bo lahko posledica prizadevanja po povečanju deleža in številčnosti jelenov.

V vseh ostalih loviščih (lovišča skupine **B**), kjer je jelenjad bolj ali manj občasno prisotna v posameznem lovišču, je cilj gospodarjenja v ohranitvi in ne več v povečevanju številčnosti jelenjadi, kot je bilo to opredeljeno v prejšnjem načrtu. Cilj v teh loviščih je v ohranjanju nizke številčnosti jelenjadi v naravni socialni in starostni strukturi, ki bo nekonfliktna do kmetijstva, ki bo omogočala trajni - sicer številčno nizek odstrel. Jelenjad teh lovišč je potrebno ohraniti tudi z vidika možnosti prehajanja med posameznimi populacijskimi območji. V severnem delu LUO je ta prehod preko Medvedjaka in Trojan in se navezuje z jelenjadjo Zasavskega in Posavskega LUO, v predelu Gorjancev pa s sosednjo Hrvaško (Žumberak) in posavskim delom Gorjancev.

V skupini lovišč A bi bilo potrebno povečati povprečno starost jelenov. V teh loviščih, naj bi z izbirnim odstrelom, pri katerem bi zmanjšali odstrel mladih jelenov z odličnimi zasnovami vplivali na dvig povprečne starosti uplenjenih jelenov, kar pomeni povečanje možnosti uplenitve trofejno vrednejših osebkov čez nekaj let. V teh loviščih naj bi starostna struktura jelenov dopuščala letni odstrel enega do dveh jelenov z doseženo starostjo desetih let. Za dvig povprečne starosti jelenov bi bilo potrebno v populaciji tudi povečati delež in številčnost jelenov, kar narekuje predvsem konzervativno načrtovanje v starostnem razredu 2 do 4 let ter deloma v razredu 5 do 9 let, in posledično strpnost lovcev pri izvajanju lova na jelene. Glede na to, da se upravljanje z jelenjadjo v Novomeškem LUO prilagaja upravljanju z jelenjadjo v sosednjem Kočevsko – Belokranjskem LUO, v katerem se dovoljuje večji odstrel mlajših jelenov na račun starejših, v Novomeškem

LUO ne bomo sledili cilju po povečanju povprečne starosti jelenov in doseganju večjega deleža zrelih jelenov z omejevanjem odstrela mlajših na račun starejših jelenov.

Pri spolni strukturi je osnovni cilj v ohranjanju naravnega razmerja med spoloma. Z odvzemom (in odstrelom), ki bo enakomerno posegal med oba spola, se deleža samic (košut) ne bo povečevalo.

V vseh ostalih loviščih (skupina lovišč B) cilj ni v vzpostavljanju socialne in starostne strukture jelenjadi, ki bi omogočala odstrel trofejno zrelih jelenov, temveč v ohranjanju številčnosti jelenjadi (nekonfliktni do kmetijstva), ki bi omogočala trajni - sicer številčno nizek odstrel. Z enakomernim poseganjem z odstrelom med oba spola, naj bi se spolno razmerje dodatno ne povečevalo v korist ženskega spola.

Ukrepi in usmeritve

Višina odvzema

Načrtovana višina odvzema jelenjadi znaša 114 živali, kar predstavlja 107 % povprečnega odvzema zadnjih petih let in 92 % lanskoletne realizacije.

V loviščih (lovišča A): Mirna Peč, Novo mesto, Padež, Plešivica, Toplice, Dobrnič in Veliki Gaber je načrtovana višina odvzema 82 živali, v ostalih loviščih pa 32 živali. Upravljavci lovišč skupine lovišč A so predlagali odvzem jelenjadi v višini 82 živali, v skupini B pa 57 živali.

Spolna in starostna struktura načrta odvzema

a) Lovišča skupine A:

- spolno razmerje M:Ž je **47,5 : 52,5**
- načrtovana višina odvzema **82** živali
- struktura:
 - **teleta** **39 %**
 - **lanščaki** **7,3%**
 - **jeleni 2 – 4** **9,8 %**
 - **jeleni 5 in več let** **8,5 %**
 - **nad 10 letni jeleni** **2,4 %**
 - **junice** **8,5 %**
 - **košute** **24,4 %**

Preglednica 4.2.2: Načrt odvzema jelenjadi v skupini lovišč A

	Teleta	32	
Lanščaki	6	Junice	7
Jeleni 2-4	8	Košute 2+	20
Jeleni 5-9	7		
Jeleni 10+	2		
SKUPAJ 82			

Ostalo

- Razdelitev načrtovanega odvzema jelenjadi za skupino lovišč A se v postopku izdelave letnih načrtov lovišč, oziroma uskladitve načrtov lovišč z načrtom LUO nadalje razdeli na podskupini lovišč in sicer: podskupino 1A (Mirna peč, Novo mesto, Veliki Gaber, Dobrnič, Plešivica) in podskupino A2 (Toplice in Padež) in znotraj teh podskupin na posamezno lovišče.
- Ob izvršenem odstrelu se ugotovi in evidentira tudi spol telet.
- Pri izvajanju načrtovanega odvzema z odstrelom v razredu telet obeh spolov naj bo poudarek na tem, da je potrebno izvršiti količinsko zadosten odvzem v tej starostni kategoriji, pri tem pa je njihov spol drugotnega pomena.
- Ob kategorizaciji se na podlagi obrablenosti zobovja oceni tudi starost nad dvo letnih jelenov in košut.
- Obvezujoč delež odstrela košut je 70 % višine odstrela nad dve- in več letnih jelenov. Zaradi dokaj majhnega števila odvzema jelenjadi v posameznem lovišču se bo obvezujoč delež odstrela košut spremljal in zagotavljal v večletnem obdobju. V letu 2013 je priporočljivo zagotoviti odvzem vsaj 14 košut, oziroma minimalno 20 % v celotnem odvzemu (upoštevajoč spodnjo mejo dopustnega odstopanja). Morebitno nedoseganje zadostnega deleža odvzema v razredu košut, se bo sicer v naslednjem letu upoštevalo tako, da se bo povečal načrtovan odvzem košut in sočasno zmanjšal načrtovan odvzem jelenov.

Dopustna odstopanja

- **Dopustno odstopanje je v višini do +/-20 % od skupno načrtovanega števila odvzema jelenjadi za lovišče, skupino in podskupino lovišč.** Načrta odvzema v razredu dve in večletnih jelenov ni treba realizirati ter ga tudi ni dovoljeno presegati, razen sorazmerno s preseganjem skupno načrtovanega odvzema. Načrtovani odvzem jelenov starostnega razreda 5–9 let se ne sme presegati, lahko pa se ga nadomesti z odvzemom mladih 2-4 letnih ali starih nad deset letnih jelenov. Načrtovani odvzem jelenov starostnega razreda 10+ se lahko nadomesti z odvzemom mladih 2-4 letnih jelenov. Strukturo načrtovanega odvzema jelenov v starostnih razredih 2-4 in 5-9 let naj se z realizacijo skuša zagotavljati na nivoju skupine in podskupine lovišč, prav tako pa tudi v okviru posameznega lovišča v večletnem obdobju. Kljub temu, da je v dolgoročnem načrtu LUO je določeno, da se bo z načrti LUO v primeru preseganja odvzema (pri čemer se bo upoštevala le struktura odstrela in ne izgub) določene kategorije jelenov na nivoju skupine lovišč obvezujoče omejil odstrel jelenov te kategorije, tega določila ne bomo izvajali, saj se ga ne izvaja niti v sosednjem LUO, kjer je osrednje populacijsko območje jelenjadi. Kljub temu pa upravljavcem lovišč priporočamo, da skušajo realizirati odvzem tistih kategorij jelenov, kot jih imajo določene v letnem načrtu lovišča. Odvzem junic in lanščakov se lahko nadomesti z odvzemom telet in obratno.
- **V posameznem lovišču je dovoljeno odstopanje do +20 % od skupno načrtovanega števila odvzema jelenjadi do takrat, dokler se ne opravi morebitna prerazporeditev načrtovanega odvzema med lovišči (najkasneje do 15. novembra) ter nato +/-20 % od nove višine načrtovanega odvzema jelenjadi v posameznem lovišču, oziroma prvotno načrtovanega odvzema, v kolikor prerazporeditev ne prinaša sprememb.** Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 živali jelenjadi, se kot dopustno odstopanje od načrta šteje realizacija +/-2 živali jelenjadi, pri čemer načrta odvzema dve- in večletnih jelenov ni dovoljeno presegati. Pri loviščih, ki imajo načrt večji od 10 živali pa +/- 3 živali ali 20 % načrtovane višine odvzema, pri čemer se izračunano število zaokroži na najbližjo celo vrednost

b) Skupina lovišč B:

- Višina načrtovanega odvzema jelenjadi v skupini lovišč **B**, kamor spadajo lovišča: Brusnice, Gorjanci, Orehovica, Šentjernej, Otočec, Škocjan, Mokronog, Trebelno, Mirna, Trebnje, Velika Loka, Šentjanž, Tržišče in Šentrupert znaša **32** živali.
- Načrtovana struktura odvzema:
8 dve-in več letnih jelenov in 24 živali ostale jelenjadi, od tega vsaj toliko košut kot bo znašal odvzem jelenov.

Struktura načrtovanega odvzema:

- **teleta, lanščaki, junice, košute** **75 %**
- **dve- in več letni jeleni** **25 %**

Ostalo

V teh loviščih je načrtovana višina, predvsem pa struktura odvzema jelenjadi, sledila cilju ohranitve sedanje številčnosti jelenjadi, ter vzpostavitvi in ohranjanju spolne strukture, ki ne bo izrazito v korist ženskega spola.

- Pri razdelitvi načrtovanega odvzema, oziroma uskladitvi načrtov lovišč z načrtom LUO, se v razdelilniku določi načrt odvzema jelenjadi za posamezno podskupino lovišč. Načrt odvzema je skupen za posamezno podskupino lovišč.

Dopustna odstopanja

- **Odvzem vseh kategorij jelenjadi je navzgor neomejen, prav tako načrtovanega odvzema ni potrebno realizirati. Obvezujoča je struktura odvzema, ki se bo na nivoju posameznega lovišča in podskupine lovišč zagotavljala lahko tudi v več letih skupaj.** Poudarek pri načrtovani strukturi je v razmerju med dve- in več letnimi jeleni ter košutami, ter ostalo netrofejno jelenjadjo. V primeru odstopanj realizacije odvzema jelenov v razmerju do ostale jelenjadi, se bo z načrtom LUO odvzem (odstrel) določene kategorije jelenjadi za posamezno lovišče (ali podskupino lovišč) zavezujoče omejilo, ali pogojevalo s predhodno izvršitvijo odstrela določene kategorije jelenjadi. Upravljavcem lovišč zato priporočamo, da skušajo ustrezno razmerje med jeleni in ostalo jelenjadjo zagotavljati čim bolj sprotno.

c) Ostala določila za skupino lovišč A in B

Dodatna omejevanja, oziroma krajšanja lovnih dob jelenjadi s strani upravljavcev lovišč niso dovoljena, razen pri dve-in več letnih jelenih, ki imajo v primerjavi s samicami iste vrste daljše lovne dobe, poleg tega pa je rogovje teh vrst v začetku lovne dobe slabše obarvano. Takšna omejevanja, razen zadnje navedenega, štejejo kot kršitev določil načrta.

Preseganje realiziranega odvzema jelenjadi od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj (za vsa lovišča), ki bi nastala kot posledica evidentiranih izgub jelenjadi po končani lovni dobi ali za posamezno kategorijo jelenjadi po izpolnitvi načrtovanega odvzema, ne štejejo kot kršitev določil načrta.

Izraz »odstopanje« v nadaljevanju pomeni razliko med realiziranim in načrtovanim odvzemom. Izraženo je lahko v absolutni količini (osebek) ali v % od načrtovanega odvzema.

V realizacijo načrta odvzema se pri parkljasti divjadi poleg odstrela štejejo vse z materialnimi dokazi (čeljust, rogovje) dokumentirane izgube. V primerih, kjer materialnega dokaza zaradi popolnega uničenja trofeje in/ali čeljusti ni možno predložiti ali kjer lahko odvzem materialnega dokaza zaradi stanja kadavra pomeni tveganje za zdravje lovca, je dovolj tudi uradni zaznamek (zapisnik) odgovornih oseb lovske organizacije in drugih (VURS, Veterinarska fakulteta, Policija,...), ob hkratnem obveznem kronološkem vpisu v evidenčno knjigo odstrela in izgub velike divjadi.

Preglednica 4.2.4: Analiza odvzema in telesnih mas navadnih jelenov

Odstrel in izgube									
Starostna in spolna kategorija/leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%/spol	% skupaj	
Teleta M	13	15	28	17	19	92	36,7	17,9	
Lanščaki	7	10	9	9	14	49	19,5	9,6	
Jeleni 2-4	7	15	14	10	17	63	25,1	12,3	
Jeleni 5-9	13	6	11	10	5	45	17,9	8,8	
Jeleni 10 +	0	0	0	1	1	2	0,8	0,4	
Skupaj JELENI	40	46	62	47	56	251	100,0	48,9	
Teleta Ž	14	19	24	21	24	102	38,9	19,9	
Junice	12	16	7	11	17	63	24,0	12,3	
Košute 2+	13	18	21	18	27	97	37,0	18,9	
Skupaj KOŠUTE	39	53	52	50	68	262	100,0	51,1	
SKUPAJ odstrel in izgube	79	99	114	97	124	513		100,0	

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom						
Kategorija / leto	2008	2009	2011	2011	2012	Skupaj
Načrt - skupaj	76	80	100	90	100	446
Odstrel in izgube / načrt	130,3	142,5	97,0	107,8	124,0	115,0
Delež JELENOV	46,5	54,4	48,5	48,5	45,2	48,9
Delež trofejnih jelenov 2+ in več	21,2	21,9	21,6	21,6	18,5	21,4
Delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede na spol	60,6	59,6	59,8	59,8	59,7	59,6

Izgube							
Kategorija / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
Nenaravne izgube	16	12	16	8	16	68	81,0
Naravne izgube	2	6	1	3	4	16	19,0
Skupaj izgube	18	18	17	11	20	84	100,0
% izgub	18,2	15,8	17,5	11,3	16,1	16,4	
Odstrel	81	96	80	86	104	429	

Vzroki izgub							
Vzrok / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
1 neznan	1	3	1	3	4	12	14,3
2 bolezen	1	2	0	0	0	3	3,6
3 krivolov	0	5	2	1	2	10	11,9
4 cesta	14	7	12	7	9	49	58,3
5 železnica	2	0	1	0	5	8	9,5
6 zveri	0	1	0	0	0	1	1,2
7 psi	0	0	1	0	0	1	1,2
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0,0

Telesne mase (biološka telesna masa)					
Starostna in spolna kategorija/leto	2008	2009	2010	2011	2012
Teleta M	39,6	41,6	41,8	42,6	42,8
Indeks	89,4	93,9	94,4	96,2	108,1
Lanščaki	77,2	73,9	59,0	62,4	65,7
Indeks	109,2	104,5	83,5	88,3	85,1
Jeleni 2-4	122,0	129,1	120,3	120,4	120,4
Indeks	95,1	100,6	93,8	93,8	98,7
Jeleni 5-9	150,3	145,8	141,6	144,6	168,5
Indeks	105,4	102,2	99,3	101,4	112,1
Jeleni 10 +	0,0	0,0	0,0	130,0	143,0
Indeks	0,0	0,0	#####	#####	#####
Teleta Ž	42,0	39,1	37,5	41,4	41,7
Indeks	100,2	93,3	89,5	98,8	99,3
Junice	65,4	63,8	63,4	59,4	59,4
Indeks	98,2	95,8	95,2	89,2	90,8
Košute 2+	84,4	80,8	81,7	81,8	81,8
Indeks	103,2	98,8	99,9	100,0	96,9

4.3 Damjak (Dama dama)

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

V zadnjem petletju je znašal odvzem damjaka 81 živali, od tega v LD Tržišče 46 živali. Odvzem damjakov je bil v petletju v spolnem razmerju (M : Ž) 59 : 41. V strukturi odvzema so bila teleta zastopana z 21 %, lanščaki z 19 %, dve- in več letni jeleni z 23 %, junice z 14 % in dve- in več letne košute z 23 %. Odvzem jelenov je bil po višini enak višini odvzema košut.

V preteklem letu je znašal odvzem damjakov 16 živali. 5 damjakov so uplenili v LD Šentjanž, 6 v LD Tržišče, po 2 v LD Mirna in LD Otočec, ter 1 v LD Novo mesto. Damjaki v lovišču Novo mesto, Mirna in Otočec so verjetno pobegnili iz obor. Izgub damjakov ni bilo evidentiranih. LD Tržišče je upoštevala določilo lanskoletnega načrta po katerem je pred odstrelom jelena moral biti izvršen odstrel košute, medtem ko v LD Škocjan ni bilo uplenjenega damjaka v lanskem letu. V lanskem letu je bilo odstreljenih 5 košut in le 3 jeleni, kar je v skladu z usmeritvami načrta.

Ocena stanja populacije

Glede na strukturo in višino odstrela damjakov v Novomeškem LUO ugotavljamo, da je populacija po številčnem povečanju v primerjavi s preteklim petletjem, sedaj maloštevilna a stabilna. Prostorska širitev ni izrazita, vendar bo do nje prišlo ob morebitnem povečevanju številčnosti damjakov. V populaciji oz. skupinah damjakov prevladujejo mlajše živali, v območje pa nekaj damjakov še vedno prehaja tudi iz sosednjega LUO.

Skupine damjakov so najštevilčnejše v loviščih Tržišče, Šentjanž in Škocjan. Drugje se pojavljajo posamezni damjaki ali manjše skupine, ki so pobegnile iz obor. V preteklem letu je prav tako nekaj damjakov ušlo iz obor, saj so bili damjaki opaženi in tudi uplenjeni v okolici Novega mesta in Trebnjega.

Prilagojeni cilji

Cilj gospodarjenja z damjakom kot tujerodno vrsto je v zaustavitvi nadaljnega prostorskega širjenja populacije in preprečitvi naraščanja številčnosti ter v lovišču Tržišče zmanjšanje številčnosti. Na območju lovišča Škocjan (Natura 2000 območje Krakovski gozd) je damjaka potrebno povsem odstraniti iz lovišča. Damjaka se iz lovišč Novomeškega LUO lahko tudi povsem odstrani. Želeni cilj se razlikuje od želja upravljavcev lovišč, ki želijo damjaka v lovišču ohraniti ali celo povečati njegovo številčnost.

Starostna, spolna in kakovostna struktura damjakov je podrejena uravnavanju številčnosti. V skupinah damjakov je potrebno zmanjšati delež ženskega spola in število košut.

Ukrepi in usmeritve

Glede na zastavljene cilje upravljanja z damjakom v LUO se višine odvzema damjaka navzgor ne omejuje. Pri realizaciji načrta mora biti v loviščih Tržišče, Škocjan in Šentjanž v povprečju nekaj let odvzem košut 2+ vsaj enak ali večji od odvzema dve- in več letnih jelenov. V primeru večjega poseganja z odstrelom med jelene kot košute tudi v ostalih loviščih, kjer bi se populacija damjaka razširila, se bo odvzem jelenov v prihodnjih letih dodatno omejil in obvezujoče določil odvzem košut. Odvzem ostalih kategorij je po višini neomejen, zaželen je čim večji odvzem.

V LD Škocjan je treba pred odstrelom jelena 2+ odstreliti vsaj 2 košuti 2+, v LD Tržišče pa po odstrelu jelena 2+ vsaj eno košuto 2+, za vsak nadaljnji odstrel dve- in več letnega jelena je treba predhodno odstreliti košuto 2+. V LD Šentjanž ni posebnih omejitev glede odstrela jelenov 2+, je pa po odstreljenem jelenu treba odstreliti tudi košuto 2+. Pokrivanje odstrela jelena s košuto se v LD Šentjanž lahko zagotavlja tudi v obdobju naslednjega/naslednjih let, kar se sproti ugotavlja in določa v naslednjih LLUN za Novomeško LUO.

Posamezni osebki, ki se priložnostno pojavijo v območjih izven prostorskih okvirov načrtovanja niso predmet upravljanja z vrsto in jih je v teh loviščih treba odstreliti skladno z lovno dobo ali drugimi določili predmetne zakonodaje. Pri odstrelu osebkov, za katere se predvideva da izvirajo iz obor, se upoštevajo določila 8. odstavka 50. čl. ZDlov-1.

Dodatno omejevanje, oziroma krajšanje lovnihi dob damjakov ali omejevanje lova damjakov ni dovoljeno. Izjemoma lahko upravljavec lovišča omeji lov dve-in več letnih jelenov v primeru zagotavljanja z načrtom predpisane ustrezne strukture odvzema.

Ostalo

Ob izvršenem odstrelu se ugotovi in evidentira tudi spol telet.

Naseljevanje in doseljevanje damjaka v prosto naravo na novih območjih v LUO ni zaželeno in strokovno ni dopustno.

Krmljenje damjakov v Novomeškem LUO ni dovoljeno.

Preglednica 4.3.1: Analiza odvzema in telesnih mas jelena damjaka

Odstrel in izgube									
Starostna in spolna kategorija/leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%/spol	%/skupaj	
Teleta M	3	2	2	1	2	10	22,7	12,3	
Lanščaki	0	4	4	4	3	15	34,1	18,5	
Jeleni 2-4	4	2	5	1	2	14	31,8	17,3	
Jeleni 5-9	0	2	2	0	1	5	11,4	6,2	
Jeleni 9 +	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	
Skupaj JELENI	7	10	13	6	8	44	100,0	54,3	
Teleta Ž	3	2	0	0	2	7	18,9	8,6	
Junice	2	2	4	2	1	11	29,7	13,6	
Košute 2+	1	1	5	7	5	19	51,4	23,5	
Skupaj KOŠUTE	6	5	9	9	8	37	100,0	45,7	
SKUPAJ odstrel in izgube	13	15	22	15	16	81		100,0	

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom						
Kategorija / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj
Načrt - skupaj	19	15	22	15	16	87
Odstrel in izgube / načrt	0,8	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9
Delež JELENOV	66,7	66,7	59,1	40,0	50,0	54,3
Delež trofejnih jelenov 2+ in več	26,7	26,7	31,8	6,7	18,8	23,5
Delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede na spol	66,7	66,7	45,5	46,7	50,0	53,1

4.4 Muflon (*Ovis ammon musimon*)

V letu 2006 je bil povožen muflon v lovišču Otočec, za katerega ni jasno, od kje je izviral. Muflon v loviščih Novomeškega LUO sicer ni prisoten. Možno je, da bi v to območje muflon zašel iz sosednjega Zasavskega LUO. Glede na to, da muflon ni avtohtona divjad ter glede na oceno, da življenjski prostor v LUO za muflona ni ustrezen, prisotnost muflona v naravnem okolju Novomeškega LUO ni želena. Potrebno je odstreliti vse osebkke te vrste, ki bi se pojavili v prosti naravi, pri čemer je potrebno upoštevati le lovno dobo.

4.5 Gams (*Rupicapra rupicapra*)

V zadnjih letih se v LUO pojavljajo redki, posamični gamsi, ki v to območje zaidejo iz Zasavskega hribovja. V obdobju do leta 2000 je bila ugotovljena izguba gamsjega mladiča v lovišču Škocjan, od psov pokončan enoletni kozel v lovišču Otočec leta 2002 ter leta 2008 odstreljen kozel v lovišču Plešivica.

Ker LUO ne predstavlja koridorja za morebitno povezavo gamsov različnih populacijskih območij, se odvzema gamsov ob morebitnem pojavu v loviščih Novomeškega LUO ne omejuje.

4.6 Divji prašič (*Sus scrofa*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

V načrtu so prikazane analize gospodarjenja z divjim prašičem za nivo celotnega LUO. Kljub temu pa se razdelitev načrtovanega odvzema divjih prašičev, prav tako pa tudi realizacija odvzema spremlja v okviru šestih skupin lovišč, za katere ocenjujemo, da predstavljajo prostorske enote, v katerih upravljajo z istimi skupinami divjih prašičev. Skupine lovišč se lahko na predlog OZUL v razdelilniku odvzema po loviščih tudi spremenijo. Lovske družine, ki upravljajo z lovišči v območju, so razdeljene v sledeče skupine:

Skupina 1: LD Dobrnič, LD Plešivica, LD Novo mesto, LD Mirna Peč;

Skupina 2: LD Veliki Gaber, LD Trebnje, LD Velika Loka;

Skupina 3: LD Mirna, LD Trebelno, LD Mokronog, LD Šentrupert, LD Šentjanž, LD Tržišče;

Skupina 4: LD Škocjan, LD Otočec;

Skupina 5: LD Orehovica, LD Šentjernej, LD Trdinov vrh, LD Gorjanci;

Skupina 6: LD Padež, LD Toplice.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Višina odvzema divjih prašičev se je od leta 1991 do 1995 zmanjševala, nato pa naraščala. Še posebej se je povečal odstrel v obdobju 2000 – 2002 ter v zadnjem petletju, z izjemo leta 2011. Leta 1991 in 1995/96 je npr. znašala višina odvzema 100 živali, sicer pa se je do leta 1997/98 višina gibala do ok. 150 živali. V zadnjem petletnem obdobju je znašal povprečni letni odzem 375 živali. Delež samcev v odvzemu je znašal 55 %, delež ozimcev in lanščakov pa 93 %. Delež ozimcev je v odvzemu predstavljal 63%, delež enoletnikov pa 30 % (načrt 60 : 30). Glede na podatke o strukturi odstrela, kjer prevladujejo mlade živali lahko ocenimo, da je lov divjih prašičev intenziven, kar onemogoča hitre spremembe v smislu povečevanja številčnosti. V petletju je bila skupna realizacija v primerjavi z načrtom, ki je bil postavljen kot minimalni plan, 114 %.

Po posameznih skupinah lovišč je bil v zadnjem petletju opravljen odzem sledečih deležev odvzema prašičev celotnega LUO:

- 36 % v skupini lovišč 1 (Dobrnič, Plešivica, Novo mesto, Mirna Peč);
- 4 % v skupini lovišč 2 (Veliki Gaber, Trebnje, Velika Loka) 4 %;
- 23 % v skupini lovišč 3 (Mirna, Trebelno, Mokronog, Šentrupert, Šentjanž, Tržišče);
- 5 % v skupini lovišč 4 (Škocjan, Otočec);
- 15 % v skupini lovišč 5 (Orehovica, Šentjernej, Trdinov vrh, Gorjanci);
- 17 % v skupini lovišč 6 (Padež, Toplice).

V strukturi odvzema po posameznih skupinah lovišč je delež nad dvoletni divjih prašičev dosegal od 7 % do 9 %. V zadnjem petletju je bilo evidentiranih le 26 izgub divjih prašičev, od tega 73 % zaradi prometa.

Struktura odvzema divjih prašičev po posameznih spolnih in starostnih kategorijah je v posameznih letih petletja skoraj enaka. Ocenjujemo, da sta delež in višina odstrela ozimcev in lanščakinj po višini ustrezna, saj le ti ne preraščajo številčneje v starejši razred. Nekoliko nižji odstrel leta 2011, ko je bilo semensko leto bukve, ter dokaj neugodne razmere tudi za skupinske love (pomanjkanje snega), poleg tega pa verjetno tudi večji delež spolno zrelih ozimk in s tem njihov večji prispevek k prirastku, so vzroki zaradi katerih je bila povečana številčnost ter tudi odstrel prašičev v preteklem letu.

V preteklem letu je znašal odzem 437 živali, kar predstavlja 125 % načrtovanega odvzema in je po višini dosegal 116 % povprečnega odvzema v petletju. Samci so bili v odstrelu zastopani z 55 % deležem, delež ozimcev in lanščakov pa je znašal 93 %. Ozimci so bili v odstrelu zastopani s 63 % in enoletniki s 30 % deležem, kar je v skladu z načrtovano strukturo. Svinje so bile v odstrelu zastopane s 5 % in merjasci s 3 % deležem. Delež merjascev bi bil sicer višji, v kolikor bi se za prehod v višji starostni razred pri kategorizaciji še nadalje uporabljal datum 1. april. Za razliko od preteklih let se je namreč ocena starosti merjascev določala na podlagi razvitosti zobovja, pri tem pa se je živali ob oceni starosti med 22 in 26 meseci, največkrat opredelilo kot lanščaka.

Za razliko od leta 2011, ko je bil nekoliko nižji odzem lanščakinj in svinj, je delež in višina odvzema teh dveh kategorij v letu 2012 zopet višji, ter bo imel za posledico zmanjšanje številčnosti divjih prašičev.

Odvzem divjih prašičev se je najbolj zmanjšal v skupini lovišč 4, kjer je dosegal le 68 % višine odvzema leta 2011 in skupini lovišč 5 – 88 %. V skupini lovišč 1, kjer se opravi večji delež odvzema divjih prašičev v LUO, je dosegal odzem leta 2012 - 255 % odvzema iz leta 2011, v skupini lovišč 2 – 110 %, v skupini lovišč 3 – 127 % ter v skupini lovišč 6 – 136 %. Lovska inšpekcija je na podlagi vlog LD Padež, LD Toplice, LD Trdinov vrh in LD Plešivica izdala odločbe o dovolitvi povečanega odstrela divjih prašičev. Vloge za povečan odstrel so

podale tudi LD Trebelno, LD Gorjanci, LD Velika Loka, LD Novo mesto in LD Veliki Gaber. Vloge so bile zavrnjene z obrazložitvijo, da je pred odobritvijo povečanega odstrela divjih prašičev potrebno izvršiti osnovno načrtovan odvzem. Kljub temu, da lansko letni načrt ni omejeval višine odvzema divjih prašičev, je zaradi omejitev v strukturi odvzema, pri kateri je bil omejujoč delež lanščakov in merjascev, obstajala možnost, da bi upravljavci lovišč presegli dovoljen delež teh kategorij v odvzemu. Prekoračitev je sicer pri izvajanju lova od novembra dalje manj možna, saj je do 1. novembra po podatkih analiz, izvršen že odvzem 80 % letnega odvzema lanščakov. V primerjavi z načrtovanim odvzecom divjih prašičev v letu 2012 in določil glede dovoljenih odstopanj realizacije odvzema od načrta, je ugotovljeno odstopanje realizacije od določil le v 4 loviščih. V lovišču Trebnje ni bila dosežena spodnja meja opredeljene višine odvzema, v loviščih Plešivica, Dobrnič in Mirna pa je bil v strukturi odvzema odstreljen po 1 lanščak preveč. Glede na to, da je v posameznih skupinah lovišč po strukturi in višini ustrezno realiziran načrt odvzema, poleg tega pa je delež lanščakov v odvzemu v največji meri odvisen od prisotnosti in možnosti lova ozimcev ocenjujemo, da to ne predstavlja bistvenih odstopanj od načrta.

Višina izplačanih škod od divjih prašičev je bila v preteklem letu zaradi večje številčnosti divjih prašičev višja, kot leta 2011. Glede na to, da ni bilo zahtev za oceno škod na drugi stopnji, ocenjujemo, da so bile škode oškodovancem tudi korektno povrnjene.

Telesne mase divjih prašičev so odvisne predvsem od prehranske ponudbe, na katero vplivajo predvsem semenski obrodi bukve in hrasta, ter od časa uplenitve. Zaradi prej navedenega je na osnovi telesnih mas težko, oziroma nemogoče sklepati na številčnost ali vitalnost divjih prašičev. Vsekakor pa velja, da so divji prašiči v območju težji, vitalnejši ter zato tudi samice prej spolno zrele, kot pa v sosednjem Kočevsko-Belokranjskem LUO, kjer so prehranski pogoji za prašiče bistveno slabši. Povprečne telesne mase svinj in merjascev nakazujejo periodično nihanje mas z dve do triletno periodo. Večina ozimk je spolno zrelih že v prvem življenjskem letu ter polegajo kot lanščakinje. Primerjava podatkov o telesnih masah uplenjenih ozimcev in ozimk v letu 2010 med Novomeškim LUO in ostalimi LUO kažejo, da so telesne mase ozimcev večje le v tistih LUO, kjer so po naši oceni prehranske razmere za divje prašiče še boljše (Pomursko LUO, Posavsko LUO in Ptujsko – Ormoško LUO). V primerjavi z letom 2011 so bili v preteklem letu 2012 ozimci lažji, zaradi česar bo oplojen manjši delež ozimk ter s bo tem tudi manj poleženih mladičev.

Ocena stanja populacije

V preteklem letu je bila številčnost divjih prašičev zaradi že naštetih vzrokov previsoka. Ocenjujemo, da je po izvedenem odstrelu, številčnost/gostota divjih prašičev ustrežnejša. Številčnost in s tem odstrel divjih prašičev se bo v letošnjem letu zelo verjetno znižal. Sočasen obrod gozdnega drevja in neustrezne razmere za lov (pomanjkanje snega) sicer lahko povzročijo povečanje številčnosti v letu 2014, toda ker se v LUO intenzivno izvaja odstrel mlajših živali tako, da te ne uspejo prerasti v rodni del populacije, pričakujemo, da bi bil morebiten porast številčnosti kratkotrajen. Gostota divjih prašičev je največja v skupini lovišč 1, kjer jim velik gozdni kompleks Ajdovske planote nudi ustrezne življenjske pogoje ob tem, da so škode, upoštevajoč številčnost divjih prašičev dokaj nizke.

Nekoliko manjši odstrel divjih prašičev v letu 2011, ki je tudi posledica izdaje navodil po opravljeni prerazporeditvi načrtovanega odvzema med lovišči v novembru 2011, ko je bilo loviščem svetovano, da zmanjšajo odstrel svinj ter tudi lanščakinj, je imel za posledico v letu 2012 zeleno povečanje številčnosti divjih prašičev.

V zadnjih letih se je povečala številčnost divjih prašičev na območju Gorjancev in lovišč Padež in Toplice, toda zaradi dokaj visokega odstrela svinj in lanščakinj v preteklem letu, ne pričakujemo nadaljnega povečevanja številčnosti. Glede na strukturo in višino odstrela divjih prašičev v preteklem letu ocenjujemo, da se bo povečala številčnost v skupini lovišč 3 (Mirna, Trebelno, Mokronog, Šentrupert, Šentjanž, Tržišče) ter morda tudi v skupini lovišč 1 (Dobrnič, Plešivica, Novo mesto, Mirna Peč). V tej skupini lovišč se je za razliko od leta 2011, ko je bil odstrel nizek, poleg tega pa je bilo v odstrelu manj lanščakinj in svinj, v letu 2012 odstrel ustrezno povečal. V strukturi odstrela so v primerjavi z letom 2011 večji deleži dosegale lanščakinje in svinje 2+. V preostalih skupinah lovišč se bo številčnost divjih prašičev v primerjavi z letom 2012 zelo verjetno zmanjšala.

Glede na realizacijo odstrela ocenjujemo, da v populaciji rahlo prevladujejo osebki ženskega spola pri dve- in več letnih živalih, medtem ko pri mlajših prevladuje moški spol. Struktura kaže, da je ob poleganju delež moških osebkov večji, kar se ujema z navedbami iz literature, ki navaja, da ob poleganju prevladujejo osebki moškega spola z deležem 55 % do 65 %. V populaciji prevladujejo mlade živali. Povprečna starost merjascev je majhna. Zreli merjasci, starejši od 6 let, pa tudi taki nad 4 leta so redki, k čemer nedvomno pripomore zelo

velik delež uplenjenih lanščakov. Delež uplenjenih merjascev in svinj v LUO je sicer v okviru povprečja na nivoju Slovenije.

Prirastek divjih prašičev je močno odvisen od semenskih let gozdnega drevja in vremenskih razmer v času lova zadnje sezone ter časa in vremenskih pogojev ob poganju. K prirastku v veliki meri pripomore tudi zgodnja spolna zrelost ozimk, ki polegajo v razredu lanščakinj. V celotnem prirastku je delež mladičev, ki jih polegajo lanščakinje, verjetno celo večji od deleža mladičev od svinj.

Prilagojeni cilji

Cilj upravljanja z divjim prašičem je v ohranjanju njegove številčnosti na ravni, ki je še sprejemljiv za ostale dejavnosti v prostoru - predvsem kmetijstvo. Ob izvajanih ukrepih za preprečevanje škod in korektnem povračilu nastalih škod v kmetijstvu ocenjujemo, da je primerna številčnost prašičev takšna, da bo omogočala trajni odstrel ok. 250 - 300 osebkov divjega prašiča v LUO letno. Sedanje relativno razmerje gostot med posameznimi skupinami lovišč je ustrezno, saj je večja številčnost prašičev tam, kjer so življenjski pogoji zanj ustrežnejši ter možnost nastanka škod v kmetijstvu manjša in obratno.

Cilj usklajenosti številčnosti divjih prašičev s kmetijstvom ne omogoča njihove velike številčnosti, s tem pa tudi upravljanja z divjim prašičem v smislu ustvarjanja trofejno zrelih merjascev. V populaciji naj bi nosilci reprodukcije bile starejše svinje in ne ozimke, oziroma lanščakinje. V razred svinj naj bi preraščale le redke lanščakinje – po številu (odvisno od cilja po zmanjšanju ali povečanju številčnosti) le toliko, kolikor znaša odstrel svinj. Kljub vsemu pa je možno in zeleno, da se delež zrelih merjascev v populaciji poveča, kar je možno doseči zgolj z manjšim poseganjem z odstrelom med lanščake. Doseganje tega (postranskega) cilja, ter izvajanje ukrepov za doseg tega cilja je smiselno in možno v kolikor se na nivoju skupine lovišč upravljavci lovišč dogovorijo in zmanjšajo odstrel lanščakov. Za povečanje deleža merjascev v naravi bi bilo smiselno zmanjšati (omejiti) odstrel lanščakov v mesecu maju in juniju. Ob dovolitvi večjega števila privabljalnih krmišč v letu 2012 in 2013 kot v preteklih letih, je upravljavcem lovišč omogočeno učinkovitejši lov na divje prašiče, hkrati pa se bo s tem povečal tudi odstrel lanščakov. Morebitno omejevanje lova na divje prašiče – predvsem lanščake po morebitnem dogovoru v okviru skupine lovišč, bi sicer pomenil nekoliko manjši odstrel tudi ostalih kategorij divjih prašičev v teh mesecih, vendar to ne bi imelo bistvenega vpliva na samo številčnost divjih prašičev.

Ukrepi in usmeritve

Višina odvzema

Načrtovana višina odvzema divjih prašičev za leto 2013 znaša 375 živali in predstavlja 86 % lanskoletne realizacije ter je v višini povprečne letne realizacije v petletju.

Spolna in starostna struktura odvzema

V strukturi načrtovanega odvzema je merjascev do 5 %, svinj do 5 %, lanščakov do 15 %, lanščakinj 15 % in mladičev – ozimci in ozimk skupaj vsaj 60%.

V primeru ugotovitve bistvenega zmanjšanja ali povečanja številčnosti divjih prašičev v posamezni skupini lovišč, priporočamo manjši ali večji odzem svinj. V skupini lovišč 3 (Mirna, Trebelno, Mokronog, Šentrupert, Šentjanž, Tržišče) naj bo v strukturi odvzema načrtovan 7 % odzem svinj. Upravljavcem lovišč priporočamo, da skušajo zmanjšati odstrel moških lanščakov v maju in juniju.

Preglednica 4.6.1: Načrt odvzema divjih prašičev

Mladiči - ozimci		226	
Lanščaki	56	Lanščakinje	56
Merjasci 2+	19	Svinje 2+	19
SKUPAJ		375	

Preglednica 4.6.2: Struktura načrtovanega odvzema divjih prašičev (v %)

Mladiči - ozimci		60	
Lanščaki	15	Lanščakinje	15
Merjasci 2+	5	Svinje 2+	5
SKUPAJ		100	

Dopustna odstopanja:

Dopustno odstopanje od načrta odvzema za divjega prašiča za lovišča, ki imajo načrtovan odvzem 20 in več osebkov divjega prašiča, je lahko po višini navzdol največ do 30 %, pri čemer se izračunane vrednosti odstopanja zaokrožujejo na najbližjo celo vrednost. V loviščih z načrtovanim odvzemom 20 in več osebkov divjega prašiča mora biti tako realiziran odvzem vsaj 70 % načrtovanega števila ozimcev, lanščakinj ter svinj 2+, medtem, ko je realizacija odvzema merjascev in lanščakov lahko manjša in po višini ni obvezujoča. Navzgor odvzem količinsko ni omejen, praviloma pa mora biti skladen s spolno in starostno strukturo osnovnega načrta. To pomeni, da je pri preseganju načrtovanega odvzema ter tudi pri realizaciji odvzema v višini od 70 % do 100 %, delež ozimcev vsaj 60 % in lanščakinj vsaj 10%. Delež lanščakov je lahko do 20 %, delež merjascev je lahko enak ali manjši načrtovanemu deležu v odvzemu, delež svinj 2+ pa večji ali manjši od načrtovanega deleža v odvzemu (ob ugotovljenemu povečanju številčnosti prašičev priporočamo, da je delež večji). Pri izračunu deleža merjascev 2+ v odvzemu po loviščih se upošteva tudi dovoljeno odstopanje +1 žival, ki se ga ustrezno upošteva pri načrtovanju odvzema v naslednjem/naslednjih letih.

Dopustno odstopanje od načrta odvzema za divjega prašiča za lovišča, ki imajo načrtovan odvzem več kot 5 in do 20 osebkov divjega prašiča, je lahko po višini navzdol največ do 50 %, pri čemer se izračunane vrednosti odstopanja zaokrožujejo na najbližjo celo vrednost. V loviščih z načrtovanim odvzemom od 6 do 20 osebkov divjega prašiča mora biti tako realiziran odvzem vsaj 50 % načrtovanega števila ozimcev, lanščakinj ter svinj 2+, medtem ko je realizacija odvzema merjascev in lanščakov lahko manjša in po višini ni obvezujoča. Navzgor odvzem količinsko ni omejen, praviloma pa mora biti skladen s spolno in starostno strukturo osnovnega načrta. To pomeni, da je pri preseganju načrtovanega odvzema (ne pa tudi pri realizaciji odvzema v višini od 50 % do 100 %), delež ozimcev v strukturi odvzema vsaj 60 %, delež lanščakov največ 20%, merjascev pa je lahko enak ali manjši načrtovanemu deležu v odvzemu, delež svinj 2+ pa večji ali manjši od načrtovanega deleža v odvzemu (ob ugotovljenemu povečanju številčnosti prašičev priporočamo, da je delež večji). Pri izračunu deleža merjascev 2+ v odvzemu po loviščih se za ti kategoriji upošteva tudi dovoljeno odstopanje +1 žival, ki se ga ustrezno upošteva pri načrtovanju odvzema v naslednjem/naslednjih letih.

Loviščem, ki imajo načrtovan odvzem manjši ali enak 5 osebkov, načrtovane višine odvzema praviloma ni treba dosegati (možno odstopanje do 100 %). Tudi v teh loviščih je dovoljeno odstopanje odvzema v primerjavi z načrtom v primeru svinj 2+, merjascev 2+ po +1 žival, kar se ustrezno upošteva pri načrtovanem odvzemu v naslednjem/naslednjih letih. Preseganje načrtovanega odvzema lanščakov je v višini + 1 žival, medtem ko je odvzem lanščakinj neomejen. Ob preseganju števila 5 živali odvzema divjih prašičev je odvzem mladičev in lanščakinj neomejen, delež lanščakov pa lahko znaša v odvzemu največ 20%. Odvzem svinj in merjascev pa lahko znaša po 1 žival.

Izjemoma, t.j. v primeru bistveno manjše številčnosti divjih prašičev v celotnem LUO ali delih LUO, je odstopanje lahko tudi večje od navedenih, pri čemer se odstopanja utemelji po postopkih, ki so skladni s podzakonskimi akti.

Ostalo:

- Zaradi velike variabilnosti v času poganja divjih prašičev (prek celega leta) se starostna kategorizacija vsake izločene živali (v kategorijah mladič/ozimec, lanščak in 2+ žival) opravi glede na določitev dejanske starosti (v mesecih) na podlagi pregleda razvojne stopnje in izraženosti zobovja. Zaradi nezmožnosti prepoznavanja dejanske starosti živali, ki so na prehodu v višji starostni razred, pred samim odstrelom, se pri opredelitvi starostne kategorije v primeru dokončnega dvoma presoja v smislu izbora/določitve nižje starostne kategorije, in sicer:
 - osebki do ocenjenega 12. meseca starosti se ne glede na datum uplenitve kategorizirajo kot mladiči, pri čemer se pri mejnih primerih (ocenjena starost 12.-13. mesecev) logično upošteva tudi datum prehoda 31.3./1.4.;
 - osebki med ocenjenim 13. in 24. mesecem starosti se ne glede na datum uplenitve kategorizirajo kot enoletne živali (lanščaki, lanščakinje);
 - osebki med ocenjenim 24. in 27. mesecem ter uplenjeni do 31.3. tekočega leta se ne glede na dejansko starost ocenijo kot lanščaki/lanščakinje, s čimer se doseže primerljiva kategorizacija živali, ki so bile v istem letu poležene v zimskem oziroma spomladanskem času.
- Lovske organizacije z internimi navodili na noben način ne smejo omejevati izvajanje načrta odvzema divjih prašičev (npr. omejevanje lova na privabljalnih krmiščih; določanje sankcij za uplenitev katerekoli kategorije divjega prašiča, ki je z načrtovanim odvzemom še dovoljena).
- Kljub temu, da je v dolgoročnem načrtu določeno, da lovske organizacije z internimi navodili na noben način ne smejo omejevati izvajanje načrta odvzema divjih prašičev (npr. omejevanje lova na

privabljalnih krmiščih; določanje sankcij za uplenitev katerekoli kategorije divjega prašiča, ki je z načrtovanim odvzemom še dovoljena), se ta omejitev lahko uveljavi v kolikor se v posamezni skupini lovišč upravljavci lovišč dogovorijo o enotni omejitvi lova lanščakov v mesecu maju in juniju.

- Skupinski lovi na divje prašiče se praviloma izvajajo od 15.9. do 31.1.
- Preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj, ki bi nastala kot posledica evidentiranih izgub divjih prašičev po izpolnitvi načrtovanega odvzema v posamezni spolni in starostni kategoriji, ne štejejo kot kršitev določil načrta.
- Z namenom ugotavljanja in spremljanja številčnosti divjih prašičev, ter spremljanja realizacije odstrela po skupinah lovišč komisija na OZUL zbere podatke o odvzemu divjega prašiča ter škodah do 1. 11. ali po potrebi celo prej, ter na osnovi analize poda napotke za nadaljnji odvzem divjega prašiča. Po potrebi se analiza izvede tudi v začetku meseca decembra.
- Upravljavci lovišč so dolžni izvajati ukrepe preventivnega zdravstvenega varstva divjadi in v ta namen odvzeti vzorce oziroma poslati določene vzorce uplenjene, poginule ali povožene divjadi v preiskavo, v skladu s programom Veterinarske uprave Republike Slovenije.
- Upravljavci lovišč so se dolžni držati vseh izdanih odločb s strani pristojnih organov, katere se nanašajo na dodatne ukrepe pri upravljanju z divjim prašičem.

Preglednica 4.6.3: Analiza odvzema in telesnih mas divjih prašičev

Odstrel in izgube									
Starostna in spolna kategorija/leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%/spol	%/skupaj	
Mladiči M	126	135	143	89	154	647	62,4	34,5	
Lanščaki	75	71	62	61	73	342	33,0	18,2	
Merjasci 2+	17	10	6	7	8	48	4,6	2,6	
Skupaj PRAŠIČI	218	216	211	157	235	1037	100,0	55,3	
Mladiči Ž	104	105	120	81	123	533	63,5	28,4	
Lanščakinje	41	41	62	19	56	219	26,1	11,7	
Svinje 2+	22	12	20	10	23	87	10,4	4,6	
Skupaj SVINJE	167	158	202	110	202	839	100,0	44,7	
SKUPAJ odstrel in izgube	385	374	413	267	437	1876		100,0	

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom						
Kategorija / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj
Načrt - skupaj	330	280	330	350	350	1640
Odstrel in izgube / načrt	113,3	147,5	80,9	76,3	124,9	114,4
Delež PRAŠIČEV	57,8	51,1	58,8	58,8	53,8	55,3
Delež mladičev ne glede na spol	64,2	63,7	63,7	63,7	63,4	62,9
Delež lanščakov ne glede na spol	29,9	30,0	30,0	30,0	29,5	29,9
Delež večletnih - 2+ ne glede na spol	5,9	6,3	6,4	6,4	7,1	7,2

Izgube in odvzem							
Kategorija / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
Nenaravne izgube	9	7	1	2	4	23	88,5
Naravne izgube	1	1	0	0	1	3	11,5
Skupaj izgube	10	8	1	2	5	26	100,0
% izgub	2,7	1,9	0,4	0,7	1,1	1,4	
Odstrel	365	406	266	265	433	1853	

Vzroki izgub							
vzrok / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
1 neznan	1	0	0	0	0	1	3,8
2 bolezen	0	1	0	0	1	2	7,7
3 krivolov	1	0	0	0	1	2	7,7
4 cesta	8	7	0	1	3	19	73,1
5 železnica	0	0	1	1	0	2	7,7
6 zveri	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0,0

Telesne mase (biološka telesna masa)						
Starostna in spolna kategorija/leto	2008	2009	2010	2011	2012	
Mladiči M	27,9	28,7	28,7	29,7	26,1	
Indeks	91,8	94,4	94,4	97,7	93,5	
Lanščaki	70,7	60	55,9	58	70	
Indeks	110,6	93,9	87,5	90,8	99,0	
Merjasci 2+	96,4	105,2	94,3	77,7	124,4	
Indeks	93,6	102,1	91,6	75,4	129,0	
Mladiči Ž	27,1	26,9	29,3	28,6	25,2	
Indeks	92,8	92,1	100,3	97,9	93,0	
Lanščakinje	58,5	55,8	56	58,1	58,6	
Indeks	104,1	99,3	99,6	103,4	100,2	
Svinje 2+	93,1	71,4	85,4	89,7	81,6	
Indeks	115,2	88,4	105,7	111,0	87,6	

4.7 Lisica (*Vulpes vulpes*)

Prostorski okvir obravnave

Lisico obravnavamo enotno v okviru LUO.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Odvzem lisic je od leta 1991 do leta 1994 naraščal, nato je bil do leta 1997 na podobni višini kot v povprečju zadnjih petih let. Odvzem lisic je bil najvišji v obdobju od leta 1998 do 2003, ko je znašal povprečno 1063 živali letno. V zadnjih dveh letih je odvzem lisic nekoliko manjši. V zadnjem petletnem obdobju je odvzem znašal povprečno 483 živali letno. Izgube v tem obdobju predstavljajo 10 % odvzema. Najpogostejši vzrok izgub je bil promet (69 %).

V preteklem letu so lovci uplenili 401 živali, 42 lisic je bilo evidentiranih kot izgube. Odstrel je bil za 24 % višji kot leta 2011. V posameznih loviščih je odvzem znašal 6 do 47 lisic.

Ocena stanja populacije

Medtem, ko smo še leta 2000 ugotavljali, da se številčnost lisic povečuje, se je po nadaljnjem naraščanju številčnosti do leta 2002, v zadnjih letih njena številčnost zmanjšala. Zmanjšanje številčnosti je predvsem posledica pojava garij ter manj poseganja v populacijo z odstrelom, kar priča, da je bila nadomestna smrtnost v obliki odstrela premajhna in je prišlo do »upora okolja« v obliki izbruha bolezni. Podatkov o morebitni okuženosti lisic s steklino nimamo.

Pričakovati je, da se bo številčnost lisic, v kolikor se jo ne bo intenzivneje lovilo, v prihodnje zopet povečala. S tem se bo povečal vpliv na malo divjad, predvsem poljskega zajca, katerega številčnost se v zadnjih letih delno zvišuje.

Prilagojeni cilji

Zaradi cilja po povečanju številčnosti male divjadi in preprečevanja gostote lisic, ki bi omogočala izbruhe stekline in pojava garjavosti, je zaželena v območju čim manjša številčnost lisic, kljub temu pa še vedno na višini, ki bo zagotavljala obstoj populacije in primerne vpliva na medvrstne odnose ter ravnovesja z okoljem.

Ukrepi in usmeritve

Načrtovan odvzem lisic za leto 2013 je 500 živali. To predstavlja 103 % povprečne višine odvzema v zadnjem petletju in 129 % lanskoletne realizacije. Upravljavci lovišč so predlagali odvzem v višini 494 živali.

Z namenom spremljanja zdravstvenega stanja lisic je potrebno v primeru vidnega znaka vzroka izgube le tega opredeliti (garjavost) in ob sumu na steklino lisico odpremiti na veterinarski pregled.

Željeno je, da se odstrel čim več lisic. **Dopustno odstopanje v realizaciji od načrta po loviščih in za LUO je po višini navzdol do – 30 %, po višini navzgor pa do + 100 % načrtovanega številčnega odvzema.** Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 lisic, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija - 3 živali.

Upravljavcem lovišč priporočamo, da intenzivirajo lov lisic. S tem bi pomembno vplivali na številčnost male divjadi, pa tudi srnjadi.

Lovske družine so pri lovu lisic in postopkih po uplenitvi dolžne spoštovati določila veterinarske službe. Upravljavci lovišč so dolžni izvajati ukrepe preventivnega zdravstvenega varstva divjadi in v ta namen odvzeti vzorce, oziroma poslati predpisane vzorce uplenjenih, poginulih ali povoženih lisic v preiskavo, v skladu s programom Veterinarske uprave Republike Slovenije.

Pri sumu na steklino ali drugih utemeljenih razlogih, ki jih opredeljuje zakonodaja se lahko izvrši odstrel lisic tudi izven lovne dobe (4. odstavek 42. člena ZDLov-1). Izredni poseg izvede upravljavec lovišča in o tem obvesti lovskega inšpektorja. Upravljavec lovišča je ob sumu na bolezen dolžan o tem obvestiti tudi uradnega veterinarja.

Preglednica 4.7.1: Analiza odvzema lisic

Odstrel in izgube						
Starostna in spolna kategorija/leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj
Samci	269	280	239	193	236	1217
Samice	289	279	255	166	207	1196
Skupaj odstrel in izgube	558	559	494	359	443	2413
Načrt - skupaj	631	740	650	526	460	3007
Odstrel in izgube / načrt	88,4	75,5	76,0	68,3	96,3	80,2

Izgube in odzem							
Kategorija / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
Nenaravne izgube	61	31	34	17	33	176	70,1
Naravne izgube	4	18	24	20	9	75	29,9
Skupaj izgube	65	49	58	37	42	251	100,0
% izgub	11,6	9,9	16,2	10,3	9,5	10,4	
Odstrel	494	445	301	322	401	2162	

Vzroki izgub							
Vzrok / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
1 neznan	1	2	4	7	1	15	6,0
2 bolezen	0	1	8	1	0	10	4,0
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	61	31	33	17	32	174	69,3
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0,0
6 zveri	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	0	1	0	1	2	0,8
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	3	15	12	12	8	50	19,9

4.8 Jazbec (Meles meles)

Prostorski okvir obravnave

jazbeca obravnavamo enotno v okviru LUO.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Višina odvzema jazbecov se v petletju giblje v višini med 30 in 60 živali. V povprečju je znašal letni odzem 47 živali. Ugotovljene izgube predstavljajo 32 % vseh izločenih jazbecov iz lovišč. Najpogostejši vzrok izgub je promet.

V preteklem letu je bilo v 13 loviščih v LUO uplenjenih 22 jazbecov in evidentiranih 12 izgub. Odstrel v preteklem letu je bil še enkrat večji kot leta 2011. Načrt odvzema je bil realiziran 118 %.

Ocena stanja populacije

Glede na podatke o odstrelu jazbecov ocenjujemo, da je populacija stabilna, njegova številčnost pa je verjetno celo večja, kot je bila na začetku desetletja.

Prilagojeni cilji

Cilj gospodarjenja z jazbecem je v ohranitvi njegove številčnosti v obsegu, ki bo populaciji omogočala normalen razvoj in hkrati tudi ne bo povzročala pomembnejše škode v okolju. V območju naj bi se sedanja številčnost ohranila, prav tako pa tudi obstoječe jazbine.

Ukrepi in usmeritve

Načrt odvzema jazbecov v letu 2013 znaša 60 živali. To predstavlja 127 % povprečnega letnega odvzema jazbecov zadnjega petletja in 102 % lanskoletne realizacije. Upravljavci lovišč so predlagali odzem v višini 75 živali. Izgube jazbeca se evidentirajo kot pomemben pokazatelj gibanja številčnosti jazbecov (med njimi zlasti izgube zaradi prometa).

Dopustno odstopanje v realizaciji od načrta po loviščih in za LUO je po višini navzdol do – 50 %, navzgor pa do + 100 % načrtovanega številčnega odvzema. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 jazbecov, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija - 5 živali.

Jazbin ni dovoljeno prekopavati ali na katerikoli drug način uničevati, v okolici jazbin pa je potrebno temu primerno gospodariti in zagotavljati mir v času reprodukcije in vzreje mladičev.

Posebni ukrepi za vzdrževanje življenjskega okolja jazbeca ni potrebno izvajati. Gospodarjenje z gozdovih po načelih sonaravnosti, ter ohranjanje gozdnih enklav v kmetijskem prostoru zagotavljajo ustrezne pogoje za vse živalske vrste, s tem pa tudi za jazbeca.

Preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj, ki bi nastalo kot posledica evidentiranih izgub po končani lovni ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema, ne štejejo kot kršitev določil načrta.

Preglednica 4.8.1: Analiza odvzema jazbecov

Odstrel in izgube						
Starostna in spolna kategorija/leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj
Samci			34	17	36	87
Samice			20	13	23	56
Skupaj odstrel in izgube	43	47	54	30	59	233
Načrt - skupaj	43	50	50	60	50	253
Odstrel in izgube / načrt	100,0	94,0	108,0	50,0	118,0	92,1

Izgube in odvzem							
Kategorija / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
Nenaravne izgube	19	16	18	8	0	61	81,3
Naravne izgube	0	0	2	0	12	14	18,7
Skupaj izgube	19	16	18	16	12	75	100,0
% izgub	40,4	29,6	60,0	53,3	20,3	32,2	
Odstrel	28	38	12	14	47	158	

Vzroki izgub							
Vzrok / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
1 neznan	0	0	1	0	0	1	1,3
2 bolezen	0	0	1	0	0	1	1,3
3 krivolov	0	0	1	1	1	3	4,0
4 cesta	19	16	17	7	11	70	93,3
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0,0
6 zveri	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	0	1	0	0	1	1,3
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0,0

4.9 Kuna belica (*Martes foina*) in kuna zlatica (*Martes martes*)

Prostorski okvir obravnave

Kuni obravnavamo enotno v okviru LUO.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

V preteklem petletju je znašal povprečen letni odvzem kun zlatic 6 živali in kun belic 27 živali. Odvzem obeh kun je že vse od leta 1991 v upadanju. Ugotovljene izgube predstavljajo 54 % vseh izločenih kun iz lovišč. 93 % izgub je posledica prometa.

V preteklem letu je znašal odvzem kun belic 32 živali, od katerih je bilo uplenjenih le 22. Odvzetih je bilo 6 kun zlatic, od tega 1 zaradi prometa. Ugotovljene izgube predstavljajo 29 % vseh izločenih kun iz lovišč.

Ocena stanja populacije

V območju je tako kot v preostali Sloveniji pogostejša kuna belica od zlatice. Njena številčnost je velika v vseh loviških območja.

Kolikšen je vpliv kun na ostale vrste divjadi, je zaradi nepoznavanja gostote kun neopredelljivo. Glede na to, da so v prehrani kun najštevilčnejše zastopane voluharice, ptice, jajca ter rastlinska hrana, poleg tega pa tudi gozdne kure, fazani in poljski zajci ocenjujemo, da imajo kune določen negativen vpliv na populacije zavarovanih gozdnih jerebov in male divjadi in to predvsem zaradi že tako majhne številčnosti teh vrst.

V kolikor na stanje populacije kun sklepamo na osnovi podatkov o odstrelu in izgubah v preteklem obdobju, lahko ugotovimo, da je populacija kune zlatice stabilna, oz. v manjšem upadanju, prav tako je stabilna populacija kun belic. Lov oz. odstrel kun je zaradi majhnega interesa lovcev nizek, tako da lov bistveno ne vpliva na številčnost obeh vrst.

Prilagojeni cilj

Cilj gospodarjenja s kunami je v vzdrževanju odporne – vitalne populacije kun v primerni številčnosti, ki bo v ravnovesju z ostalimi vrstami katere kune plenijo. Številčnost kun belic bi bilo potrebno vsaj v loviških, kjer so najboljše pogoji za malo divjad, zmanjšati. Gostota kun zlatic pa naj bi se ohranila.

Ukrepi in usmeritve

Načrt odvzema kun zlatic za leto 2013 znaša 21 živali (vsako lovišče predvidoma po 1 žival) in kun belic 53 živali. Upravljalci lovišč so predlagali odvzem 21 kun zlatic in 53 belic.

Izgube kune belice in kune zlatice se za vsako vrsto posebej evidentirajo kot pokazatelj gibanja številčnosti (še zlasti izgube zaradi prometa) ter se všttevajo v realizacijo odvzema. Z namenom zmanjšanja števila kun belic in ohranjanja kun zlatic naj se lov izvaja predvsem v kulturni in gozdni krajini v nižinskih delih lovišč, kjer je kuna belica pogostejša. V sredogorskih ter zlasti iglastih ali mešanih gozdovih, ki predstavlja optimalen habitat kuni zlatici, pa naj se lov kune zlatice, ki je v območju redkejša vrsta, ne izvaja.

Dopustno odstopanje v realizaciji od načrta po loviških in za LUO je po višini navzdol do – 50 %, navzgor pa do + 100 % načrtovanega številčnega odvzema. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 živali, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija - 5 živali.

Preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj, ki bi nastalo kot posledica evidentiranih izgub po končani lovni ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema, ne štejejo kot kršitev določil načrta.

Preglednica 4.9.1: Analiza odvzema kun

Odstrel in izgube						
	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj
Kuna zlatica	0	4	10	9	6	29
Kuna belica	23	18	32	31	32	136
Skupaj odstrel in izgube	23	22	42	40	38	165
Načrt - skupaj	23	50	50	60	71	254
Odstrel in izgube / načrt	100,0	44,0	84,0	66,7	53,5	65,0

Izgube in odvzem							
Kategorija / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
Nenaravne izgube	20	16	25	15	10	86	95,6
Naravne izgube	1	0	1	1	1	4	4,4
Skupaj izgube	21	16	26	16	11	90	100,0
% izgub	95,5	38,1	65,0	40,0	28,9	54,5	
Odstrel	2	26	15	25	28	79	

Vzroki izgub							
Vzrok / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
1 neznan	1	0	0	1	0	2	2,2
2 bolezen	0	0	1	0	1	2	2,2
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	20	16	23	15	10	84	93,3
5 železnica	0	0	1	0	0	1	1,1
6 zveri	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	0	1	0	0	1	1,1
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0,0

4.10 Navadni polh (Glis glis)

V preteklem letu je bil v petih loviščih (Brusnice, Novo mesto, Orehovica, Otočec in Toplice) evidentiran ulov 129 polhov. Ker bukev ni semenila je bilo polhov malo. Ker ni bilo ugodno leto za razmnoževanje polhov se tudi ni v večji meri izvajalo lova na njih. V letu 2011, ko je bil obrod bukve, je bil v enajstih loviščih evidentiran odvzem 6.385 polhov, od tega 2.434 samo v LD Toplice. V območju je sicer močno prisotna tradicija polhanja, še najbolj na kraškem delu območja.

Kot je bilo zapisano že v prejšnjem načrtu, je lov polhov intenzivnejši v letih obroda bukve, medtem ko se v letih brez obroda skoraj ne izvaja. Lov zaradi predpisane lovne dobe ter strategije razmnoževanja te vrste ne ogroža populacije polhov. Tudi v predelih, kjer se lov polhov intenzivno izvaja, le ta ne vpliva na številčnost vrste. Lov se namreč izvaja le v predelih, kjer gozdni sestoji omogočajo nastavitev pasti (košato, vejnato drevje). Lov polhov se zato izvaja le na manjši površini gozdov – primernih habitatih polha ter po obsegu verjetno ne obsega niti 5 % polhu primernih habitatov.

Poleg spoštovanja lovne dobe, in ostalih določil predmetne zakonodaje s področja divjadi in lovstva, v prihodnjem letu ne načrtujemo številčne omejitve pri lovu polhov, niti ne bomo letno posebej definirali načrta odvzema in dopustnih toleranc za realizacijo. Tako kot za ostale vrste divjadi je potrebno tudi o ujetih polhah voditi evidenco, ki je sestavni del dovolilnic, ki jo prosilci, ki želijo izvajati lov na polha pridobijo od krajevno pristojnega upravljavca lovišča, lahko tudi prek organiziranih polharskih društev.

Polhanje je skladno z določili Pravilnika o polharski dovolilnici (Ul. RS, št. 75/2009) dovoljeno le imetnikom polharske dovolilnice. Polharsko dovolilnico morajo imeti tudi lovci – člani lovskih družin. Tako kot za ostale vrste divjadi je potrebno tudi za odvzem polhov voditi predpisane evidence po posameznih upravljavcih lovišč.

4.11 Pižmovka (*Ondatra zibethia*)

Prostorski okvir obravnave

Pižmovko obravnavamo enotno v okviru LUO.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Odstrel pižmovk je bil v preteklem petletju nizek. V petletju je bilo skupaj uplenjenih 19 pižmovk. V zadnjem letu je bil evidentiran odstrel 8 pižmovk in sicer v LD Plešivica 3 pižmovke, v LD Toplice in LD Šentrupert po 2 in v LD Novo mesto 1 pižmovka.

Ocena stanja populacije

Številčnost pižmovk se je v zadnjem desetletju izrazito zmanjšala. Zmanjšanje številčnosti pižmovk se opaža tudi v ostalih LUO. Vzrok za upad številčnosti bi bil lahko v pojavu bolezni ali zajedavcev, vendar pravega vzroka ne poznamo. Eden izmed možnih vzrokov bi bila okuženost pižmovk z metljajem. Po navedbah lovcev naj bi nekatere od uplenjenih pižmovk imele opazne spremembe na jetrih. Najštevilčnejša je sicer v srednjem in nižinskem toku reke Krke s pritoki in reki Mirni. Zaradi majhnega interesa lovcev za lov pižmovk, se z lovom na populacijo pižmovk skoraj ne vpliva.

Prilagojeni cilj

Četudi je pižmovka alohtona divjad prinešena v Evropo iz Severne Amerike, se je na razmere v Evropi dokaj uspešno prilagodila. Glede na to, da spada med tujerodne vrste, je cilj dolgoročna izločitev te vrste iz okolja.

Ukrepi in usmeritve

Za leto 2013 znaša načrtovana višina odvzema pižmovk 26 živali in je po višini enaka predlogu lovskih družin.

Za ugotovitev pravega razloga zmanjšanja številčnosti pižmovk priporočamo, da so lovci pozorni na morfološke spremembe notranjih organov pižmovk, ter, da o teh spremembah obvestijo ZGS ali pa dajo trupla živali na veterinarski pregled.

Dopustno odstopanje v realizaciji od načrta po loviščih in za LUO je po višini navzdol do – 50 %, navzgor pa do + 100 % načrtovanega številčnega odvzema. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 živali, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija - 5 živali.

Preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj, ki bi nastalo kot posledica evidentiranih izgub po končani lovni ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema, ne štejejo kot kršitev določil načrta.

Preglednica 4.11.1: Analiza odvzema pižmovk

Odstrel in izgube						
Starostna in spolna kategorija/leto	2008	2009	2010	2011	2012	skupaj
Skupaj odstrel in izgube	1	4	0	4	8	17
Načrt - skupaj	67	20	20	20	25	152
Odstrel in izgube / načrt	1	20	0	20	32	11

4.12 Poljski zajec (*Lepus europaeus*)

Prostorski okvir obravnave

Poljskega zajca obravnavamo enotno v okviru LUO.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Odvzem poljskega zajca je glede na površino območja nizek. V petletju je povprečni letni odvzem znašal 213 poljskih zajcev. Izgube, katere so predvsem posledica prometa so predstavljale 19 % vseh izločenih poljskih zajcev iz lovišč. Odstrel je v zadnjih letih na podobni višini. Višina ugotovljenih izgub se zmanjšuje. Največji odvzem poljskih zajcev v petletju je bil izvršen v LD Otočec, kjer so odvzeli 17 % vseh zajcev v območju.

V preteklem letu je bilo uplenjenih 195 poljskih zajcev, kar je za 18 živali več kot leta 2011 in ugotovljenih 31 izgub. Realizacija načrtovanega odvzema je bila 90 %. Največ, 28 zajcev so uplenili v LD Otočec, nad 10 zajcev pa še v LD Šentjernej, LD Mirna, LD Toplice, LD Trebnje, LD Škocjan, LD Dobrnič in LD Velika Loka.

Ocena stanja populacije

Zaustavil se je padajoč trend številčnosti poljskega zajca v območju. V preteklosti se je najbolj izrazito zmanjšala številčnost v nižinskih delih lovišč – kmetijskem prostoru, to je v predelih nekoč optimalnega življenjskega prostora poljskega zajca. V preteklem desetletju se je številčnost popravila zlasti v tem območju. V gozdnem prostoru, ki se navezuje na površine ekstenzivnega kmetijstva, je bilo zmanjšanje številčnosti zajca v preteklosti manj izrazito. Zaradi dolgotrajne snežne odeje je pričakovati, da bo spomladanska številčnost poljskega zajca v letu 2013 nižja kot leta 2012.

Prilagojeni cilji

Osnovni cilj gospodarjenja s poljskim zajcem je v povečanju njegove številčnosti in s tem vzpostavitvi stabilne populacije. Številčnost poljskega zajca naj bi se povečala predvsem v območju njegovega optimalnega življenjskega prostora (nižinski, poljedelski prostor).

Določitev ciljnega stanja življenjskega okolja divjega zajca, ki bi imelo za posledico znatno povečanje njegove številčnosti s tem pa tudi stabilnosti njegove populacije, je teoretično enostavno določiti, praktično pa nemogoče doseči. Dejavniki, ki vplivajo na kmetijsko proizvodnjo so tisti, ki v največji meri vplivajo na razmere v optimalnih habitatih poljskega zajca. Osnovnega pomena je, da se življenjsko okolje za divjega zajca nebi nadalje poslabševalo. Z ohranitvijo ostankov gozdnih sestojev in grmovja v kmetijski krajini, zapleveljenih in nepreoranih površin bi se današnji življenjski pogoji za poljskega zajca ohranili. Ob povečanju deleža nepreoranih površin v zimskem času, okopavin in strniščnih posevkov, bi se pogoji za poljskega zajca, s tem pa tudi za ostalo malo divjad, izboljšali.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2013 znaša načrtovan odvzem poljskega zajca 200 živali. To predstavlja 94 % povprečnega odvzema v zadnjem petletju in 88 % lanskoletne realizacije. Lovske družine so predlagale odvzem 287 poljskih zajcev. Načrtovan nižji odvzem poljskega zajca je posledica pričakovane nižje spomladanske številčnosti poljskih zajcev zaradi zimskih razmer.

Lov zajcev v bližini intenzivnih nasadov ima prednost pred lovom v ostalem delu lovišča. Na teh površinah se lov lahko ponavlja.

Z namenom povečanja številčnosti poljskega zajca naj se intenzivira lov lisic.

Na isti površini lovišča se lov vrši praviloma samo enkrat letno ali pa se v smislu kolobarjenja lov lahko izvaja na isti površini tudi večkrat, vendar največ do 1/3 lovne površine lovišča, kjer se izvaja lova na poljskega zajca, na preostanku površine pa se lov konkretno leto ne izvaja. Površine namenjene izvajanju lova in t.i. »mirnih con« brez lova se letno menjajo. Upravljevec lovišča takšne površine opredeli v letnem načrtu lovišča.

Dodajanje poljskega zajca v prosto naravo praviloma ni dovoljeno.

Načrtovanega odvzema pri poljskem zajcu ni potrebno dosežati, navzgor pa je realizacija omejena do največ 30 % preseganja načrta.

Preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj, ki bi nastalo kot posledica evidentiranih izgub po končani lovni ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema, ne štejejo kot kršitev določil načrta.

Preglednica 4.12.1: Analiza odvzema poljskih zajcev

Odstrel in izgube						
Starostna in spolna kategorija/leto	2007	2008	2009	2011	2012	Skupaj
Skupaj odstrel in izgube	208	200	215	216	226	1065
Načrt - skupaj	200	210	210	200	250	1070
Odstrel in izgube / načrt	104,0	95,2	102,4	108,0	90,4	99,5

Izgube in odvzem							
Kategorija / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
Nenaravne izgube	55	43	35	36	29	198	96,6
Naravne izgube	2	0	1	2	2	7	3,4
Skupaj izgube	57	43	36	38	31	205	100,0
% izgub	28,5	20,0	18,1	17,6	13,7	19,2	
Odstrel	143	172	163	178	195	860	

Vzroki izgub							
vzrok / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
1 neznan	0	0	0	1	2	3	1,5
2 bolezen	0	0	1	1	0	2	1,0
3 krivolov	1	0	1	0	0	2	1,0
4 cesta	52	42	33	35	27	189	92,2
5 železnica	0	0	0	1	1	2	1,0
6 zveri in ujede	2	0	0	0	0	2	1,0
7 psi	0	1	0	0	0	1	0,5
8 kosilnica	2	0	1	0	1	4	2,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0,0

4.13 Fazan (*Phasianus colchicus*)

Prostorski okvir obravnave

Fazana obravnavamo enotno v okviru LUO.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

V preteklem petletnem obdobju je znašal odzvem fazanov skupaj 102 živali. V preteklem letu je bilo uplenjenih 16 fazanov ter evidentirane 3 izgube. Odzvem fazanov so izvršile LD Brusnice in LD Šentrupert.

V preteklem letu so 4 upravljavci lovišč v lovišča dodali 820 fazanov (LD Trdinov vrh 220, LD Orehovica 70, LD Otočec 80 in LD Šentrupert 450). V letu 2011 v lovišča ni bilo dodanih fazanov. V letu 2010 pa so fazane v lovišča dodajale LD Otočec (200 fazanov), LD Šentrupert (80 fazanov), LD Trdinov vrh (420 fazanov) in LD Orehovica (60 fazanov). V preteklih petih letih je bilo v lovišča dodano skupaj 2.865 fazanov (leta 2008 – 460 fazanov, 2009 – 825, 2010 – 760, 2012 -820). Glede na evidentiran odstrel je več kot očitno, da je bilo dodajanje fazanov neuspešno. Glede na podatke iz letnih načrtov lovišč za leto 2012 so zimsko krmljenje fazanov izvajale LD Šentrupert, LD Trdinov vrh in LD Orehovica.

Ocena stanja populacije

Fazan praktično izginja iz lovišč Novomeškega LUO. Posamezne jate fazanov lahko zasledimo na ravninskem predelu ob reki Krki – Šentjernejsko polje in dolini reke Mirne. O fazanu kot populaciji v območju ne moremo govoriti. Njegovo pojavljanje v loviščih je odvisno od (letnega) dodajanja fazanov iz umetne vzreje. Obstoj fazanov je mogoč le v nekaterih nižinskih predelih lovišč, v kolikor bi bila dodajanja izvedena v primerno pripravljena in kakovostna življenjska okolja.

Prilagojeni cilji

Cilj je v ohranitvi fazana na površinah, kjer je bil prisoten v preteklosti in kjer mu ustrezajo dejavniki okolja in sicer v taki številčnosti, ki omogoča tudi izvajanje lova. To je predvsem nižinski – poljedelski svet, v katerega so vpleteni manjši gozdni ostanki, žive meje in vodne površine.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2013 je načrtovan odzvem 50 fazanov.

Ker naravnega fazana v območju skorajda ni več, je njegova številčnost odvisna izključno od dodajanja fazanov v lovišče iz umetne vzreje. Dodajanje fazanov se po predlogu upravljavcev lovišč načrtuje okvirno z letnim lovsko upravljavskim načrtom. Dodajanje divjadi mora upoštevati določila veljavne zakonodaje, to je Zakon o ohranjanju narave Ur.l. 56/99 (UPB 96/04) in Zakon o zaščiti živali Ur.l. 98/99 (UPB 20/04). V primeru dodajanja fazana se lov na istih površinah lahko ponavlja. Upravljavci lovišč, kjer se bodo dodajali fazani morajo imeti vzdrževane ustrezne remize, kjer bodo izpustile fazane v okolje in izvajati druge ukrepe za izboljšanje življenjskih razmer za fazana (krmne njive, zimsko krmljenje, intenziven lov tistih plenilskih vrst, katere je dovoljeno loviti...). Vsi upravljavci lovišč, ki bodo v letu 2013 v lovišča dodala fazane morajo obvezno izvajati zimsko krmljenje fazanov.

Na isti površini lovišča se lov naravnega fazana praviloma vrši samo enkrat letno ali pa se v smislu kolobarjenja lov lahko izvaja na isti površini tudi večkrat, vendar največ do 1/3 lovne površine lovišča, kjer se izvaja lov na naravnega fazana, na preostanku površine pa se lov konkretno leto ne izvaja. Površine namenjene izvajanju lova in t.i. »mirnih con« brez lova se letno menjajo. Upravljavec lovišča takšne površine opredeli v letnem načrtu lovišča.

Načrtovanega odvzema fazanov ni potrebno dosegati, navzgor pa je realizacija omejena do največ 30 % preseganja načrta. Odvzema v lovišče dodanih fazanov se ne omejuje, lahko pa ga omeji upravljavec lovišča v deležu od vložka.

Preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj, ki bi nastalo kot posledica evidentiranih izgub po končani lovni ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema, ne štejejo kot kršitev določil načrta.

Preglednica 4.13.1: Analiza odvzema fazanov

Odstrel in izgube						
Starostna in spolna kategorija/leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj
Skupaj odstrel in izgube	16	24	14	29	19	102
Načrt - skupaj	92	75	75	75	50	367
Odstrel in izgube / načrt	17,4	32,0	18,7	38,7	38,0	27,8

Izgube in odvzem							
Kategorija / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
Nenaravne izgube	1	2	2	2	3	10	83,3
Naravne izgube	1	0	0	1	0	2	16,7
Skupaj izgube	2	2	2	3	3	12	100,0
% izgub	8,3	14,3	6,9	10,3	15,8	11,8	
Odstrel	14	22	12	26	16	90	

Vzroki izgub							
vzrok / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
1 neznan	0	0	0	0	0	0	0,0
2 bolezen	0	0	0	1	0	1	8,3
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	1	2	2	2	3	10	83,3
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0,0
6 zveri in ujede	1	0	0	0	0	1	8,3
7 psi	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0,0

4.14 Poljska jerebica (Perdix perdix)

Podatkov, da je poljska jerebica še prisotna na območju LUO nimamo. V letu 2007 so poljsko jerebico (10 jerebic) dodali v lovišču Veliki Gaber. Za leto 2013 lovske družine niso predlagale dodajanja poljske jerebice v lovišča. **Glede na to, da je med divjad uvrščena le gojena poljska jerebica, ne načrtujemo odvzema gojene poljske jerebice v letu 2013.**

4.15 Raca mlakarica (*Anas platyrhynchos*)

Prostorski okvir obravnave

Raco mlakarico obravnavamo enotno v okviru LUO.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Višina odstrela rac mlakaric v petletju rahlo upada. V povprečju je bilo v petletju letno uplenjenih 156 rac. Večina rac je bila uplenjena na reki Krki. Višina odvzema rac mlakaric je v zadnjem petletju na približno enaki višini.

V preteklem letu je znašal odvzem 150 rac, kar predstavlja 88 % načrtovanega števila. 56 % odstrela je bilorealiziranega v loviščih Plešivica, Novo mesto, Otočec, Škocjan, Mirna peč in Toplice.

Ocena stanja populacije

Ocenjujemo, da se je številčnost race mlakarice v zadnjem desetletju nekoliko zmanjšala. Po podatkih zimskega štetja vodnih ptic, ki ga opravlja DOPPS, se je število rac mlakaric v obdobju od leta 2008 do 2011 na celotni reki Krki zmanjševalo za povprečno 10 % letno. Na odseku Krke od izvira do Dolenjega Kronovega je bilo v tem obdobju povprečno letno prešteti (štetje v januarju) 750 rac mlakaric. V letu 2011 je bilo na tem odseku prešteti le 553 rac mlakaric.

Prilagojeni cilj

Današnja številčnost rac mlakaric v LUO naj bi se v prihodnosti ohranila, lahko pa tudi še povečala.

Ukrepi in usmeritve

Načrtovan odvzem v letu 2013 znaša 150 rac mlakaric, kar predstavlja 96 % povprečne letne realizacije v petletju ter 100 % lanskoletne realizacije. Upravljavci lovišč so predlagali odvzem 246 rac mlakaric. V primerjavi s preteklimi leti naj se višina načrtovanega odvzema rac mlakaric pri razdelitvi po loviščih, zmanjša v loviščih v zgornjem toku reke Krke (Plešivica, Toplice).

Vsak upravljavac lovišča naj bi izločil vsaj 1/3 vodnih površin, na katerih se lov ne izvaja. Priporočamo, da je v loviščih Toplice in Plešivica delež teh površin še večji. Z namenom zmanjšanja vznemirjanja rac ter tudi ostalih vodnih ptic je potrebno po posameznih loviščih, oziroma skupini lovišč v primeru mejnih vodnih površin poenotiti dovoljene dneve lova na raco mlakarico. Režim lova na raco mlakarico mora biti opredeljen v letnem načrtu lovišča. Na delih vodotokov, ki tečejo skozi strnjena naselja, lov rac mlakaric ni dovoljen. **Dodajanje rac mlakaric iz umetne vzreje na naravne vodotoke ni dovoljeno.**

Za spremljanje številčnosti race mlakarice je smiselno izvajati štetja. Predlagamo, da se na dan štetja vodnih ptic, katerega izvajajo člani DOPPS, ne izvaja lova na race mlakarice.

Lov na raco mlakarico se zaradi varstva rac in ostalih vodnih ptic pred vznemirjanjem lahko omeji na 2 dneva v tednu, katera skupaj dorečejo upravljavci lovišč združeni v OZUL. Upravljavci lovišč naj z namenom ustrežnejšega vodenja evidenc o uplenjenih racah mlakaricah določijo odgovornega za sprejem poročil o uplenitvah, ter zagotovijo doslednejše sporočanje o uplenitvah s strani lovcev.

Načrtovanega odvzema race mlakarice ni potrebno dosegati, navzgor pa je realizacija omejena do največ 30 % preseganja načrta.

Upravljavci lovišč so dolžni izvajati ukrepe preventivnega zdravstvenega varstva divjadi in v ta namen odvzeti vzorce oziroma poslati določene vzorce uplenjene, poginule ali povožene divjadi v preiskavo, v skladu s programov Veterinarske uprave Republike Slovenije.

Preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj, ki bi nastalo kot posledica evidentiranih izgub po končani lovni ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema, ne štejejo kot kršitev določil načrta.

Preglednica 4.15.1: Analiza odvzema rase mlakarice

Odstrel in izgube						
Starostna in spolna kategorija/leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj
Skupaj odstrel in izgube	153	171	149	159	150	782
Načrt - skupaj	251	250	200	180	170	1051
Odstrel in izgube / načrt	61,0	68,4	74,5	88,3	88,2	74,4

Izgube in odzjem							
Kategorija / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
Nenaravne izgube	1	0	0	0	0	1	50,0
Naravne izgube	0	0	0	1	0	1	50,0
Skupaj izgube	1	0	0	1	0	2	100,0
% izgub	0,7	0,0	0,0	0,6	0,0	0,3	
Odstrel	152	171	149	158	150	780	

Vzroki izgub							
Vzrok / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
1 neznan	0	0	0	1	0	1	50,0
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0,0
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	1	0	0	0	0	1	50,0
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0,0
6 zveri in ujede	0	0	0	0	0	0	0,0
7 psi	0	0	0	0	0	0	0,0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0,0

4.16 Sraka (*Pica pica*), šoja (*Garrulus glandarius*) in siva vrana (*Corvus cornix*)

Prostorski okvir obravnave

Srako, šoj in sivo vrano obravnavamo enotno v okviru LUO.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Trend odvzema vseh treh vrst narašča. V povprečju je bilo v petletju letno uplenjenih 150 šoj, 88 srak in 284 sivih vran. Lovci, razen zaradi omejevanja škod na kmetijskih površinah zaradi sive vrane, nimajo velikega interesa za lov teh vrst.

V preteklem letu je bilo uplenjenih 183 šoj (95 % načrtovanega), 118 srak (94 % načrtovanega) in 362 sivih vran (110 % načrtovanega).

Ocena stanja populacije

Številčnost šoj naj bi bila po podatkih I. Geistra (Ali ptice res izginjajo, 1998) v obdobju od leta 1970 do 1990 dokaj konstantna, medtem ko naj bi se številčnost sivih vran in srak v Sloveniji povečevala. Ocenjujemo, da se je v zadnjem desetletju v Novomeškem LUO številčnost sivih vran povečala, številčnost srak pa zmanjšala. Naraščajoče število sivih vran bo imelo verjetno za posledico povečanje škod v kmetijstvu, katere do sedaj kmetovalci praviloma niso prijavljali. Zaradi zadrževanja sivih vran v urbanih območjih, torej na nelovnih površinah in s tem omejenih možnosti za odstrel, poleg tega pa tudi težavnosti njihovega lova v kulturni krajini, ima lov na sive vrane majhen vpliv. Številčnost šoj, ki je odvisna tudi od semenskih obrodov gozdnega drevja niha, vendar prevladuje ocena, da se njihovo število povečuje.

Prilagojeni cilji

Cilj pri upravljanju s temi vrstami je v ohranjanju teh vrst v številčnosti, ki je potrebna za normalen razvoj populacije in opravljanja svoje vloge v ekosistemu (primarni gnezdilci, sanitarna vloga, raznašanje semen...). Številčnost sivih vran je potrebno vzdrževati v obsegu, da ne bo konfliktna s kmetijstvom. Številčnost sivih vran bi bilo zato potrebno zmanjšati.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2013 je načrtovan odzem 191 šoj, 141 srak in 330 sivih vran. Upravljavci lovišč so predlagali odzem 191 šoj, 141 srak in 302 sivih vran.

Za sivo vrano je v okviru lovišča dopustno odstopanje realizacije od načrta po višini navzdol do – 30 %, ter navzgor za 100 %. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 sivih vran, se kot dopustno odstopanje od načrta šteje realizacija - 3 živali.

Načrtovanega odvzema šoj in srak ni potrebno dosegati, ter se ga lahko presega za 100 %.

Preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj, ki bi nastalo kot posledica evidentiranih izgub po končani lovni ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema, ne štejejo kot kršitev določil načrta.

Upravljavci lovišč so se dolžni držati vseh izdanih odločb s strani pristojnih organov, katere se nanašajo na dodatne ukrepe pri upravljanju s sivo vrano.

Pri upravljanju s sivo vrano se tudi smiselno upoštevajo določila »*Akcijskega načrta za reševanje problemov, povezanih s sivo vrano v Sloveniji*«. Eden izmed priporočljivih in dovoljenih ukrepov za zmanjšanje možnosti nastanka škod od sivih vran je t.i. odvrtačni odstrel. Zmanjšanje škod se sicer doseže z aktivnim lovom enega ali nekaj osebkov, bistveno pa k temu doprinese tudi stalna fizična prisotnost upravljavcev lovišč na področjih z večjimi škodami.

Ciljno zasnovan odvrtačni odstrel bi ob minimalnih izgubah osebkov, zelo učinkovito odvrtačal sivo vrano s škodnih področij. Da bo odvrtačni odstrel maksimalno učinkovit, ga je potrebno izvajati na ciljno usmerjen način, in sicer:

- izvajalec odvrtačnega odstrela naj se nahaja na škodni površini oziroma v njeni neposredni bližini,
- izvajalec naj strelja z mesta, ki je dobro vidno (sive vrane bodo na ta način hitro razvile znanje, da se je določenih površin treba izogibati)

Odvračalni odstrel naj se izvaja v času lovne dobe na lovni površini. Kljub določilom Akcijskega načrta za reševanje problemov, višine odvrčalnega odstrela sivih vran z letnim načrtom LUO za posamezna lovišča posebej ne določamo, temveč je število odvzema za namene odvrčalnega odstrela, vključeno v osnovni načrt odvzema. V primeru realizacije osnovno načrtovanega odvzema sivih vran za posamezno lovišče do 2- kratne višine osnovnega načrta 100% upravljavec lovišča lahko zaprosi za dovoljenje za izredni poseg.

Izvajanje odvrčalnega odstrela izven lovne dobe na lovni površini po določilih veljavne zakonodaje ni dovoljeno, lahko pa se dovoli izredni poseg (42. člen ZDLov-1).

Izvajanje odvrčalnega odstrela v času lovne dobe in izven lovne dobe na nelovni površini ni dovoljeno posegati, V primeru pojavljanja večjih težav s sivimi vranami se na podlagi obstoječe zakonodaje lahko izda odločba za izredni poseg v populacijo sive vrane, bodisi v lovni dobi, bodisi izven nje.

V primeru povzročanja škod od sive vrane na majhnem področju (tudi nelovne površine) se o tem ustno ali pisno obvesti IRSKGH. Pristojni lovski inšpektor opravi ogled in v primeru upravičenega posega na način, da se odstrani posamezne osebkke sivih vran, lahko odredi le-to.

Za preprečitev nastanka škod na silažnih balah je le te potrebno prekriti s ponjavo.

Preglednica 4.16.1: Analiza odvzema srak, šoj, sivih vran

Odstrel in izgube						
Starostna in spolna kategorija/leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj
Sraka	56	75	76	113	118	438
Šoja	122	119	155	171	183	750
Siva vrana	133	242	354	331	362	1422
Skupaj odstrel in izgube	311	436	585	615	663	2610

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom						
Kategorija / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj
Načrt - skupaj	616	630	630	630	648	3154
Odstrel in izgube / načrt	50,5	69,2	92,9	97,6	102,3	82,8

Izgube in odvzem						
Kategorija / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj
Nenaravne izgube	1	1	2	5	3	12
Naravne izgube	0	0	1	0	1	2
Skupaj izgube	1	1	3	5	4	14
% izgub	0,3	0,2	0,5	0,8	0,6	0,5
Odstrel	310	435	583	610	660	2598

Vzroki izgub							
Vzrok / leto	2008	2009	2010	2011	2012	Skupaj	%
1 neznan	0	0	0	0	1	1	7,1
2 bolezen	0	0	0	0	0	0	0,0
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0
4 cesta	1	1	2	5	3	12	85,7
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0
6 zveri in ujede	0	0	1	0	0	1	7,1
7 psi	0	0	0	0	0	0	0
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0

4.17 Nutrija (*Myocastor coypus*) in rakunasti pes (*Nyctereutes procyonoides*)

V območju (še) ni zabeležena prisotnost nutrije, medtem ko je bil v letu 2011 najden poginjen rakunasti pes v lovišču Trebnje. Obstaja možnost, da je bil le ta kot hišna žival, mrtev odvržen v naravo.

Obe vrsti sta tujerodni in invazivni, zato je cilj ob pojavu osebkov obeh vrst v LUO njihova takojšnja odstranitev z redukcijskim odstrelom.

V primeru pojava teh vrst, se odstrela teh dveh vrst v lovni dobi številčno niti ne določa z načrti in se ga niti ne omejuje.

4.18 Načrt dodajanja divjadi

Način vlaganja fazanov umetne reje mora upoštevati določila lovske etike ter določila zakonodaje, predvsem Zakona o ohranjanju narave in Zakona o zaščiti živali. Dodajanje divjadi v lovišče neposredno pred lovom je prepovedano. Dovoljeno je dodajanje kvalitetne divjadi, sposobne preživetja v naravi (Zakon o zaščiti živali Ur.l. RS, št. 98/99). Fazana se dodaja v razmerju - 1 fazan : 4 fazanke. Upravljavci lovišč so za leto 2013 predlagali dodajanje 610 fazanov. Dodajanje fazanov se dovoli vsem upravljavcem lovišč, ki vzdržujejo remize in načrtujejo zimsko krmljenje fazanov. V lovišču Plešivica, kjer se ne vzdržuje remiz in ni načrtovano zimsko krmljenje fazanov se dodajanja fazanov ne dovoli. V preglednici so prikazane dovoljene količine dodajanja fazanov za posamezno lovišče.

Preglednica 4.18.1: Dodajanje divjadi

Lovišče	Vrsta divjadi	Število
Otočec	fazan	do 60
Orehovica	fazan	do 70
Brusnice	fazan	do 150
Mirna	fazan	do 150
Šentjanž	fazan	do 100
Trebnje	fazan	do 50
Novo mesto	fazan	do 100
SKUPAJ	fazan	do 680

Dodajanje divjadi mora upoštevati določila veljavne zakonodaje, to je Zakon o ohranjanju narave Ur.l. 56/99 (UPB 96/04) in Zakon o zaščiti živali Ur.l. 98/99 (UPB 20/04). Dodajanje divjadi v lovišče mora biti nadzorovano (letni načrt lovišča, letni območni lovsko upravljavski načrt) in usmerjeno v divjadi primerno okolje. V primeru dodajanja fazana se lov na istih površinah lahko ponavlja. Upravljavci lovišča v katerem je dovoljeno dodajanje fazanov morajo vzdrževati ustrezne remize, kjer bodo izpustile fazane v okolje in izvajati druge ukrepe za izboljšanje življenjskih razmer za fazana (krmne njive, zimsko krmljenje, intenziven lov tistih plenilskih vrst, katere je dovoljeno loviti...).

Vsi upravljavci lovišč so dolžni pred vlaganji zagotoviti ustrezno okolje za vloženo divjad. Realizirana dela, ki jih v ta namen opravijo, morajo biti razvidna iz letnih načrtov lovišč. Če za izboljšanje življenjskih razmer ne storijo ničesar, vlaganje divjadi ni dovoljeno. Posamezno divjad je dovoljeno vlagati v lovopustu, vsaj en mesec pred začetkom lovne dobe. Vlaganja divjadi, ki niso načrtovana s tem načrtom, niso dovoljena.

5 EVIDENCE

Izdelava načrta je potekala v skladu s Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur.l. RS, št.91/10) in usmeritvami območnih načrtov. Podatki o odvzemu so bili zbrani v skladu s Pravilnikom o evidentiranju odstrela in izgub divjadi ter o imenovanju komisije za oceno odstrela in izgub v lovsko upravljavskem območju (Ur.l. RS, št. 120/2005). Podatki o obsegu opravljenih del za leto 2012 in predlog načrta odvzema divjadi za leto 2013 ter drugi podatki so bili pridobljeni iz letnih načrtov upravljavcev lovišč za lovišča LUO. Podatki o odvzemu v letu 2012 so bili v elektronski obliki povzeti iz spletne aplikacije Lisjak. Podatki so bili oddani pravočasno.

Izhodišča za izdelavo LLUN v letu 2014:

Pridobivanje podatkov za LLUN za leto 2014 bo predvidoma podobno kot v preteklem letu. Njihovo zbiranje bo predvidoma v skladu z zgoraj omenjenima pravilnikoma ter morebitnimi novelami teh predpisov:

Pregled odstrela in izgub divjadi v loviščih od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 mora biti opravljen najkasneje do 31. 1. 2014. Komisija za pregled odstrela in izgub divjadi mora biti ena za celotno LUO. Član komisije je tudi predstavnik ZGS, ki ob končanem pregledu v posameznem lovišču dobi izvod seznama odvzema in izgub divjadi in kategorizacijskega zapisnika. Komisiji se ob pregledu predloži za vsak odstreljen ali izgubljen osebek:

- za **srnjad, jelenjad in damjaka**: trofeja in spodnja leva čeljust za enoletne in starejše pri moških, ter spodnja leva čeljust za mladiče obeh spolov in samice,
- za **divjega prašiča**: za oba spola spodnje čeljusti s sekalci oziroma samo njen prednji del, ter čekane pri večletnih osebkih,
- za **gamsa**: trofeja pri obeh spolih,
- za **muflona**: trofeja pri samcih, pri samicah in mladičih obeh spolov pa spodnja leva čeljust.

Evidenčna knjiga:

Samo redni vpis odvzema visoke divjadi v evidenčno knjigo brez materialnega dokaza se ne upošteva. Čeljusti je komisija po končanem pregledu dolžna trajno uničiti. Morebitno nepredložitev trofej in čeljusti v oceno je komisija dolžna prijaviti lovskemu inšpektorju.

Evidenčne knjige je potrebno voditi tako, da je vanje vpisan vsak izločena divjad, poleg odstrela tudi vse izgube (naravne in nenaravne). Izgube posameznih vrst je potrebno ločiti po vzrokih, pri »veliki« divjadi še po starostnih kategorijah, pri ostalih vrstah le s skupnim številom.

Za odstreljeni del populacije posameznih vrst visoke divjadi je potrebno za vsako starostno kategorijo v evidenčno knjigo vpisati povprečno biološko telesno maso (z glavo, trofejo, nogami, a iztrebljeno) na dve decimali natančno (npr. srnjad, moški mladiči, povprečna telesna masa vseh uplenjenih v lovišču v zadnjem lovskem letu - 9,67 kg, ...), ter transportno težo (brez glave in nog). pri trofejnih srnjakih in jelenih je potrebno vpisati maso suhega rogovja. Za visoko divjad je potrebno vpisati tudi geokoordinate odvzema.

Upravljalci lovišč morajo odvzem male divjadi evidentirati v Evidenčni knjigi odstrela in izgub male divjadi. V tej knjigi je potrebno voditi tudi evidenco odvzema polhov.

Letni načrti lovišč:

Lovske družine opozarjamo na dosledno izpolnjevanje letnih načrtov lovišč, saj so osnova za LLUN. Nujno je potrebno navesti konkretne lokacije posegov v okolje v obliki katastrskih občin in parcelnih števil. Upoštevajo naj tudi pripombe, ki jih bomo pripisali k posameznim načrtom lovišč. Več pozornosti naj lovske družine posvetijo tudi zasledovanju trenda številčnosti in prostorske prisotnosti posameznih vrst divjadi, saj lahko na podlagi teh podatkov k izboljšanju življenjskih pogojev divjadi pripomorejo tudi posamezni ukrepi oz. režim gospodarjenja z gozdovi.

Za uspešno realizacijo LLUN je potrebno v tekočem letu (predvidoma sredi novembra) opraviti usklajevalni sestanek s pregledom realizacije načrta odvzema do 15. 11. 2013.

Skladno z določili 89. člena Pravilnika o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur.l. RS, št.91/10) upravljavci lovišča, izvršilni organ OZUL in ZGS tekoče spremljajo realizacijo odvzema na podlagi podatkov upravljavca lovišča, ki so na vpogled s pomočjo računalniške aplikacije. Pri tem lahko v okviru kvot

letnega načrta LUO najkasneje do 15. novembra spremenijo načrtovano razdelitev odvzema pri vrstah z velikim arealom gibanja (navadni jelen, damjak, divji prašič), pri čemer pa se tozadevno popravijo tudi letni načrti lovišč.

Načrt izdelal:

Marjan KUMELJ, univ. dipl. inž. gozd.

Vodja odseka za gozdne živali in lovstvo

Andrej PEČAVAR, univ. dipl. inž. gozd.
Vodja OE Novo mesto

6 PRILOGE

1. Možne lokacije krmišč za divje prašiče
2. Možne lokacije krmišč za jelenjad
3. Zapisnik sestanka Stokovnega sveta Območne enote Novo mesto
4. Vabilo na javno predstavitev Letnega načrta za I. Novomeško lovsko upravljavsko območje za leto 2013
5. Zapisnik javne predstavitve Letnega načrta za I. Novomeško lovsko upravljavsko območje za leto 2013 in opredelitev do pripomb in mnenj podanih na osnutek Letnega načrta za I. Novomeško lovsko upravljavsko območje za leto 2013 podanih na javni predstavitvi dne 22.03.2012
6. Zapisnik seje Sveta Območne enote Novo mesto

1 PRILOGA: MOŽNE LOKACIJE KRMIŠČ ZA DIVJE PRAŠIČE

Krajevno ime	Katastrska občina	Šifra KO	parc. št.	Lovišče
Apenca	Gaberje	1478	501/51	Brusnice
Kicelj	Gaberje	1478	90/203	Brusnice
Lazi	Gaberje	1478	2755/290	Brusnice
Konj	Gaberje	1478	2755/1	Brusnice
Škrnice	Gaberje	1478	2755/313	Brusnice
Logarjev Kogel	Gaberje	1478	2755/1	Brusnice
Makote	Gaberje	1478	102	Brusnice
Slakače	Gaberje	1478	2650/185	Brusnice
V Poljanah	Gaberje	1478	90/137	Brusnice
Gabr.doline	Korita	1432	2725/5	Dobrnich
Lisec	Dobrnich	1431	452/82	Dobrnich
Ojstri vrh	Korita	1432	2731/1	Dobrnich
Ojstri vrh- pod cesto	Korita	1432	2719/1	Dobrnich
Pod Kozjekom	Korita	1432	2729/5	Dobrnich
Za dobrovo	Dobrnich	1431	198/24	Dobrnich
Žimrovec	Korita	1432	2455	Dobrnich
Dovška Kovač	Cerovec	1489	3369/374	Dobrnich
Zdenkotova	Cerovec	1489	3369/1	Gorjanci
Glažev graben	Gaberje	1478	2755/1	Gorjanci
Kopine	Cerovec	1489	3439/1	Gorjanci
Žaretova	Cerovec	1489	3369/1	Gorjanci
Rekca	Cerovec	1489	3369/1	Gorjanci
Orlovo gnezdo	Cerovec	1489	3454/2	Gorjanci
Tekavčeva košenica	Cerovec	1489	3342	Gorjanci
Gajski jarek	Gaberje	1478	2755/1	Gorjanci
Blatni klanec	Staro zabukovje	1416	2213	Mirna
Blatnik	Mirna	1410	1	Mirna
Brod	Selo - Mirna	1402	930	Mirna
Jelovka	Pečice	2657	254/90	Mirna
Kozjak	Staro Zabukovje	1416	727/1	Mirna
Mlake	Tihaboj	1854	557/50	Mirna
Slevc	Mirna	1410	1791	Mirna
Teranka	Selo- Mirna	1402	1932	Mirna
Gorne ravne	Tihaboj	1854	595/23	Mirna
Borovci	Globodol	1449	598/1	Mirna peč
Golobinjek	Golobinjek	1450	376/98	Mirna peč
Hmeljnik	Zagorica	1428	611/1	Mirna peč
Karteljevske Dole	Zagorica	1453	689/103	Mirna peč
Petelinjek	Golobinjek	1450	399/1	Mirna peč
Škratovica	Golobinjek	1450	399/16	Mirna peč
Štirici	Globodol	1449	2067	Mirna peč
Štirici	Globodol	1449	2067	Mirna peč

Veliki vrh	Globodol	1449	1430/44	Mirna peč
Veliki vrh	Globodol	1449	1429/84	Mirna peč
Veliki vrh	Globodol	1449	1429/84	Mirna peč
Čretež	Laknice	1413	2218/1	Mokronog
Murence	Jelševcevec	1414	2381/13	Mokronog
Srednji hrib	Trebelno	1415	476	Mokronog
Avpič vrt	Brezova reber	1445	146/6	Novo mesto
Brložna	Prečna	1448	3014	Novo mesto
Bukovje	Brezova reber	1445	146/6	Novo mesto
Dalnji vrh	Zagorica	1453	688/25	Novo mesto
Dule	Brezova reber	1445	146/6	Novo mesto
Frata	Ajdovec	1444	2894/3	Novo mesto
Krmišče Gorenje Polje	Gorenje polje	1446	828/37	Novo mesto
Kulova sela	Gorenje polje	1466	826/8	Novo mesto
Kuzarjev kal	Prečna	1448	498	Novo mesto
Macesni	Brezova reber	1445	146/6	Novo mesto
Mihovka	Brezova reber	1445	146/6	Novo mesto
Mrhovišče	Brezova reber	1445	146/6	Novo mesto
Odd 18	Brezova reber	1445	146/6	Novo mesto
Peta	Brezova reber	1445	556/2	Novo mesto
Pod Strmecem	Zagorica	1453	688/20	Novo mesto
Šesta	Golobinjek	1450	2105/5	Novo mesto
Vusek	Brezova reber	1445	146/6	Novo mesto
Zajebana	Brezova reber	1445	146/6	Novo mesto
Zankarska	Golobinjek	1450	2105/5	Novo mesto
Bezgovcevec	Vrhpolje	1477	3594/48	Orehovica
Krče	Gorenje Vrhpolje	1477	3586/1	Orehovica
Peteršiljka	Vrhpolje	1477	3586/1	Orehovica
Škofova košenica	Vrhpolje	1477	3594/14	Orehovica
Uštraski boršt	Gorenja Orehovica	1475	3240/1	Orehovica
Zevnik	Gorenja Orehovica	1475	3282	Orehovica
Čela	Žaloviče	1461	588 / 31	Otočec
Lakote	Žaloviče	1461	161 / 2	Otočec
Male loke	Herinja vas	1459	434	Otočec
Štravberk	Herinja vas	1459	471 / 26	Otočec
Štravberk	Herinja vas	1459	8/2	Otočec
Vešče	Herinja vas	1459	199/21	Otočec
20. Oddelek	Vinja vas	1501	3876/107	Padež
7 c. Oddelek	Dobindol	1500	3876/56	Padež
Kilovec 1	Vinja vas	1501	3876/107	Padež
Lipni vrh	Vinja vas	1501	3876/107	Padež
Padež	Lakovnice	1491	352/1	Padež
Palatina	Vinja vas	1501	3876/107	Padež
Podgrajska gmajna	Vinja vas	1501	1874	Padež

Podgrajska gmajna - Flajnšče	Vinja vas	1501	2065	Padež
Podgrajske trave	Vinja vas	1501	3876/107	Padež
Radoha	Vinja vas	1501	3876/107	Padež
Rasen	Dobindol	1500	4093/117	Padež
Ruperško	Stranska vas	1429	1122/1	Padež
Škrbec	Vinja vas	1501	3882	Padež
Ušivec	Stranska vas	1492	1124/2	Padež
Vahta	Vinja vas	1501	1074	Padež
Ajdovec	Ajdovec	1444	536/2	Plešivica
Ajdovec	Brezova reber	1445	143/24	Plešivica
Ajdovec	Brezova reber	1445	143/63	Plešivica
Brezni vrh	Gor. Križ	1434	1146/42	Plešivica
Cerje	Veliko Lipje	1441	1012/127	Plešivica
Čeplje	Žužemberk	1436	1398/83	Plešivica
Debeli hrib	Veliko Lipje	1441	186/43	Plešivica
Dule - Andrejčič	Ajdovec	1444	787/2	Plešivica
Dule	Ajdovec	1444	787/24	Plešivica
Gerov vrh	Gorenje polje	1446	1245/31	Plešivica
Jurjev laz	Sela pri Hinjah	1440	734	Plešivica
Klečet	Šmihel	1437	1895/5	Plešivica
Komanca	Žužemberk	1436	713/123	Plešivica
Lačen grič	Dvor	1443	610/155	Plešivica
Lašče - ovinek	Stavča vas	1442	232/4	Plešivica
Mali vrh	Dvor	1443	610/3	Plešivica
Mihatovo cerje	Šmihel	1437	1890	Plešivica
Plešivica	Gor. Polje	1446	1252	Plešivica
Plešivica - k.o. Šmihel	Šmihel	1437	1597/24	Plešivica
Podgozd	Stavča vas	1442	232/11	Plešivica
Podvrh	Sela pri Hinjah	1440	1167/14	Plešivica
Praprot	Žužemberk	1436	1398/64	Plešivica
Primož Cegelnica	Žužemberk	1436	713/10	Plešivica
Primož Lašče	Stavača vas	1442	6/7	Plešivica
Zalisec Rreber	Reber	1435	1162/68	Plešivica
Reber Lačen grič	Dvor	1443	610/149	Plešivica
Severjeva dolina	Sela pri Hinjah	1440	977/1	Plešivica
Šice	Šmihel	1437	945/1	Plešivica
Vodovod	Vel. Lipje	1441	1723	Plešivica
Vodovod	Vel. Lipje	1441	1711/2	Plešivica
Bajnof	Cerovec	1383	733/1	Šenjanž
Hom	Cerovec	1489	1100/2	Šentjanž
Jatna	Kal	1386	1105/4	Šentjanž
Leskovška reber	Podboršt	1385	749/2	Šentjanž
Reber	Podboršt	1385	91/1	Šentjanž
Bajukova košenica	Vrhopolje	1477	3575	Šentjernež

Grubarjeva košenica	Vrhpolje	1477	4335	Šentjernej
Kal	Vrhpolje	1477	3556	Šentjernej
Kobile	Vrhpolje	1477	3585/1	Šentjernej
Na plac	Vrhpolje	1477	3585/128	Šentjernej
Na srednji cesti	Vrhpolje	1477	3558/8	Šentjernej
Rapuš	Vrhpolje	1477	3585/81	Šentjernej
Tičarica	Vrhpolje	1477	4425	Šentjernej
Vešče	Vrhpolje	1477	3558/85	Šentjernej
Ježevac	Prelesje	1843	548/7	Šentrupert
Globoko Bartolj	Šentrupert	1399	1353	Šentrupert
Češnjevka dolina	Cirnik	1387	1279	Šentrupert
Viher	Šentrupert	1399	1821/1	Šentrupert
Ravne njiva	Prelesje	1843	1305/2	Šentrupert
Ravne-preža	Prelesje	1843	1302/7	Šentrupert
Pod Kranjcem	Prelesje	1843	2030	Šentrupert
Vederina	Šentrupert	1399	3012/5	Šentrupert
Zaloka	Straža	1400	101	Šentrupert
Karla gora	Zagrad	1463	804/1	Škocjan
Kočnik	Dole	1464	1200/1	Škocjan
Pijana gora	Dole	1464	2625/1	Škocjan
Ščurki	Mršeča vas	1471	1098/15	Škocjan
Štrkov mlin	Dole	1464	2622	Škocjan
Blatna dolina	Vinja vas	1501	3876/107	Toplice
Blaževica	Stare Žage	1499	1881	Toplice
Bučarjeva preža	Dobindol	1500	2155	Toplice
Cerovna dvojna luža	Poljane	1498	2338	Toplice
Jakatovo krmišče	Jurka vas	1494	276/2	Toplice
Jelovškov boršt	Jurka vas	1494	2119/1	Toplice
Kamje Marc	Stare Žage	1499	2126	Toplice
Lesina - Hodnikova preža	Dobindol	1500	529	Toplice
Ljubenski hrib	Veliki Podljuben	1493	20/43	Toplice
Mrhovišče -Kogojev štant	Stare Žage	1499	2588	Toplice
Piramida	Dobindol	1500	2237/53	Toplice
Pirčevo krmišče	Jurka vas	1494	1961	Toplice
Seč- Vrh	Stare žage	1499	989	Toplice
Staje	Jurka vas	1494	801	Toplice
Staro mrhovišče	Stare žage	1499	1436	Toplice
Treh lovcev	Dobindol	1500	1266/8	Toplice
Verdun - Križe	Dobindol	1500	1418	Toplice
Kobilnica	Jelševac	1414	2674	Trebelno
Radulja - Lipovec	Trebelno	1415	2791/61	Trebelno
Radulja- Letuce	Trebelno	1415	2791/57	Trebelno
Radulja	Trebelno	1415	2791/1	Trebelno
Radulja	Trebelno	1415	2791/39	Trebelno

Blatni klanec	Lukovek	1418	3337/24	Trebnje
Blato	Selo-Mirna	1402	1967	Trebnje
Dečja vas-Trapšice	Ponikve	1419	759/38	Trebnje
Ponikve	Ponikve	1419	313	Trebnje
Vrhtrebnje	Vrhtrebnje	1423	520/1	Trebnje
Apnenca	Telče	1395	1597/1	Tržišče
Lanišče	Telče	1395	1652/5	Tržišče
Mesnica-Vrhek	Tržišče	1397	36/30	Tržišče
Sela	Cirnik	1387	565	Tržišče
Zaključje	Telče	1395	1793	Tržišče
Nišče	Krsinji vrh	1396	1498	Tržišče
Adamljev graben	Poljane	1852	201	Velika Loka
Bajtutrn	Čatež	1403	354/11	Velika Loka
Dolgonjivško	Poljane	1852	1079	Velika Loka
Grajska hosta	Čatež	1403	354/37	Velika Loka
Hudičeve luknje	Čatež	1403	101	Velika Loka
Jazbine	Poljane	1852	424/1	Velika Loka
Krušni vrh	Velika Loka	1425	730	Velika Loka
Resni hrib	Poljane	1852	792	Velika Loka
Suha reber	Čatež	1403	197	Velika Loka
Babenska gmajna	Sela Šumberk	1433	972/55	Veliki Gaber
Brezni vrh	Sela Šumberk	1433	1211/6	Veliki Gaber
Brezni vrh -spodaj	Sela Šumberk	1433	63/4	Veliki Gaber
Kolčiček	Sela Šumberk	1433	973/24	Veliki Gaber
Kovačev laz	Sela Šumberk	1433	482/1	Veliki Gaber
Kremenjak	Sela Šumberk	1433	77/3	Veliki Gaber
Kurje doline	Sela Šumberk	1433	77/53	Veliki Gaber
Osredek	Sela Šumberk	1433	972/12	Veliki Gaber
Stehanjsko	Stehanja vas	1429	215	Veliki Gaber
Veliki hrib	Sela Šumberk	1433	428/15	Veliki Gaber

2 PRILOGA: MOŽNE LOKACIJE KRMIŠČ ZA JELENJAD

Krajevno ime	Katastrska občina	Šifra KO	parc. št.	Lovišče
Brud	Selo Mirna	1402	930	Mirna
Jelovka	Pečice	2657	254/90	Mirna
Kozjak	Novo Zabukovje	1416	727/1	Mirna
Petelinjek	Globodol	1450	399/1	Mirna peč
Avpič vrt	Brezova reber	1445	146/6	Novo mesto
Kulova sela	Gorenje polje	1446	826/1	Novo mesto
Krči	Vrhpolje	1477	3586/1	Orehovica
Pod korom	Vrhpolje	1477	3594/80	Orehovica
Lipni vrh	Vinja vas	1501	3867/107	Padež
Padež	Lakovnice	1491	352/1	Padež
Podgrajske trave	Vinja vas	1501	1956	Padež
Lužarjev laz	Lakovnice	1491	771	Padež
Ruperško	Stranska vas	1492	1122/1	Padež
Ajdovec	Brezova Reber	1445	143/63	Plešivica
Bukovje	Veliko Lipje	1441	1012/95	Plešivica
Dolge njive	Ajdovec	1444	2591	Plešivica
Dule Brinovka	Dvor	1443	1795/57	Plešivica
Dule Ulčar	Ajdovec	1444	830/5	Plešivica
Jurjev laz	Sela pri hinjah	1440	734	Plešivica
Kavč laz	Žužemberk	1436	713/70	Plešivica
Kriva breza	Veliko Lipje	1441	1134	Plešivica
Podgozd	Stavča vas	1442	310/32	Plešivica
Podlipa	Dvor	1443	610/37	Plešivica
Primož	Stavča vas	1442	1/1	Plešivica
Raven Visejc	Sela pri Hinjah	1440	742/1	Plešivica
Reber	Dvor	1443	610/149	Plešivica
Senožet	Šmihel pri ŽBK	1437	1932	Plešivica
Žvinglovc	Veliko Lipje	1441	1923/1	Plešivica
Šice	Šmihel pri ŽBK	1437	1017/37	Plešivica
Vrh	Sela pri hinjah	1440	990	Plešivica
Lipce	Šmihel pri ŽBK	1437	1813	Plešivica
Zaloka	Sela pri Hinjah	1440	945/1	Plešivica
Pod Drenovcem	Straža	1400	188	Šentrupert
Ravne	Prelesje	1843	1304/1	Šentrupert
Sabanjsko bukovje	Šentrupert	1399	3926	Šentrupert
Senožeti	Straža	1400	28	Šentrupert
Zaloka Bedene	Straža	1400	45	Šentrupert
Viher	Prelesje	1843	2030	Šentrupert
Zaloke	Šentrupert	1399	3925	Šentrupert
Begov laz	Dobindol	1500	674/3	Toplice
Hrib - Gence	Poljane	1498	2166/1	Toplice
Loke	Dobindol	1500	2274/1	Toplice
Nova gora	Stare žage	1499	346	Toplice
Blaževica	Stare žage	1499	1881	Toplice
Pajkež	Stare žage	1499	1923	Toplice
Kalce	Velika Loka	1425	431/1	Velika Loka
Na Kožuhovem	Čatež	1403	1627/1	Velika Loka
Orlaka	Sela pri Šumberku	1433	87	Veliki Gaber
Stehanjsko	Stehanja vas	1429	198	Veliki Gaber

Volčje jame	Sela pri Šumberku	1433	1564/2	Veliki Gaber
Vrtače	Sela pri Šumberku	1433	1387/1	Veliki Gaber
Zadnje njive	Sela pri Šumberku	1433	1549	Veliki Gaber